

Sanctorii Sanctorii

DE

STATICA

MEDICINA

APHORISMORUM

Sectiones Septem :

CUM

COMMENTARIO

MARTINI LISTER.

LONDINI,

Impensis SAM. SMITH & BEN. WALFORD
Regiæ Societatis Typographorum ad In-
signia Principis in Cœmeterio D. Pauli.
M D C C I.

28

42e

Nobilissimo Viro

D. D. *Carolo Spencer,*

Illustriissimi Comitis de *Sunderland*

Filio Unico:

Præter antiquissimam stirpem,

Ob præclaram suam atq; eximiam Virtutem

Dignissimo;

Maximè quòd *Literas Humaniores*

Quantum nemo sui amplissimi Ordinis

dilexerit, semperq; vehementissimè coluerit,

HANC SUAM

Qualemcunq; Commentatiunculam

In *Sanctorii Staticam*,

Summi honoris atq; observantiæ causâ

Offert & dedicat

Martinus Lister.

A 2

Idcirco dicitur quod

libro 12

Primo dicitur quod

Idcirco dicitur quod

Dicitur

Maxime dicitur quod

Quoniam dicitur quod

Idcirco dicitur quod

Hanc

Quoniam dicitur quod

In dicitur quod

Idcirco dicitur quod

Idcirco dicitur quod

Idcirco dicitur quod

Idcirco dicitur quod

Idcirco dicitur quod

LECTORI S

INter rusticationis otia, quæ
mibi, urbe relicta, valetu-
dinis causâ impræsentiarum
præstiti, cum mihimet ipsi non
deessem, aliis quoque simul be-
nefacere studui. igitur Medi-
cinam Staticam aliqua com-
mentatione illustrare cogitavi:
etenim ex novis in Anatomia in-
ventis de usu partium, eam ali-
quantulum explicari potuisse cre-

A 3

didi.

LECTORI.

didi. Non aliud profecto inventum in Medicina, præter unum Sanguinis Circuitum, huic comparandum est; licet itaque inter ejusdem sæculi felicitates utrumque ponere: hos vero Sanctorii, illi quidem Harvæi tempore paululum antecessit: quod vehementer doleo; cum si illud scisset, ex mirabili hominis industria, alios quoque usque tanti experimenti nos certe docuisset. Adde his, librum hunc nostris hominibus acceptissimum fuisse; quod satis constat, ex plurimis editionibus ejus, minimum decem, intra spatium quinquaginta annorum, quo primum ex-

LECTORI

excusus est, præter translationes
ex Latina in Vernaculas quas-
que.

Obicij verò nugas, ex male-
volentia & livore ortas, liben-
ter omisi, adeoque Authoris re-
sponsiones, utpote supervacaneas.
Tacuit quidem Harvæus noster,
sue rei certissimus, altoque si-
lentio, ad viginti annos, innu-
meros adversarios vehementer
despexit, ita se gessisse Sanctori-
um oportuit; nam utriusque ex-
perimenti eadem certitudo est.
Nullus sanè dubito, quin multo
magis inclaruisset Medicina Sta-
tica, nisi nuperis insomniis,

LECTORI

tanquam totidem incantamentis
medici occaecati essent: sed jam
fere, ut video, exoleverunt Fig-
menta: stateram itaque in me-
dium sisto, sanis pensitandam.

Illustris

Illustrissimo, & Excellentissimo
GYMNASII PATAVINI

Moderatori

NICOLAO CONTARENO

Senatori Amplissimo

Sanctorius Sanctorius.

D iū mecum cogitavi, &
animum diversimodè
distractum habui, Illustrissi-
me CONTARENE, an
hæc nostra Ars Statica,
nova quidem, & ante me à
nemine tacta, in lucem esset
promenda. Undique erant
mihi efficacissimæ rationes,

A 5 quæ

quæ me variè exagitabant :
ex una parte erat imperi-
torum & malevolorum ho-
minum magna acies, qui
vel nova improbantes, vel
subtilia non intelligentes,
hanc artem divinam licet,
damnaturi essent : alia verò
ex parte hæc me impelle-
bant, amicorum interpella-
tio, & res ipsa innumeris
experimentis confirmata : sed
mihi humanius videbatur
hujusmodi arcana in usum
hominum potius exprome-
re, quam suppressa, interque
privatos detenta parietes qua-
si sepulta continere : Ete-
nim

nim majorem laudem sem-
per meriti fuerunt, qui præ-
claros artis fructus aliis sunt
impertiti, quam qui domi
occultatos tenuere. Adhuc
tamen supererant angustia,
si in hoc partu caruissem
celebratissimo defensore, qui
nominis splendore, eximia
virtute, miroque etiam erga
me amore esset affectus.
Tu ille es, qui splendore,
& auctoritate præfulges, à
cujus consilio & prudentia
Reipubl. negotia summa cum
nominis tui immortalitate
dependent: Qui Reipubl.
administrationem cum stu-
diis

diis scientiarum omnium
conjunxisti, quod inter cæ-
tera tua admiranda demon-
strant præclara illa tua mo-
numenta Historiarum, nec-
non de Cive, quæ in tuo
Museolo abdita inter quam
plurimas alias tuas divinas
lucubrationes publicæ lite-
rarorum utilitati præripis,
eorum autem editionem ac
usum omnes maximo affe-
ctu, summaque aviditate
anhelamus : Tu ille es, qui
me à primis studiorum ex-
ordiis in fidem ac tutelam
tuam recepisti, quadragin-
taque annorum ferè curri-
culo

culo usque ad hodiernum
diem amore prosecutus es ;
unde singulari tuæ benevo-
lentiae, ac gratiae accepta refe-
ro innumera beneficia tum
meo, tum amicorum nomi-
ne impetrata. Accipe hanc,
igitur, Senator Amplissime,
quam multorum annorum
cursu peperisti foeturam ; eam-
que qua polles auctoritate
contra protervam Zoilorum
catervam pro summa tua hu-
manitate tueri, & perpe-
tuæ defendere non desinas.
Dat. Venet. Kal. Novemb.
Anno salutis 1614.

Ad

1. The first part of the book is a history of the
 2. second part is a description of the
 3. third part is a description of the
 4. fourth part is a description of the
 5. fifth part is a description of the
 6. sixth part is a description of the
 7. seventh part is a description of the
 8. eighth part is a description of the
 9. ninth part is a description of the
 10. tenth part is a description of the

A D
LECTOREM.

NOVUM atque inauditum
est in Medicina, posse
quempiam ad exactam perspira-
tionis insensibilis ponderationem
pervenire: nec quisquam Philo-
sophorum, nec Medicorum un-
quam hanc Medicæ facultatis
particulam aggredi ausus est:
Ego verò primus periculum fe-
ci, & (nisi me fallat genius)
artem ratione & triginta an-
norum

Ad Lectorem.

norum experientia ad perfectionem deduxi, quam consultius judicavi, quam Diexodica describere: primò ad imitationem magni nostri Dictatoris, cujus vestigiis insistere gloriosum semper duxi; deinde id feci quasi necessitate impulsus, quandoquidem ipsa experimenta, quibus quotidie assiduis multorum annorum studiis incumbebam, ita me ad hanc doctrinae formam Aphoristicam manu quasi ducebant, ut Aphorismos optime inter se connexos miro hoc ordine digesserim, eo plane modo quo apes primum mel ex variis floribus delibant, & deinde in
apia-

Ad Lectorem

apiariis per edicularum suarum
favos elaboratum miro ordine
disponunt.

De utilitate autem artis nihil
dicam, cum nemini lateat,
quantum in medendo ponderis
habeat insensibilis perspirationis
cognitio: solum hoc unum be-
nignum Lectorem admonitum ve-
lim, cum sic se ferant res hu-
manæ, ut res novas invidia
opprimere potius quam studio
illas promovere contentur, scio
multos non solum vulgares, sed
etiam ex literatorum censu,
non veritatis amore ductos, sed
ambitionis æstro, aut vana con-
tradicens libidine, aut invidia
sti-

stimulo impulsus contra artem
 hanc novam insurrexeris, eam-
 que graviter detrectaturos esse
 licet ne nomine quidem tenus ar-
 tem ipsam salutaverint: Verum
 illis omnibus, si veritatem se-
 dari desiderant, ita satisfaciam,
 ut veritatem ipsam sinceram ac
 puram puram non solum animis
 & intellectu percipiant, sed ocu-
 lis etiam, ac ipsis quasi mani-
 bus palpent, si modo quacunque
 de insensibilis perspirationis pon-
 deratione, deque ejus causis,
 de tempore, de commodis & in-
 commodis, de excessu & de-
 fectu, de aere, cibis & poti-
 bus, & aliis sex rebus non
 na-

naturalibus impediētibz, vel
promovētibz perspirationem, &
quæcunque alia in hoc libro tra-
didi, ea ad rigorosæ trutinæ ex-
amen revocent.

Neque fastuoso supercilio hanc
trutinam parvi faciant, vel con-
tra præstantissimam artem ina-
nia sciolorum more deblaterent,
quippe eos non alio responso dig-
nos putabo, quam postica illa
Persii sanna, qui Andabatarum
more cæcutientes veritatem mor-
dicus perosi, non sese Eubæos
solum, aut Cordubenses in perci-
pienda veritate, sed ineptissimos
Aristarchos in reprehendenda de-
monstrant.

E R.

ERRATA.

PAg. 41. lin. 12. *lege marcescere* 46.
1. 10. vixerit. *ibid.* 31. admodum. 52.
deliquium. 54. 1. 14. farina. 62. 10. *pro*
exeat, intret. 72. 29. destinatas. *ibid.* 31.
transferatur. 78. 8. sensui. 88. 20. eorum.
704. 12. pereant. 122. 15. evacuationes.
124. 11. *per dies plures.* 129. ult. sexta.
138. 8. valetudinariis. 156. ult. nos. 168. 6.
ira. 174. 28. mangonio.

In Prima Sectione agitur de ponderatione insensibilis perspirationis. *Fol. 3.*

In 2. De Aëre & Aquis. 98

In 3. De Cibo & Potu. 97

In 4. De Somno & Vigilia. 143

In 5. De Exercitio & Quietē. 171

In 6. De Venere. 185

In 7. De Animi affectibus. 199

0217147143444034

H. I.

S. SANCTORII

DE

MEDICINA STATICA

COMMENTARIUS.

I. II.

Nihil frequentius occurrit apud veteres Medicinæ scriptores, quam insensibilis diffusio, ab Hippocratis usque temporibus: is autem corpus totum tam foras, quam intus perspirabile esse prohibuit: ideo cucubita integra & non concisa cuti adhibitam, ad spiritum male habentem evocandum interpretari licet. Item ista manantia corpuscula, quorum mentionem facit C. Celsus, per invisibilia foramina fuisse de materia insensibilis perspirationis. Ejus tamen doctrina, & ponderis certitudo ex toto debetur optime merito Sanctorio.

Igitur incertum admodum judicium de morbo aliquo is Medicus laturus est, qui nesciverit, quatenus insensibilis perspiratio impedita fuerit, aut excesserit.

In Sanitate itaque amissa ea unica Medela ratio est, ut restituatur ex integro insensibilis perspiratio, si quando ea prohibita fuerit: itemque ut, si sensibiles evacuationes vitientur, earum quoque remedia ex pondere aestimentur, non neglecta tamen utriusque qualitate.

Quamvis

DE
 PONDERATIONE
 INSENSIBILIS
 PERSPIRATIONIS.
 SECTIO PRIMA.

APHORISMUS I.

SI quanta & qualis oporteat, quotidie fieret additio eorum quæ deficiunt, & ablatio eorum quæ excedunt, sanitas amissa recuperaretur, & præsens semper conservaretur.

II.

Si medicus, qui præest aliorum sanitati, et solum capax additionis & evacuationis insensibilis, & nesciat quanta quotidie illorum est perspiratio insensibilis, illos decipit, & non medetur.

III.

Quamvis illa doctrina proximè oritur ab usu fellæ penfilis, tamen non ita erit difficile, ex observationibus infra positis, conjecturam satis promptam facere de insensibilis perspirationis statu, quomodocunque deinde ea se habere contingerit.

IV.

Hinc liquet insensibilem perspirationem accuratè scire, quam magni nostrorum hominum interfit, præ reliquis omnibus evacuationibus sensibilibus.

V.

Insensibilem perspirationem, ubique corporis ad eundem modum fieri verisimile est; nimirum per excretorios Glandularum ductus; atque hi ipsi illi pori sunt Authoris, aut per majora viscerum foramina, qualia sunt Ductus Hepaticus bili ductus, Versungianus sive Pancreaticus, & si qui fuerint id genus patentiores. Ita Pulmones quoque suum munus perficiunt; at perpetua illa spirandi necessitate posita, spiritusque expulsi summa humiditate, credibile est, ad multo majus pondus humorem insensibilem respiratione exigi; putà ad quintam circiter partem totius, aut amplius.

III.

Ille solus, qui sciet quantum & quando, magis vel minus corpus occultè perspirat, penetrabit, quantum & quando erit addendum vel auferendum pro sanitate conservanda & recuperanda.

IV.

Perspiratio insensibilis sola solet esse longè plenior, quam omnes sensibiles simul unitæ.

V.

Perspiratio insensibilis vel fit per poros corporis, quod est totum transpirabile, & cutem tanquam nassam circumpositam habet; vel fit per respirationem per os factam, quæ unica die ad selibram circiter ascendere solet; hoc enim indicant guttæ in speculo, si ori apponatur.

VI. VII.

Ita quartus Aphorismus confirmatur; nam sunt ut quinque ad octo: consideratis tamen considerandis, nimirum quæ in septimo Aphorismo numerantur; scilicet pro varietate naturæ, regionis, temporis, ætatis, morborum, ciborum, & aliarum rerum non naturalium.

VIII.

Atque ea ratio de hac re computum instituendi, ut certissima, ita vel fastidissimum quemque nequeat offendere.

IX. X.

Ex aucto præter naturam corporis pondere insensibilem perspirationem retentam esse dicimus. Verum etiamsi Urina, aut alvus plus solito mota corpus ad suum pondus redigere possunt; neuter tamen modus insensibili perspirationi satisfacit: quippe quod sic perspirat insensibiliter, prius digeri oporteat ductibus suis glandularum excretoriis: ita ut nihil mirum sit, si corpus adversâ valetudine affici incipiat, ubi tertia illa Glandularum Viscerumque concoctio vel leviter præterita sit, atque imperfecta.

Ita

VI.

Si cibus & potus unius diei sit ponderis octo librarum, transpiratio insensibilis ascendere solet ad quinque libras circiter.

VII.

Quantitas perspirationis insensibilis aliquam varietatem patitur pro varietate naturæ, regionis, temporis, ætatis, morborum, ciborum, & aliarum rerum non naturalium.

VIII.

Ex corpore mane ponderato antè & post excretionem sensibilem, quanta fuerit nocturna perspiratio, & sensibilia excrementa, facillimè intelligitur.

IX.

Si corporis pondus plus solito augeri incipiat sine majori cibi vel potus additione, vel sensibilibus excrementorum retentione, facta est adiapneustia.

X.

In eadem salubritate corpus conservatur, quando ad idem pondus sine ulla insolita evacuatione sensibili regreditur: sin verò ad idem pondus per solito plenius lotium, vel secessum reducitur, incipit à pristina elongari salubritate.

XI.

Ita natura rerum suarum satagit vel aliqua crisi, vel si obstructa tandem perspirationi succumbendum sit, acuto periculosoque, aut longiore aliquo morbo orto.

XII.

Ubi sensibiles evacuationes solito majores sunt, materiam perspirandam arripi necesse est; ut proxime sequenti Aphorismo perhibetur.

XIII.

Etenim ea tantum, quæ esu potuque sumpserimus, exinanienda sunt. Igitur quicquid superat, sive hac tandem, aut illac effluat, noxium est, imò vel levis error in proportionem hujus vel illius evacuationis valetudini non parum obstat.

XIV.

Addo & Sputare.

XV.

Insensibili perspiratione bene se habente, res in tuto est; utpote quæ omnium evacuationum, pondere certè, si non virtute longè præstantissima est.

XI.

Si ex Staticis deprehendatur, impeditam esse perspirationem, diebus sequentibus vel succedet plenior perspiratio, vel aliqua evacuatio sensibilis plenior, vel cachexiæ vestigium, vel febris.

XII.

Non possunt stare simul, multa perspiratio, & multa solitoque major sensibilis evacuatio.

XIII.

Si quis plus justo sensibiliter evacuat, minus justo perspirat.

XIV.

Crassa excernere, mejere, vel sudare plus justo, & perspirare minus, malum.

XV.

Si corpus ad idem pondus quotidie revertatur, nulla facta mutatione in perspirabilem evacuatione, non indigebit crisi, sanumque conservabitur.

XVI.

Concoctiones paulatim vitiantur, siue solius plus minusve conficiant; maxime autem quæ ad insensibilem perspirationem spectant.

XVII.

A defectu insensibilis perspirationis primum Pulmo laborat; quippe qui clivi alicujus ascensum moliendo potissimum exercetur, & ejus partes tantæ sunt præ reliquis in perspirato exigendo.

XVIII.

Ita senes, arthriticos putà, non semel vidi inedia spontanea & pertinaci necatos; & quamvis vis morbi interdum sic pulchrè minui visa est, tamen Ventriculi concoctio omnino periit. Ecce enim finita arthritide jam nihil appetere potuerunt, & vel protinus extincti, vel hydrope aut tæpe brevi consumpti sunt.

XIX.

Medicamentis & pondus & excessus facillimè collitur; sed istorum malitia, insensibili perspiratione non ex integro restituta, minime.

Vigilia

XVI.

Malæ qualitates introducuntur, dum corpus uno die est unius ponderis, altero alterius.

XVII.

Illud pondus est unicuique salubritatis norma, quo, dum acclivia ascendit, se solito leviores sentit.

XVIII.

A copia oriuntur malæ qualitates, sed non vice versa.

XIX.

Pondus, nec non copia minuitur, aut evanescit, ut crudi sensibilis, vel insensibilis; aut cocti sensibilis, vel insensibilis, hæc est salubris; illa tollit copiam, sed relinquit malam qualitatem.

Trans.

XX.

Vigilia tempore quod insensibiliter perspiret, hominem infirmat; quod vero à somno ardeat, vires dat: quippe illud crudum, hoc concoctum sit. Ratio est, quod inter dormiendum, placide sensimque concoquant glandulae; contra in Vigilia, cum muscoli in perpetua quadam tensione agitationeque sint, perspirabile immaturum vehementer admodum expellunt.

XXI.

Sudor vim quandam affert insensibili perspirationi; ideo crudum expellitur ea festinatione: imò pori in sudore totidem vomitoria existimandi sunt, ob nimiam relaxationem Osculorum Glandularum in cute positorum.

XXII.

Ita frigidis sudoribus, ubi vis cordis languet, perspiratio sit visibilis: scilicet ex resolutione ductuum excretoriorum Glandularum.

XXIII.

Ex sudore Ora glandularum patentiora sunt; scilicet ex crassioris crudeque materia perspirata vehementi ejectione: atque ita imbecillitas, lassitudinisve sensus oritur, verisimile est, vimirum à perpetua distentione istarum innumerabilium particularum corporis.

Ratio.

XX.

Transpirationis insensibilis duæ sunt species : altera fit statim à somno, facta concoctione, & post hanc augentur vires ; altera, in vigilia : & hæc elevatur à crudo succo, & ob hanc flaccescunt : fit enim cum majori vel minori violentia, prout major vel minor est vigiliæ motus.

XXI.

Perspiratio, quæ salubriter aufert è corpore multum, idque inutile pondus ; non est quæ cum sudore fit, sed ille halitus invisibilis, qualis hyeme uno die naturali ad quinquaginta uncias, & ultra exhalare potest.

XXII.

Invisibilis perspiratio fit visibilis, vel quando nutrimentum est nimium, vel quando calor languet, vel ob motum violentum.

XXIII.

Perspiratio insensibilis juncta cum sudore, mala : quia sudor fibrarum vires dimittit : dicitur aliquando bona, quia à majori malo divertit.

Quanto

XXIV.

Ratio est, quod quod concoctior rariorque & Glandulis evalet materia perspirata, eò partes jucundius suis officiis funguntur: in quo certe sanitas.

XXV. XXVI.

Dura & crassa excrementa, quaque intestinis insint, intra habitum corporis contineri minus propriè dici possunt; igitur ob eam quoque causam minus molesta sunt, quam qua intra circuitum sanguinis, perque Glandulas ferantur.

XXVII.

Verum leviores isti crassioresque cibi, quales sunt caro, & panificia quaque, multo valentiora sunt, quam vina aut iuscula. Rectè C. Celsus, quò valentior quaq; materia est, eò minus facile concoquatur; sed si concocta est, plus alit.

Quia

XXIV.

Quantò subtilior, & sine madore est invisibilis perspiratio, tantò salubrior.

XXV.

Liquida omnia excrementa sunt graviora; fundum petunt: crassa sunt leviora, & innatant, qualia sunt fæces duræ, crassæ, spumina, & alia id genus.

XXVI.

Liquida excrementa plus oneris, data magnitudinis paritate, à corpore auferunt, quam dura & consistentia.

XXVII.

Liquida quoq; cibaria sunt ponderosiora, & solida leviora: panis, caro, levia; vinum, jusculum, gravia. Tanti ponderis est vini cyathus, quanti unus integer panis mole ferè triplo major.

III

XXVIII. XXIX. XXX.

Quia viribus convulsis vel minimum pondus oneri est: iisdem vero integris, vel soliti ponderis excessus haud persentitur. Igitur nisi debitum pondus viribus adsit, summa salubritas consistere nequit.

XXXI.

Pondus, quod sit infra salubritatem, haud facile restituitur; excessus autem sani ponderis vel abstinencia vel medicina citò tollitur.

XXXII.

Vide Explicationem Aphorismi 24ti. supra. Certè in debita concoctione summa sanitas, atque virium integritas est.

Malta

XXVIII.

Illā viventis conditio, dum sentitur corpus onerosum quando non est, peior est quam illa, dum sentitur quando est.

XXIX.

Corporis viventis pondus est æquivalentum : simul enim stare possunt, corpus esse solito onerosius, & se persentire levio-rem : & versa vice, corpus scilicet esse factum solito levius, & se graviorem persentire.

XXX.

Si hæc duo simul conspiraverint, alterum, quod homo se ipso levio-rem sentiat ; alterum, quod revera non sit levior, indicabunt statum saluberrimum.

XXXI.

Corpus, quod acquirit minus pondus latitudinis suæ salubritatis, est peioris conditionis, quam illud, quod acquirit majus pondus suæ salubritatis.

XXXII.

Dum corporis ob *animi* vel *corporis motum*, redditur minoris ponderis, statim redditur minoris virtutis : quod non contingit, si reddatur minoris ponderis à somno post factam concoctionem.

Si

XXXIII.

Multa abstinentia vires cum pondere minuit.

XXXIV. XXXV.

*Horum moderum exempla hac esse possunt ;
scilicet ex nimium implantium sumptione ; item,
quod inter alias causas nimia uenere, vel vino
se abstantibus contingit ; in tertia uero classe
sunt morbi quique, tum acuti, quam chronici.*

*Igitur ea conditio, quæ uero morbosæ, longè
periculosior est.*

XXXVI. XXXVII.

*Propter Magnam salubritatis latitudinem in
variis ponderibus.*

Ex

XXXIII.

Si absque præcedenti violentia pondus fiat minus, & vires cadant, id accidit, quia non remittitur quantum amittitur.

XXXIV.

Tribus modis tantum animal fit debile, vel dum pondus corporis augetur, nulla facta virium resolutione: vel dum resolvantur vires, eodem corporis pondere perseverante: vel dum vires & pondus cadunt.

XXXV.

Lassitudo illa, quæ fit, dum corpus red-
ditur minoris roboris, & minoris ponderis,
est aliis periculosior: pondus enim est ro-
boris species.

XXXVI.

Pondus corporis indit nobis robur, vel
dum trahimus aliquid deorsum, vel dum
utimur vectione, vertigine, vel pulsu.

XXXVII.

Senis robur sæpe à corporis pondere ma-
gis, quam à viribus dependet: vetus animal
exigui ponderis potest diu vivere, sed non
potest esse robustum. Si

XXXVIII.

Ex molestia à somno, etiamsi corpus ad idem pondus consuetum redeat; tamen aliquam malitiam subesse, à victu aut infectione putà, suspicari licet.

XXXIX.

Omnes, quibus viscera, ex hereditaria aliqua labe infirmantur, sub hac præparatione censendi sunt. Sedulo itaque caveant externa errata. Ita Phibicis, Urbium plerarumq; nostrarum aer, forè fumo carbonum fossilium metallico inquinatus, noxius est.

XL.

Nimirum, ob præstantiam insensibilis perspirationis; quâ obstructâ, (maximè si id summo suo tempore contingat; nam inæqualiter id munus perficitur) reliqua corporis functiones illicò male se habent, tanquam consentientes: imò insensibilis perspiratio nusquam non fit. Igitur si materia perspiranda, quæ pleno gurgite expelli oporteat, ubique subsistat; & ductus excretorios gravari distendique, & habitum corporis præter modum impleri, necesse est.

Caput

XXXVIII.

Si à somno corpus redeat ad consuetum pondus absque omni sensu molestiæ, bonum; signum enim est perfectæ concoctionis: si verò cum molestia, malum.

XXXIX.

Corpus ob externa errata non labitur in morbum, nisi antea aliquod viscus habet præparatum: præparatio hæc cognoscitur ex solito majori seu minori pondere, non sine aliqua præcedenti molestia acquisito.

XL.

Natura, dum in perspirandi officio est impedita, incipit statim in multis deficere.

XLI.

Dum

XLI.

Caput omnium sensuum sedes est : quare si id doleat, omnes functiones, tam quæ ex voluntate pendeant, quàm quæ nobis innotis fiant, qualis insensibilis perspiratio est, conturbari necesse est. Hinc Maniaci, quibus ratio ferè ob vehementem capitis dolorem amissa est, ex frigore etiam hyberno viæ patiuntur, etiamsi nudi incedant; quia in perpetua quadam partium constrictione natura occupatur, parùmque insensibili perspirationi vacat.

XLII.

Etiamsi nobis usus partium, earumque defectus magis innotescant, at id tardius quidem est. Multoque adeo periculosius officia illa leduntur, quàm perspiratio obstructa: etenim huic incipienti facillimè occurritur.

XLIII.

Crisi aliquà nobis omnino opus est vel per sudorem, vel per Urinam, ut morbo futuro carveatur, si insensibilis perspiratio multum diuque obstructa sit.

Hinc

XLI.

Dum caput dolore gravatur, statim corpus incipit minus perspirare, & ponderosius reddi.

XLII.

Prima morborum semina tutius cognoscuntur ex alteratione insolite perspirationis, quam ex læsis officiis.

XLIII.

Si ex ponderatione videris consuetum perspirabile retineri, & sudorem vel lotium post aliquot dies non facessere, inde cognosces, retentum prænuntiare futuram putredinem.

Si

XLIV.

Hinc discimas, à longa fame porcè admodum cibandum esse; item convalescentibus valde temperandum esse: itidem iis maxima victus cautio debetur, qui ex septentrione in calidas regiones suscepturi sunt peregrinationes, & propter alimenta inusitata, & propter incredibiles illas exinanitiones materiae perspiratae. At quanta vis in fame sit, chylum crudum in venas arripiendi, scire optimè licet ex illo nostro præclara experimento de chylo colorato in venis lacteis inveni-endo: Vide Acta Philosophica Londinensia, ubi olim editum est.

XLV.

Ex impactione cruda materia in aliquam Glandulam, nisi ea fluxilis fiat, & perspiret, in scirrhum converti istam glandulam, & tandem in Cancrum metus est; nam ipsa Organa omnino leduntur à materia in glandulis reposita; utpote, quæ celeriter acredinem quamdam concipit putrefacientem.

Febricula

XLIV.

Si verò ex ponderatione videris ob causam violentam perspirabile plus solito evolasse, eas in locum perspirabilium violenter evacuatorum statim confluere cruda, & in meatibus minimis impingi.

XLV.

Quæ impinguntur, si fieri possint secundum omnes partes fluxilia, seu perspirabilia, onum: sin minus, pars continens prius fit tura, coriique specimen referens, & deinde cirrhosa.

C

Si

XLVI.

Febricula malignitatem avertit: nimirum cordis motu citatiore materiam perspirandam attenuari, expellique: ex ejus autem nimia mara putrefactio sequitur. Pestilentes vero quique morbi suos insuper Characteres isti materia corrupta facilius superinducunt: adeoque satius est, crudam istam materiam emoliri febricula, quam ut resisteret corrumpenda. Hinc quoque liquet, cur rebrantia & peptica quaque fere septica sint, & calidissima materia.

XLVII.

Quàm parèe cautèque dederunt medicamenta in febribus veteres Medici, notissimum est coram scripta legentibus; contra quantas in his turbis nostri homines faciant! horum autem ignorantia an avaritia accusanda sit, tute cogita; certè valde periclitatur is, cui perspiratio insensibilis nimia copia medicamentorum, etiam per se bonorum, obstructa sit; multo sanè magis, quàm si sanus quisque victus alias salubris crapulam patiatur.

XLVIII.

Claro sanè documento, quàm inutiles fere sint vehementes quaque purgationes certè ad morbos præcavendos, cum corpus, vitiatis visceribus, ad idem pondus tam citò revertatur: & si quod crudum corruptumque uspiam inhaerit post medicamentum exhibitum, ad malignitatem conspiciendam multo aptius erit.

XLVI.

Si perspirabile neque à natura, neque à calore febrili resolveretur, corpus illicò ad malignam febrem prepararetur.

XLVII.

Febricitantes in pejus æquè incidunt, si à Medico imperito medicamentis importunè exhibitis illorum perspiratio divertatur, ac si ab erratis ægrotantium.

XLVIII.

Cassie pauxillum non divertit perspirationem, non lædet vires, sed solum aufert è corpore inutile pondus: alia verò medicina magis evacuant, & remotiores partes attingunt, & corpus magis leve efficiunt: cibus tamen & potus subsequens implent evacuatos meatus; inde alvus & vesica exiccantur, & paulò post corpus sæpè ponderosius reditur.

C.

Qui:

XLIX.

Vide n. 47. Suprà; in Febris Vesicantia: ex validis medicamentis dejectiones, Vomitusque quidam dolorem excitens: Opium & Sudorifica irritata, quod sitim (omnium malorum gravissimum) accendant, perspirationemque prohibeant.

Glandularum Oscula frigus contrahit, ita perspirandæ materiæ evolutionem prohibet: somni autem eadem laxiora patentioraque esse consueverunt. Imò somno opus esse videtur ad perspirationem ritè exequendam: etenim ubi perspiratio finita sit, somni quoque necessitas desse videtur, nec amplius dormimus. Ideo si non cantati præter consuetudinem cubitum imus, vix ea nocte dormimus, quod jam somni ratio ex magna parte propter diurnam perspirationem cessavit; nimirum à defectu materiæ perspirandæ. Quippe natura inter dormiendum oneris maximè supervacui sagittatur.

LI.

Ob eandem rationem, quod Glandularum Oscula claudit, scilicet ex constrictione frequenti musculorum: exertis autem & tensis Musculis vasa quoque minima angustantur comprimunturque; sanguinisque adeo motus, & perspiratio, quæ ab eo dependet, tardantur: hoc autopsia constat; appello Lewenhokii observationes: his accedit nova subinde partium agitatae temperies atq; infri-

Occu-

XLIX.

Quilibet corporis dolor sive labor, costi
perspirabilis transitum impedit.

Quodvis frigus minimum quidem, quod
noctu dormiendo patimur, impedit perspira-
tionem.

V. LIII.

Una ex frequentioribus causis, quæ tem-
pore æstivo impedit transpirationem, est cre-
bra in lecto corporis agitatio.

C. 3. Tres

LVI.

LH.

Occupatur natura in primis concoctionibus, scilicet Ventriculi & Venarum: diversitur Deinde quovis aut animi affectibus aut medicina, ut infra exponitur: in valetudinariis vero & senibus summa fere imbecillitas est. Igitur senes vix perspirant ad rationem assumptorum: ii quidem bene concoquere dici possunt; at tardè admodum per venas chylum digerunt, & seriùs perspirant; quod hæc posteriores functiones præcipuam vim cordis requirunt musculorumque: quæ omnia annis labefactantur.

LIII. LIV.

Materia insensibiliter post cibum sumptum perspiranda, jam tum internè potius ad stomachum & intestina fertur; nempe ex stimulatione fotuque quodam cibi; atque ita iam ex primariis Concoctionis causis fit. In alvi vero dejectione vomitûve idem, at multo vehementius fit; scilicet perspiratio fere introvertitur, & per intestina stomachumque ex magnâ parte evocatur, educiturque.

LV.

Ita à reliquis omnibus, quibus vires corporis convellantur: ut ex nimia & intempestiva sanguinis missione, &c.

LVI.

Perspirandi rationem & modum docet; scilicet quod admodum inequalis sit ejus progressus; nimirum ex ratione concoctionis in tribus præcipuis Officinis corporis, nempe Ventriculo, Venis, & Ductibus Glandularum.

Qui

LII.

Tres sunt internæ causæ prohibitæ perspirationis, occupatio naturæ, diversio, & vires imbecilles.

LIII.

Hinc ex Staticis patet in die medicinæ, & ab assumpto cibo, trium horarum spatio exiguam fieri perspirationem: in die medicinæ intenta est natura evacuationi sensibili: ab assumpto cibo primæ concoctioni.

LIV.

In fluxu & vomitu prohibetur perspiratio, quia divertitur.

LV.

Amictus valde onerosi sunt impedimento perspirationi, quia vires debilitant.

LVI.

Non qualibet hora corpus eodem modo perspirat, quia ab assumpto cibo quinque horis libram circiter perspirabilis magnâ ex parte exhalare solet, à quinta ad duodecimam tres libras circiter, à duodecimâ ad decimam sextam (quo tempore occasio est alendi, vel medicandi) vix selibram.

LVII.

Qui nutritur, id est, qui comedit ad satietatem horis matutinis præter consuetudinem: nam ea in his rebus præcipue consideranda est.

LVIII. LIX. LX.

Evacuationum rationes hic supputantur; & insensibilis perspirationis Calculus cæteris omnibus simul sumptis duplo major est.

Senex quidam D. Al. D. mihi amicissimus & ex longa consuetudine notissimus, Octoginta & Sex annos ægens, admodum sanus, non parcè edebat, imò semicottas & subcrudas carnes valde appetebat; tamen ex plurimis annis rarissimè nisi semel in septimanâ, & sæpè ad quatuordecim diu deiecit.

LXI.

Medicorum negligentiam socordiamque meritis reprehendit: Etenim, cum liquidò constet ex sellâ pensili insensibilem perspirationem esse omnium evacuationum longè præcipuam, de ea considerationes primariæ in omni morbo instituendæ sunt: præclara itaque ejus inventio inter sæculi præteriti felicitates numeranda est. Huic autem rei fidem facit ex posteriore par illud nobile Medicamentum; nimirum divinum unum ex Cortice Peruviano, & alterum Hypochocana dictum. Nam simplicia illa & prompta remedia omnigenas febres intermittentes, Dysenteriamque omnino tollunt, tamen leniter & parcè admodum sensibiles nullas evacuationes malicndo, ne sudorem quidem: igitur insensibilem putà perspirationem ex integro restituendo, res suas conficiunt.

LVII.

Qui nutritur vel medicamentis evacuatur
horis majoris perspirationis, quales sunt ut
plurimum matutinæ, maximè læditur, quia
à cibo & à medicamento maximè divertitur
perspiratio.

LVIII.

Magis occulta & insensibilis perspiratio
nos sublevar, quam omnes sensibiles simul
unitæ; à somno enim ante excretionem
sensibilium excrementorum quisque sentit se
leviorem, quia revera factus est levior solito
tribus libris circiter.

LIX.

Spatio unius noctis sexdecim uncie lotii
plus minusve; quatuor doctorum excremen-
torum per alvum; quadraginta & ultra per
occultam perspirationem, evacuari ut plu-
rimum solent.

LX.

Pluribus unica die naturali per insensibi-
lem perspirationem tantum evacuatur, quan-
tum per alvum quindecim dierum cursu.

LXI.

Ut quid nostratum plurimi in omni
ægritudine solum per alvum, vel per urinam,
evacuandum sibi proponunt, & de insensibili
perspiratione vix cogitant?

C 5

Si

EXII.

De aliis sensibilibus evacuationibus idem dici non potest: quæ si excedant, critica existimanda sunt; utpote ex intemperantia fere cibarium nata.

EXIII.

Illud imprimis notandum. jejunium hic poni inter remedia Naturæ inimica.

LIV.

Illæ mediæ ratio, nimirum triginta & quinque unciarum perspirata materia, ad victum præscribendum minuendumque instituitur. Etenim ab ejus excessu nimium corporis pondus, viscerumque deficiat. tandem oriuntur.

LXII.

Si magis solito noctu perspiraveris, sed sine sudore, atque omni molestia, persuasum te habeas de optima valetudine.

LXIII.

Tunc quam maximè recedimus à morbo, quando pervenimus ad medium latitudinis ponderis salubris, non ob evacuationem sensibilem spontaneam vel à medico factam, vel ob jejunium, sed ob perspirationem insensibilem, quæ fit à somno post optimam coctionem.

LXIV.

Quanta conveniat perspiratio cuilibet, ut conservetur in statu saluberrimo, sic dignosces. Observa manè post aliquam pleniorē cœnam illam majorem perspirationem, quæ in teipso duodecim horarum spatio fieri possit: esto esse quinquaginta uncias: alio mane, sed post jejunium (hac tamen lege, ne in prandio præteritæ diei excesseris) idem observa; ponamus esse viginti; hoc præcognito, eligas illam cibi & aliarum causarum non naturalium moderationem, quæ te ad medium inter quinquaginta & viginti quotidie ducere poterit; medium erit triginta quinque unciarum; hoc modo sanctissimam & diutissimam, seu centum annorum vitam duces.

LXV. LXVI.

Illā observatio statē ex toto debetur, ideo Authori suo meritissimo adscribenda est. Inde Janē Menstruorum quoque ratio elucescit, ut quod supervacaneum in sanguine tanto spatio accumulatur, nec digeri possit à media atque ultima concoctione, Viris naturaliter evacuetur Vesicā. Feminis verò per uterum fertur. Atque eadem ferè viris Symptomata antecedunt, quibus femina laborant, menstrua jamjam passuræ.

LXVII. LXVIII.

Aeri cāroso adde eundem fumosum; maxime qui vitietur ex continuo incendio carbonis terrestri sulphurei.

Verum perspiratam materiam à calore interno duplicato absumi vana ratio est. Etenim ex summa cordis muscutorumque vigore fit, ut perspiratio, non obstante frigore, in robustis promoveatur; scilicet vel introrsum ad stomachum, & intestina, vel extrorsum ad cutem, pulmonemque.

Vale.

LXV.

Corpora quoque virorum sana & moderatissimo victu utentia singulis mensibus fiunt solito ponderosiora, unius scilicet duarumve librarum pondere, & redeunt ad consuetum pondus circa finem mensis, ad instar mulierum; sed facta crisi, per urinam paulò copiosiore, vel turbidior.

LXVI.

Ante dictam crisin menstrualem à somno factam, vel gravitas capitis, vel corporis lassitudo persentitur, & deinde paulò copiosiori urinâ evacuatâ omnia sedantur.

LXVII.

Causæ externæ, quæ prohibere solent perspirationem, sunt aër frigidus, cænosus, & humidus; natatio in frigida; cibi crassi & visceri; intermissio exercitii corporis, vel animi; & in robustis nimia abstinencia à coitu.

LXVIII.

Frigus externum prohibet perspirationem in debili, quia ejus calor dissipatur; in robusto verò auget; calor enim ad imum retrahitur, duplicatur, & deinde natura roboratur, quæ deinde retenti perspirabilis pondus è vestigio absument, & corpus fit & sentitur levius.

Sta.

LXIX.

Valetudinem sæpe convulsam accelerare senectutem ipsamque tandem mortem; non solum, quod vehementer corporis pondus tollat, sed quod ejus augmentum subinde mutabile efficiat. Igitur sola diuturna ac solida valetudo ex stato quodam & perpetuo eodem pondere constare videtur.

LXX.

Cum cruda fuerint addita, facile est scire; quia vires non respondent ponderis augmento.

LXXI.

In senibus, pro ætate valè sanis, id ferè accidit; neque enim ulla alia mortis, necessariò ventura, notitia est, quàm in proveciore ætate salubritatis perpetuus quidam casus, sive detrimentum.

LXXII.

Stercoris humani, una vice dejecti, pondus rarè aut nunquam trientem excedit: ita & in reliquis animalibus (Insectis non exceptis) quorum Stercora, Scybala dicta, figurata sunt; ea scilicet ad æqualia ferè pondera formari. Hujus autem dispensationis ratio non ita obvia est.

LXXIII.

Illud verissimum esse experimur: nempe ex subito metu aut mærore, etiamsi eorum causa ex toto cessaverit, tamen ex vehementi cordis compressione insensibilis perspiratio diu labefactari potest: valetudinarii certè deinceps, etiam inviti, per multos dies male se habent. Tamen ista tridui morà, quæ retenta materia libra supra quotidianum pensum dissipanda est, etiam quandam rationem habet excessus istius insensibilis perspirationis præ aliis omnibus sensibilibus evacuationibus simul sumptis.

LXIX.

Stabilior & diuturnior est sanitas illius corporis, cujus pondus multorum annorum cursu neque augetur, neque minuitur, quam cujus pondus annuatim variatur.

LXX.

Reditus ad consuetam gravitatem crudorum succorum additamento, est malus: doctorum verò, est saluberrimus.

LXXI.

Sanum fieri minoris ponderis solito, eadem supposita vivendi ratione, malum; amissum enim quod erat salubre, non est remissum.

LXXII.

Excrementa alvi concocta sunt multa molis, sed exigui ponderis: supernatant ob aërem inclusum, & quæ una vice excernuntur, nunquam libræ trientem excedunt.

LXXIII.

Si unica die ob aliquod erratum libra perspirationis retineatur, natura triduo solita est illud retentum insensibiliter expurgare.

Tunc

LXXIV.

In Oscitationibus Spiritus vehementer, copiosius, atque penitus in pulmonem introducit, atque eadem vi discutitur; scilicet materia perspiranda bene onustus: imò verisimile est, materia in glandulis pulmonum bene cocta, & a volitioni parata copiam, ipsius oscitationis ex magna parte causam esse.

LXXV.

Quicquid insensibiliter perspiratur, maturum est: contra, quod sensui patet, ut in sudore, crudum ab ipso authore perhibetur. Ita non specie inter se differunt crudum & coctum, sed exitus modo cum utraque ejusdem materia partes sint.

LXXVI.

Iste Aphorismus falsissimus est. Nam neque cimices, Pediculi ve sponte uspiam generantur, aut atomata sunt, sed suis quique parentibus, ut cetera omnia animalia originem debent: hi humores quidem, in glandulis cutaneis contentos, sugere possunt: ac sanguinem etiam in victum vehementer cupiunt, trahuntque.

LXXVII.

In Lue quidam Venerea, Scabie, Hydropobia hoc verum esse videtur; utpote quæ sint infectiones à contactu, nec aliter contagiosæ. At alii sunt morbi ipso insensibili, maximeque volatilibus orti, ut Pestilentia, Variola, &c.

Quia

LXXIV.

Tunc natura multum insensibiliter evacuat, cum per oscitationes & artuum extensiones retentum perspirabile excernere conatur.

LXXV.

Perspirabile habet duas partes levem scilicet, & ponderosam.

LXXVI.

Ponderosa pars adeò affluit, ut ex ipsa generentur animalia; ut cimices, pediculi, & alia id genus.

LXXVII.

A parte perspirationis ponderosiore contagiosæ infectiones unà cubantium proveniunt: leve enim evolat; ponderosum verò adherens coinquinat.

Quibus

LXXVIII.

Quia ex mora in istiusmodi caloribus istum humorem cutaneum ac redinem contrahere, verisimile est. Vide infra hujus Sectionis. Aph. 99.

LXXIX.

Ex nimio alimento viscera quæque maxime distenduntur; atque adeo ex perpetua istâ vehementique partium tensione citius labefactantur pereuntque.

LXXX.

Per fibras istas duras intelligi vult vasa corporis minima, quæ in senescentibus animalibus contrahi atque marescere solent: unde sanguinis circuitus paulatim minuitur, viresque labefactantur.

Summum suum incrementum attingere homo dicitur, ad annum ætatis vigesimum quintum: vivere tamen potest ad centum viginti annos & amplius; igitur citò fit adultus præ Silicernio; nempe illud ex ultimâ partium capacitate atque distensione; hoc verò ex earum, at minimarum primùm casu, ac interitu: neque ea ferè multæ simul & velociter pereunt, nisi morbis atque intemperantia.

Per ultima autem ista pondera intellige infima, ac valde diminuta.

Quidam

LXXVIII.

Quibus aliquid perspirabilis in vehementissimis caloribus æstivis enhalare prohibetur, calor est molestus: quibus verò perspiratio omni ex parte est libera, calor non est molestus.

LXXIX.

Differt majus pondus à minori æquè salubri, quia majus plus accelerat senectutem. Esto aliquem frui valetudine cum pondere ducentorum pondo æquè ac cum ducentis quinque: observavimus excessum illorum quinque magis accelerare senectutem.

LXXX.

Caro animata cur vivit & non putrescit ut mortua? quia quotidie renovatur. Cur pueri diutius quam senes vivere possunt? Quia sæpius possunt renovari, incipientes ab infimo totius latitudinis pondere usque ad ultimum: sunt enim plurimorum salubrium ponderum capaces. Senes cur necessarid moriuntur? quia solum ultimarum ponderum sunt capaces. Sed cur solum illorum? quia fibræ illorum sunt duræ, & ut tales, non possunt amplius renovari; unde mors.

Qui

LXXXI.

Quidam agrotus, nominis Lane de Yarmothe juvenis supra modum obesus, Variolis correptus est. Fortè paulo antequam decubuit ad octo supra ducentas libras se pendere ex Statera cognovit. Mense vix finito convaleuit, atque iterum, animi causa, seipsum ponderabat; Et jam ad octoginta minimum libras levior factus est, per quindecim ferè dies incredibiliter quidem expuebat: at multo certe maximam partem per insensibilem perspirationem amisit.

LXXXII.

De Aphorismis primæ editioni additis illud in primis notandum est: eos ferè morbos, eorumque Symptomata respicere; ac si doctrinam de insensibili perspiratione ex praxi confirmaret ex qua sane maxima nobis Utilitas, Et Lumen.

Frequentia autem illa Senum Sputamina quod spectat, fere ex diminutâ insensibili pulmonum perspiratione oriuntur; quæ secundum Sanctorium ad decimam partem totius, ex mea vero assumptione, an conjectura dicam, ad duplum accedit. Ubi autem pulmones atate, labefactantur, illa insensibilis evacuatio ex bonâ parte insensibilem pituitam vertitur.

At omnis pituita sive sputum concoctionis nove non incapax est: imo etiamsi purulentum esse videatur, tamen haud multum a chyla differt: nempe per sanguinis orbem circumlata, perque pulmonis glandularum ora ejecto. Id quod satis constat ex usu quorundam phthisicorum sputum suum, in os subinde excreatum continuo diglutiëntium: ita enim nonnulli, quod testor, mihi notj multos annos miseram vitam traxerunt.

Senibus

LXXXI. LXXXI

Qui ægitudine pernicioſa corripuntur,
cur ſanantur? quia multorum ponderum
ſalubrium ſunt capaces; à corporibus enim
ægitudines triginta libras auferunt plus
minusve, prout corpora magis vel minus
repleta ſunt, & prout ægritudo magis vel
minus calida & longa exiſtit.

Additi ab Auctore.

LXXXII.

Senes ob frequentia ſputamina vitam
protrahunt: retenta ut incapacia coctionis
vel digeſtionis impediunt perſpirationem:
unde ſuffocatio & mors.

VXXXI

Senectus

LXXXIII. LXXXIV.

Senibus iuxta temperantia utendum, & caute admodum vivendum est; quia senectus merito in morbis numeratur. Cum multo tamen maxima hominum pars existiment, loca, aut hoc vel illa alimentorum genera esse causam vitæ longæ, vehementer inquirere solent, ubi habitaverit, quidve ederit, biberitve iste tot annorum rusticus Senex. Verum Providentiæ divinæ precipue debetur, quod is vixerit, toto vitæ curriculo sibi per omnia similis, imò is duriter vitam sustentavit, sub crasso calo, victu non quæsito; at raro ei ulla incommoda acciderant, vel ex necessitate rei domestica, vel quoddam à tentationibus remotior fuit; aliter vero se habent urbani, & qui rebus agendis distrahantur.

Isti vero excessus jam numerati in sene maximo-pere vitandi sunt, quod aliena atque imbecilli atate fiant; unique perspirabili promovendo incumbat, si vitam diu prolongare sanus velit.

LXXXV.

Senibus propter cordis musculorumque imbecillitatem secunda & tertia concoctio tardiores sunt; expeditior autem prima. Nam prima ventriculi & intestinorum est, citraque sanguinis Orbem conficitur; cum autem perspiratio in senibus non ita expeditum exitum habeat, per cutem pulmonesque, ideo valde inclinatur in Stomachum & Intestina, & concoquens Septicus vapor fit. Imo non raro senes vehementer edaces sunt; at tarde modum digerunt per ultimas concoctiones.

Quomodo

LXXXIII.

Senectus revera est ægrotudo, sed diu protrahitur, si corpus reddatur perspirabile.

LXXXIV.

Interimunt Senes coitus, corporis actualis frigiditas, potio plus justo, carnare ut juvenes, plus debet oirasci, & exerceri.

LXXXV.

Senes ætatem decrepitam non attingunt ob diminutas expultrices: Hinc dum plus solito bibunt, minus mejunt, & minus solito perspirant. Remedio est, ut ablatio exæquet additioni.

Perspi-

LXXXVI. LXXXVII.

Quomodo autem isti morbi lethales privatim fiant ex perspiratione insensibili præclusa, longum esset explicare, quod non patitur hujus instituti nostri breuitas. At in uteri præfocatione insensibilis perspiratio interdum tantum non ex toto cessat: extant sane in Historia medica laud pauca fæminarum exempla, quæ ex eo morbo ad duos tresve annos decubuerunt, fere sine alimento, certe adeo tenui sumpto, ut tanquam nullum videretur; tamen vixerunt: imo ex iis aliqua ad integram valetudinem restituta sunt. Id vero fieri non potuit sine incredibili pulsus languore, tarditateque, aut intermissione: atque hæc vita insectorum est, maxime per hyemem; etiam nonnullorum sanguineorum Animalium.

In suffocatione autem ab utero, is non solum per se convellitur, sed non raro & ventriculus gulaque: imo pulmones, simulque reliqua interdum omnia viscera, totaque fæmina. At istud muliebre semen vana imaginatio est, cum istiusmodi res nulla uspiam sit.

LXXXVIII.

Humores quidem, quibus Arthritici vexantur, ita attenuari possint, ut vel perspiratione ejiciantur, vel certè in massam sanguinis denuò remeant; isti verò calli tophique (scilicet, quædam ferè ossium corruptorum materia) vix ullo remedio, nisi excisione, tolli possunt.

Humores

LXXXVI.

Perspiratio insensibilis non solum principum, sed unius partis infimæ omnino vitæ vitam tollit. Principum, dum in cerebro fit apoplexia, in corde palpitatio, in jecore polyæmia, & in utero præfocatio: Infimæ partis, gangræna.

LXXXVII.

Dum suffocantur mulieres, non fit ob uterum comprimentem septum, sed à frigidityte seminis corrupti non indigentis perspiratione.

LXXXVIII.

Humores podagricorum, etiam si crassissimi sint, solum per modum vaporis resolvuntur.

D

Vomitibus

LXXXVI. LXXXVII.

Quomodo autem isti morbi lethales privatim fiant ex perspiratione insensibili præclusa, longum esset explicare, quod non patitur hujus instituti nostri brevitās. At in uteri præfocatione insensibilis perspiratio interdum tantum non ex toto cessat: extant sane in Historia medica hæc pauca feminarum exempla, quæ ex eo morbo ad duos tresve annos decubuerunt, fere sine alimento, certe adeo tenui sumpto, ut tanquam nullum videretur; tamen vixerunt: imo ex iis aliqua ad integram valetudinem restituta sunt. Id vero fieri non potuit sine incredibili pulsus languore, tarditateque, aut intermissione: atque hæc vita insectorum est, maxime per hyemem; etiam nonnullorum sanguineorum Animalium.

In suffocatione autem ab utero, is non solum per se convellitur, sed non raro & ventriculus gulaque: imo pulmones, simulque reliqua interdum omnia viscera, totaque femina. At istud muliebre semen vana imaginatio est, cum istiusmodi res nulla uspiam sit.

LXXXVIII.

Humores quidem, quibus Arthritici vexantur, ita attenuari possint, ut vel perspiratione ejiciantur, vel certè in massam sanguinis denuò remeant; isti verò calli tophique (scilicet, quædam fere ossium corruptorum materia) vix ullo remedio, nisi excisione, tolli possunt.

Humores

LXXXVI.

Perspiratio insensibilis non solum principum, sed unius partis infimæ omnino vitata vitam tollit. Principum, dum in cerebro fit apoplexia, in corde palpitatio, in jecore polyæmia, & in utero præfocatio: Infimæ partis, gangræna.

LXXXVII.

Dum suffocantur mulieres, non fit ob uterum comprimentem septum, sed à frigidityte seminis corrupti non indigentis perspiratione.

LXXXVIII.

Humores podagricorum, etiam si crassissimi sint, solum per modum vaporis resolvuntur.

D

Vomitibus

LXXXIX.

Ista stomachi vehemens irritatio non solum perspirationem omnem ad internas partes inclinat, attrahitque, sed reliqui ferè meatus externi, quales sunt cutanei ductus, pulmonis quoque renunquæ, ad nixum vomendi adiuvandum, necessario clauduntur.

XC.

Perpetua cordis, muscutorumque constrictio, etiam in decubitu, concoctionem, perspirationemque diminuit: at somnus (scilicet quo tempore eadem relaxantur, sui que juris sunt) perspirationum itinera commodè apperit, facultatesque concoctrices mirificè promouet. At vereor, ne istud remedium, nempe ex pertinacia decumbentis, frustra plerisque præscriptum sit.

XCI.

Forte ex summa illa distantia, quâ pedes à corde ponuntur; nam multo remotiores, longioresque venæ sunt, quæ ad pedes feruntur, quam quæ ad caput manusve: igitur maximè ex usu, certè valetudinariorum, esse videtur, ut sanguis, tanquam mediâ viâ, scilicet ad genua, demum incalcescat; quo factò rite peragantur functiones corporis.

XCII.

Verisimile est etiam, illud Hypococauna, ad dysenteriam & tormina ventris longè omnium efficacissimam remedium, quamvis interdum leniter admodum purget, vomatque, tamen perspirationem obstructam, certe externam vehementer promoveat: ita plurima medicamenta exiguâ quantitate antidota sunt; quæ si plenius exhibeantur, stomachum & intestina gravissimè irritant; de qua re perpendas velim antiquissimam Mithridaticam compositionem.

LXXXIX.

Vomitus urinam & perspirationem divertit.

XC.

Corporis in lecto frequens circumvolutio, cum fiat omnium muscutorum motu, enervat, & coctionem & perspirationem utilem diminuit. Remedio est, in eodem situ obstatè quiescere.

XCI.

Dum genua actu calida conservantur, non algent pedes, noctu benè dormiunt, magis perspirant, & minus mejunt.

XCII.

Profluvium alvi tollitur iis quæ perspirationem augent, sicuti est Balneum.

D 2

Sicuti

XCIII.

Ponderis diminutio per inediam vires corporis labefaciat, & senectutem mortemque accelerat: scilicet propter minimorum vasorum flacciditatem, contractionem, amissionem.

XCIV.

Tu velim bene perpendas Fontium medicamentorum virtutes ad urinam vehementer movendam, & dic mihi quamdiu putabis excessum usumque continuum tanta potionis tibi salubrem fore; at quod melius plus, quam bibis, idque celerrimè ab ista solitudine vacuus es. Verùm scias duo inde incommoda secutura, scilicet perspirationem interim tolli, & metallicos istos sales in omnibus concoctionum officinis impingi, ægrè admodum amovendos, eliminandosque.

XCV.

Quicquid febrium intermittentium causa sit, id primum sentitur circa ventriculum atque intestina; mox cum horrore quodam diffunditur per habitum corporis; an propter subitam atque inusitatam eruptionem bibis fervida: unde sequitur cordis tantum non deliquium, & horrores tremoresque in extremis, tanquam à veneno quodam sumpto.

XCVI.

Non evacuatur aqua in abdomine Hydropici quod ea aqua jam ejecta est è Glandulis vel intratunicas peritonæi, vel in ipsam abdominis cavitatem: ita frustra expectatur, ut perspiret cum jam omnino extra organa perspirationis sit.

XCIII.

Sicuti magnes cum multo ferro, & vinum in magno dolio melius conservatur quam in doliolo: Sic corpora ponderosiora salubria magis robur conservant, quam cedentia à pondere per inediam.

XCIV.

Qui plus mejunt, quàm bibunt, parum vel nihil perspirant.

XCV.

In febribus intermittentibus cur perspiratio insensibilis prohibetur? quia humor peccans est in ambitu corporis.

XCVI.

In hydropo non resolvitur aqua abdominis, quia ejus siccitas & durities impediunt perspirationem.

D 3

Humores

XCVII.

Ita quidem & laxantur pori siue ora ductuum, & citius quoque humor in glandulis digeritur ad maturam evolationem; in quibus sanè insensibilis perspirationis unica notitia consistit.

XCVIII.

Cùm vehemens illa febrilis intentio se remiserit, ut in deliquiis contingere solet, sudor ex lacta erumpit, & quicquid in summa illa constrictione in glandulis retentum fuerit, & jam concoctum, perspirationique aptum, ex laxatis admodum ductibus ejicitur.

XCIX.

Quæ hæc acescere apta nata est: Favina vero per se nimium constringit, obturatque; haud aliter quàm fascia quadam duriter circumjecta.

C. CI.

Quis non vidit refrigerandi methodum in variolis esse valde periculosam? quia satis refrigeratur corpus ex ipsa eruptione variolarum; nempe minuitur febris, eruptisque desinit.

CII. C:II.

Balneo naturali, siue Thermis apud nos potius utendum est, ob aëris inclementiam: harum quippe effectus admodum celer ob vaporis subtilitatem, quo incalescant; nempe spiritu quodam sulphureo è pyrita siue metallis ferreis fervidis, & tantum non ignitis orto: ita materia glandulis contenta, citò concoquitur, earumque oscula relaxantur, ut ea liberè & insensibiliter effluat.

His adde victum humidum, ut materiae copia & facilis concoctionis glandulis suppetat. At in solium descendant jejuni, id est, corpore purgato, scilicet primis viis excrementis prorsus vacuis, imò & ventricula inani.

Pari

XCVII.

Humores calidi confluxi in aliquam partem, calidis digerentibus tractantur, ut per insensibilem perspirationem resolvantur.

XCVIII.

In magnis febribus cur lipothimia juvat? quia sudorem & validam perspirationem facit.

XCIX.

Punctura nervi, si lacte, farina, vel simili claudatur, hicor retentus ita acris sit, ut moriantur convulsi, nisi oleo aperiatur vulnus.

C.

In tumoribus perspiratio utilis, si fiat humidis actu & potentia; secus in scyrrhum cedunt, tenue resolvendo, & crassum relinquendo.

CI.

Pars corporis ut repleta sanguine, ne, vel alio humore, ut in tumoribus, & in ipsa pleuritide, non est refrigeranda; quia evacuatam materia spontè refrigeratur.

CII.

Hypochondriaci, si frequentibus balneis eorum corpora reddantur perspirabilia, & victu humido utantur; sani fiunt.

CIII.

Perspiratio insensibilis facta per fomenta in non purgato corpore, plus attrahit quam resolvit, ut de Simone.

D 4

Corpora

CIV.

Pari ferè ratione qui Febre, verbi causâ, per se multum sudet, ei nec sanguis mittendus est, aut purgandus: siquidem solus sudor, ipsi feбри solvenda satis esse videtur.

CV.

Peticula fieri videntur ex ipso sanguine integro, in ductus glandularum excretorios extrusæ, corruptæque: idque cum, vel sine febre; ut in Scorbuto, hoc non raro contigisse vidi; de quo aliis scriptis meis satis dixi.

CVI. CVII.

Quod suppurat, ferè incrassat; quod verò perspirationem promovet, attenuat.

Gangrena autem ab Arterioliis minimis incipit; mox majora vasa corripit, & tandem ad cor usque serpit. Igitur ob motum sanguinis in parte affecta penitus obstructum, non à copia ejus, ut vult author, id malum oriri videtur.

CVIII.

At hi insensibiles meatus non alii sunt, quàm ductus glandularum excretorii: in quibus ipsi renes sunt, pulmonesque. At id non fit, nisi vitiatu itineribus in corpore malè se habente.

CIX. CX.

At iste somnus naturalis esse debet, non Opium acquisitus; quia ab hoc vires non restituuntur, etiamsi sudor ejus virtutem sequatur: profectò Opium res est omnium maximè restringens.

Est etiam modus in diffatione sedulò notandus, ne utile cum inutili avolet: rectè itaque docemur ejus indicium; scilicet ad vires conservandas restituendasque. Cave itaque sis moderationem excedas in sudorificis exhibendis.

CIV.

Corpora quæ insensibiliter multum perspirant, neque purgantur, neque phlebotomantur, ut patet de pueris.

CV.

Peticulæ cur fiunt? quia maligni hitoris perspiratio impeditur:

CVI.

Gangrænâ iis quæ perspirant, prohibetur: iis quæ suppurant, fit Sphacelus.

CVII.

Pars gangrænâ affecta cur moritur? quia arteriolæ ob sanguinis copiam non attolluntur. Remedio est evacuatio sensibilis & insensibilis.

CVIII.

Crassissimi humores in robustis per angustissimas vias tranant, ut patet de pinguedine per urinam, de mulsa injecta in pectus vulneratum: ergo per insensibiles meatus.

CIX.

Per distationem evacuatür materia utilis & inutilis: si verò post somnum acquirantur vires, plurimùm inutilis.

CX.

Distatio, quæ effugit sensum, est naturalis, & indicat robur: contra verò sudor.

CXI.

Id fit summa totius corporis contractione ex consensu partium, motuque adeo sanguinis tardato.

CXII.

Per Natationem indicat Mare, aut flumina; quæ eo tempore serè tepescunt per aestatem; cum mane multo frigidior sit eorum aqua; scilicet calore vespertino concepto ex aëre atmosphærico etiam intra aquam depresso commistoque.

CXIII.

A perspiratione prohibita omnes ductus glandularum excretorii, ex copia humoris retenti, distenduntur; unde gravitatis cujusdam & doloris sensus oritur.

CXIV.

Ex nimio defectu chyli in summè rigida inedia vasa minima labefactantur, flaccida sunt, & tandem arescere apta sunt; nam ea, ut reliquum corpus, ex sola eaque quotidiana plenitudine distendi, id est, nutrirî solent. Igitur perspiratio diu obstructa non tunc inedia pertinaci tollitur, & propter detrimentum viscerum, & quod tota illa materia sup. r. vacua perspiranda (etiamsi plurimum dierum fuerit accumulatio) in ductibus serè excretoriis, (qui mera itinera non sunt, sed etiam receptacula) atque adeo extra venas continetur.

CXV.

Febres ex gravi serè pondere prohibita perspirationis nascuntur. Igitur verisimile est earum semitem in glandularum, viscerumque ductibus glandulari.

Et enim

CXL

Si quod corporis pars hyeme valdè frigeat, ita totum corpus consentit, ut coctio & totius perspiratio minor fiat.

CXII.

Natatio vesperi tutior : manè ab aqua frigidiore meatus clauduntur, unde febris periculum.

CXIII.

In æstate si corpus jaceat detectum, prohibetur perspiratio : Unde capitis gravitas, & corporis confractio.

CXIV.

Dum quinque, vel sex dierum cursu, corporis pondus augetur, non statim, sed paulatim est tollendum : inedia enim summè rigida lædit ventriculum, cerebrum, cor ; mox totum corpus.

CXV.

In Autumno augetur corporis pondus ; quod si excedat salubrem latitudinē, fiunt tertianæ, seu aliæ putridæ.

Extrema

CXVI.

Etenim ex isto frigora primum ductus glandularum ex toto clauduntur : max ad vasa minima idem malum transfertur, eaque, coangustantur, eandem maiora patiuntur, quod excipit mors.

CXVII.

Tamen post balnea Unctiones adhibuerunt veteres, ex oleo simplici vel medicato : recte id quidem ; scilicet ne nimium perspirent oscula glandularum præter modum ex calida aperta. At hæc integra cuti & non ulcerata super-injiciebantur. Major tamen cautio adhibenda est in seruo aut adipe usurpando, quam in oleo aut cera.

CXVIII.

Quotidiana reliquis febribus intermittentibus periculosior est, quod in ea corporis integritas omnium minima est, & ad continuam propius accedit. Pituita autem prohibita perspirationis indicium est, quod illa materia, quæ foras insensibiliter ferenda esset, jam moleste expurgatur, sub speciem pituitæ cujusdam viscidæ.

CXIX.

Est quidam consensus in Universa cute ; at hic privatim ob interceptionem perspirabilis in cervice pericranium patitur ; utpote proximè continuum suam & remotius membrum à corde. Videlicet supra hujus Sectionis Aph. 91.

Respi-

CXVI.

Extrema frigida in acuta febre, nisi incallescant, lethalia, ob adiapneustiam.

CXVII.

Nihil magis nocet ulceribus malignis, quam quæ prohibent perspiratum, ut adeps, oleum, & cera.

CXVIII.

Quotidiana sola ex intermittentibus non caret periculo, pituita enim in prohibendo perspirationem primum locum tenet.

CXIX.

Constipata perspiratione in cervice stupescit sensus pericranii; ut depastio ambulantis sub vento & pluvia.

Nihil

CXX.

Respirationem à perspiratione male distinguit ; nam utriusque iidem effectus, atque eadem causa est. At ventilationi certè pulmonum, aër temperatus imprimis necessarius esse videtur ; qui si tenuior ac siccior sit, quàm par est, humorem insensibiliter in pulmonem ejectum haud ita prompte in se recipit, cumque eo miscetur : si is crassior, & humidior exeat, jam suum pondus habet.

CXXI.

Tremenda quidem est ista vehemens & intempestiva refrigeratio, quam nostri homines Variolatis maxime, aliisque nonnullis febribus acutis, tantâ diligentia procurare student, contra fidem notissimam hujus Aphorismi.

CXXII.

Græci Romanique Unctiones, ut supra dictum est, à Balneo adhibuerunt, ad insensibilem perspirationem cohibendam ; ne scilicet nimia evolutio eos enervaret. At tu mitte Attractionem, cogita solum cordis pulsum, & in nutritione & in perspiratione.

CXXIII.

Sunt qui eam victus rationem forte fortuna, & parum cogitantes consequuntur, quæ eos tanquam invitos ad ultimum senium perducant. Vide supra hujus Sectionis Aph. 83. 84.

Ad

CXX.

Nihil magis putredinem tollit quam larga ventilatio ; non solum per inspiratum, sed etiam per meatus insensibiles facta.

CXXI.

Refrigerationes in morbis acutis indicant mortem, ut in Hermocrate : adimunt enim perspirationem.

CXXII.

Post balneum, oleo meatus cutis condensantur, hoc fine, ne humiditas alimentalis attracta resolvatur, ergo oleum claudet in periculis, & non aperiet poros.

CXXIII.

Ea tamen victus ratio, quam quotidie minus perpendimus, pellit nos ad senium Philippi.

CXXIV. CXXV.

Ad eundem modum perficitur dissipatio per glandulas, in quacunque corporis parte ea fiat. At pulmo non magis perspirationis Organum est, quam Vesica Urinae: Etenim Utraque mera tantum receptacula sunt: nempe ille aëris, hæc Urina.

Vesicae autem evacuatio est actio voluntaria, & relaxantur muscoli Sphincteris, ut emittatur Urina. Pulmonis verò actio reciproca est, ut iste profundus puteus materia perspirata exantletur: aër itaque primum intromittendus est, quoddam fit ampliando cavitatem; scilicet relaxando musculos circum circa thoracem dispositos, etiam ipso diaphragmate depresso; eorundem verò levi contractione fit expiratio; nempe ipso aëre accumulato compressoque, sua vi elastica expirandi actionem mirifice adjuvante.

CXXVI. CXXVII.

Pestilentia correptorum tactu nos non infici vult author: at Ulcera à pestilentia orta videntur esse admodum venenata: imò ipsam inspirationem non aliud esse præter tactum quendam; cum cavitates pulmonum æquè extra habitum corporis sunt, ac ipsa putà manuum cutis. Igitur mihi certè verissimile est, aërem à pestilentia capto infectum, contaminatumque, pituita & victu simul in stomachum deglutiri, chyloque mox commistum in sanguinem transferri: tandem irrequieto sanguinis cursu in glandulas pelli: ubi propter morulam, quoddam jam extra pulsum cordis sit, eas inflammari, atque in dira ista Ulcera, ab authore commemorata, corrumpi.

Quem

CXXIV.

Diaphragma contrahendo se ad suum principium dilatat thoracem ; dilatando fit inspiratio ; se laxando constringit, & constringendo fit expiratio.

CXXV.

Sphincter verò contrahendo se ad suum principium constringit vesicam, & urinam continet ; Se laxando dilatat, & eam reddit.

De Peste.

CXXVI.

Res peste infectæ inficiunt quousque durant proximæ & remotæ causæ : unicâ tamen deficiente cessat virus ad instar motus horologii, dum rotarum unico irritato dente quiescit.

CXXVII.

Peste non tactu, sed inspiratu aëris pestiferi, vel halitu suppellectilium inficimur. Sic fit : Spiritus vitalis ex aëre inficitur, ab infecto spiritu congelatur sanguis, qui extra pulsus, carbones, nigras papulas, & bubones efficit ; si manet intus, mortem ; si totus pellitur ad extra, evadimus.

Si

CXXVIII.

Quemadmodum Carbunculi Bubonesque, secundum vires aegroti, sola pestilentia salutifera; ita Papulae nigrae, quae nostratibus rectè Tokens appellantur, certa mortis indicia sunt. Verum hic perinde ut in Variolis, insensibilis perspiratio si forte nobis aliquo medicamento compa- anda esset, vix sufficeret ad salutem ob morbi summam malignitatem, quae sua quoque remedia desiderat.

CXXIX.

Igitur Pestilentia Europa morbus indigena non est; item quoddam ex toto desinit apud nos; neque unquam per se reviviscit, nisi afferatur ab Asiaticis.

CXXX.

Atque ista computatio valde propè convenit cum rationibus ex Pestilentia mortuorum Londini editis 1665. forte major ejus saevitia est in calidioribus, qualis Italia, regionibus.

CXXXI.

Maculas quasdam nigras in Scorbuto funestas, etiam citra febrem, aut infectionem saepe vidi; atque ex his potius fuisse, quas Diembrochius se in puero in platea ludente Utrajecti observasse dicit, quam ad pestilentiam pertinuisse, verisimile est.

Nescio

CXXVIII.

Si ad carbones & bubones tota pestis pel-
latur, bonum: Si minus, læthale.

CXXIX.

Non sponte inficimur peste, sed fertur ab
aliis. Patet experimento Monialium.

CXXX.

Non omnes, sed tertia hominum pars cir-
citer peste moriuntur. Patet experimento
Vespilionum.

CXXXI.

Qui putant nigrorem palparum & car-
bonum indicare adustionem, errant: sæpè
enim Senes intus & extra frigidi citra febrem
inter biduum cum eodem nigrore à Throm-
bo profecto decedunt.

Si

CXXXII. CXXXIII.

Nescio quomodo Bubones & Carbunculi à Papulis nigris differant : Has autem à colore & quòd profundè penetrent ad ipsa usque ossa, latiusque inficiant, ex ipsis vasis sanguineis exulceratis, Sphacelatisque fieri, conjicio : illos verò Glandulas tantum occupare, adeoque minus perniciosos esse ; quod in has ferè materia extra circulum sanguinis protrusa, corruptaque sit.

CXXXIV.

Sanorum separatio ab infectis valdè utile est ; itidem ut ex infectis pauci admodum seorsim et libenter una habitent. At quomodo supellectilium usus ad pestilentiam propagandum conferat, non video. Cum antiqui certè ignem optimam lustrationem & aeris insalubris purgamentum singulare semper experti sint.

CXXXV.

Valetudinarii, in quibus sunt pulmones infirmi, opportuniore infectioni sunt ; quòd Venenum habitum corporis facilius penetrat, & tardius inde expellitur. At vereor, ne sit verum, homines inspirato aère tantum infici.

CXXXVI.

Scilicet propter cæli & tempestatum mutationes : ideo cum pestilentia, ut supra diximus, nobis non sit indigena morbus, etiamsi innumeri homines restent inficiendi, tamen sole in brumam inclinante ferè extinguitur.

Quantum

CXXXII.

Si paucus sanguis ob corruptum spiritum vitalem fit thrombus, hic si totus expurgetur per bubones & carbones, sanantur; si non totus, moriuntur, ut in nigris papulis.

CXXXIII.

Hinc quibus anthraces & bubones aperiuntur, si interna infectio tota exeat, sanantur: si minus, moriuntur.

CXXXIV.

Modus frænandi pestes duplex; ut sani separentur, & infecti se pandant: modus ut se pandant, duplex; ut ad loca illis invisa non mittantur; & illorum suppellex non uratur.

CXXXV.

Peste inficiuntur facile rarum habentes pulmonem; è contra qui densum. Rarum habent, si facto maximo inspiratu unicus pulsus ictus fiat quietior.

CXXXVI.

Pestis non est ut ignis, qui augescēte pabulo crescit: ipsa verò eodem modo pabulo se habente decrescit.

Radii

CXXXVII.

Quantum spatium per aërem vi venti feratur Pestilentia, non certò definitur : illud verissimum est, vestimenta ad ducenta millia à Londino tempore pestilentiae, missa, totam familiam infecisse, ut medio præterito seculo contigit D. Belenjam, Westmorlandiae.

CXXXVIII. CXXXIX.

Hoc sanè prudens & vetustissimum remedium est ; nempe eo tempore, peregrinari, navigare.

Optimam sanè medicis excusationem ! si quos agrotos sibi commissos habeant. Veruntamen nullus dubito, quin specifica quoque remedia ad hoc terribile malum in rerum natura dentur, seculis venturis inveniendæ.

CXL.

Hujus aphorismi istum Articulum, quo omnia remedia interna explodantur, minimè approbo ; quòd aliquot jam cognita sint, & alia posse inveniri, huic malo utut tremendo valdè accommodata, spes est : maximè, cùm aliis Febris, etiam malignis, curandi methodus, non sine successu instituta sit.

CXXXVII.

Radii pestis vento loco dimoventur : corporis lucidi nulla vi.

CXXXVIII.

Qui aliud remedium pro vitanda peste instituunt, quam fugam, vel sunt homines ignorantes, vel volunt ærascare.

CXXXIX.

Hinc nobilium ferè nemo cum remediis ; plebei verò sine iis plures sanantur.

CXL.

Cur diu durat pestis ?

Quia dum sævit, purgant res infectas, quas purgando fures clam disseminant, post finitam pestem non inficiunt ; secus pestis esset perpetua.

Quia infecti, dum vi mittuntur extra urbem, alii non se pandunt : unde infectio crescit.

Quia non prohibent populi cursum ad templa. Sub dio sacra essent exercenda.

Quia eligunt chirurgos externos, quibus, quo major pestis, eo gratior.

Quia ab infectis non separant sanos in aliam domum.

Quia utuntur remedio interno pro peste, cum nullum detur, quod non noceat.

Quia permittunt mercatum pullorum, quos tangunt infecti, dein sani eisdem tangentes inficiuntur.

De

I.

Frigus siue aquæ, siue aeris Glandularum Oscula constringit, ita perspirationem cohibet: in robustis verò, ubi major resistentia & nixus est, ex quibus calor continuo incenditur, materia perspiranda subtilior fit & vehementius foras ejicitur: contrà in debilibus, pondus ex suppressa perspiratione augetur, viresque labefaciuntur.

II.

Nescio an non Thermarum quoque aquæ intus medicè sumptæ, possint etiam remedio esse obstructæ perspirationi, & magno emolumento visceribus ideo infirmatis.

Eadem sunt Peregrinationum commoda, nobis certè Anglis, in cælum calidius sicciusque.

III.

Calidus subtilisque quidem aër Glandularum ora aperit, perspirationemque evocat: frigidus autem humidusque eadem obstruit, clauditque. At ut aër externus in profundum corporis per arterias penetret, haud credibile est: ita nec pondus per se vel minuire vel adjicere libenter concedimus.

Sanguinis in orbem motus auctori incognitus fuit; ideo ex antiquorum doctrina credidit ipsas arterias aëri suscipiendo vehendoque privatim destinatus fuisse, ipsamque pulmonum substantiam eam admittere. At, ut arbitror, aër non alio itinere intra sanguinis circuitum transferetatur, quam quo chylus, cum quo ferè miscetur, & extra pellitur per solos viscerum & Glandularum ductus.

Aeris

D E

AERE, ET AQUIS.

SECTIO SECUNDA.

APHORISMUS I.

AER frigidus, & lavacra frigida, corpora robusta calefaciunt, eaque, auferendo superfluum, reddunt leviora; debilia refrigerant, eaque, vincendo calorem, ponderosiora efficiunt.

II.

Aër calidus, & lavacra actu calida, nisi obstitent cruda, juvant quoque perspirationem, refrigerant interna viscera, & corpora efficiunt leviora.

III.

Aër externus per arterias in profundum corporis penetrans, potest reddere corpus levius & gravius: levius, si tenuis & calidus: gravius, si crassus & humidus sit.

E

Quante

IV.

Aeris pondus, ejusq; Elater non atig; antiqui incognita fuerunt, ut aliis scriptis ostendimus; at hic ejus tantum humiditas notatur; scilicet, quatenus repletur aqueis particulis. Nam quod magis iis abundet, ponderosiorque sit, eo frigidior est; ita quidem author existimat; illud certe verissimum est; in aere sic constituto, scilicet gravi humidoque amulto difficilior spiritus, emissionique perspirata materia is magis resistit.

V.

Aqua ponderosa insalubris est; annon omnes aquae metallis infectae quavis simplici ponderosiores sunt! at dicit, sales & metalla quoque medicamenta esse; atque ita ad salutem, si rectè adhibeantur, plurimum posse conferre.

VI.

Ià intelligi debet de locis palustribus atque uliginosis; ubi scilicet aer tanquam aqua, aqua autem canosa est: ibi ferè febres intermittentes indigenae sunt; ex quibus, si diutius corpora afficerent, cachexia, hydropsque; nimirum propter materiam perspirandam crassescens, ductibusque viscerum glandularumque retentam, inque ichorem quandam acrem putrescentem.

VII.

Salubre frigus constringendo densat & musculorum fibras & glandularum meatus, ita firmitatem quidem & vires corpori dat. interim verò, etiamsi perspiratio non tam copiosa sit, tamen ob istam morulam in visceribus invigoratis, & bene concocta, & admodum insensibiliter materia ejicitur.

Propter

IV.

Quanta sit aëris ponderositas, colligitur primò ex majori vel minori gravitate aluminis sæcum prius exiccati in sole, & deinde aëri nocturno expositi. Secundò ex eo quia sentiamus majus frigus, quam quod observetur in instrumento temperamentorum: aëris enim humiditas seu ponderositas nobis est lima frigiditatis. Tertiò ex majori vel minori incurvatione tabulæ subtilissimæ, præcipuè ex piro. Quartò ex contractione cordarum testudinum, vel ex cannabe.

V.

Quantæ sit aquæ ponderositas, facile intelligitur, si grave perpendatur in aqua; illa enim est levior, & per consequens salubrior, in qua grave magis gravitat: illa verò, in qua minus, est ponderosior, & insalubrior.

VI.

Aqua gravior, & aër cænosior & ponderosior, convertunt invisibilem perspirationem in ichorem; qui retentus, & deinde non resolutus, magna ex parte in Cachexiam facessere solet.

VII.

In aëre frigido salubri prohibetur quoque perspiratio; densantur meatus, sed roborantur fibræ, & perspirabilis retenti pondus nec lædit, nec sentitur.

VIII.

Propter crassitiem & humiditatem aëris inspirati, pulmonum perspiratio à ductibus suarum glandularum parum aufert, evaporatque; ceteri quoque meatus cutanei, etiamsi relaxati, tamen ob cruditatem istius materiae implentur, ponderoque supervacanei cujusdam Oneris corpus aggravant.

IX.

I. e. nisi exeat per Urinam, aut alias.

X.

Improvise frigiditate valetudinarii non rari graviter plectuntur; ob organa quadam perspirationi dicata valde imbecilla, tenuemque corporis habitum; ut ponderi supervaneo ferendo non sufficiant, quin aliqua sensibilis humorum eruptio vel statim hominem opprimat, vel parti minus sanæ impacti diu excrucient; frigore autem sensim superveniente etiam partes, si quæ sint naturaliter & ex traduce male constitutæ, minime leduntur.

XI.

Pondus duarum librarum supervacaneum à frigore calori subito superveniente, etiamsi, ob voluptatem refrigerationis, non statim sentitur, tamen agrè & non nisi longo tempore cerè debilibus dissipatur.

XII.

Ex constrictione vires confirmantur, idque etiam frigoris excessus tutius efficit; cave itaque ne ab aliquo exercitio vehementi vires resolvantur in lenocinio auræ frigidiusculæ.

VIII.

In cænoſo prohibetur perſpiratio, meatus implentur, ſed non denſantur, fibræ laxantur, non roborantur, & pondus perſpirabilis reſtanti lædit, & ſentitur.

IX.

Si aëri æſtivo frigus ſuperveniât, illa die, ſuppoſita eadem bibendi libertate, tertiam partem circiter perſpirationis exire prohibet, quæ niſi fiat ſenſibilis, facile ad putredinem vel ad cachexiam diſponit.

X.

Prohibita perſpiratio facta ab improvifa frigidiſſimo, magis nocet debilibus, quam à ſenſim prohibita.

XI.

Ob aërem frigidum ſuperveniẽtem calori, veſtibus denudatus, minus duabus libris circiter diei curſu perſpirare ſolet, nulla ab ipſo animadverſa moleſtia.

XII.

Aura jucunda & frigidiuscula corporibus excalefactis magis nocet, quam aëris vel aquæ frigus in exceſſu: illa enim non reddit corpus levius, ſed obſtruit & laxat: hoc obſtruit & roborat, & inde minus ponderoſa corpora fiunt.

XIII.

In Phreneticis, aliis maxime imbecillibus, tanta meatuum constrictione est, ut vel intensum frigus in nudis minime noceat; an non quidam etiam stupor, ex corruptela acrium quorundam humorum, glandulis visceribusque præter naturam impaſſarum, in partibus sensus dicatis interdum oriatur? certè hi ob summam istam & perpetuam tensionem Nervorum, vires ad admirationem exerere potestunt.

XIV.

Ita & frigida potio propter eandem rationem.

XV.

In his meritis numerandi sunt vestitus præter consuetudinem & anni tempus levis tenuisque; item Spiritus Vini dictus, siue is simplex, aut medicatus sumatur; pepticorum valentissimorum usus quotidianus, quales sunt sales plurium generum, è calyce aut ferro putà; item fontes medicati siue calidi siue frigidi sint: Parnus Tabaci, ejusque pulvis medicatur, ob insignem proditiuam vim: Opium, &c.

XVI.

Ad hanc quoque rationem, sed vehementius effectus suos edunt Odores quique iucundissimi; scilicet tantam voluptatem debilibus viris feminisque præcipue afferunt, ut in deliquia ex iis oblatis protinus incidunt; nimirum Cordis Sympulse ex toto resoluta vi medicamenti.

Quia

XIII.

Malæ aëris & aquæ conditiones, quando ad malignam putredinem disponunt, eorum pondus magna ex parte non animadvertitur; quasi quod ab eorum corruptela nervi fortiores fiant, perinde ac in phreneticis.

XIV.

Naratio in frigidâ post exercitium violentum est jucundissima, sed mortifera: motibus enim oppositis nihil perniciosius.

XV.

Quod proditoriè disponit viscera ad malum, sæpè nec grave, nec injucundum videtur.

XVI.

Aura jucunda & Austrina cum exercitio violento, sæpe mortifera: ab aura enim adiapneustia, ab exercitio acrimonia.

XVII.

Quia perspiratione impedita, materia super-
vacua in caput ferè ex decubitu transfertur; vel
quoddam glandularum majoribus ad os ductibus copia-
sius possit eliminari; vel quoddam id natura isti frigi-
diuscula magis expositum fuerit, ut infra perhibet
author Aph. 21.

XVIII.

Audi C. Celsum de hac re. "Ergo cum quis mu-
tare aliquid velit, paulatim debet assuescere.

XIX.

Debiles quia ferè frigore invigorantur; robusti
autem etiam aestate satis virium habent vel per-
spirabile retentum quovis ejiciendi.

XX. XXI.

Hi duo Aphorismi easdem rationes habent cum
superiore, decimo sc. Septimo.

XXII. XXIII.

Aër fictior, quoddam tenuior, salubrior est; quo
aptior est in se recipere, & tanquam evocare,
quicquid perspirare idoneum sit: imò internus aër
sanguini cum chylo mistus, cum ambientis parti-
ceps sit, ideo majorem vim exerit in materia con-
sequenda, ductibusque evacuan-
dis; ob liberiores
itaque perspirationem in aere admodum rarefacto,
qualis est aër aestivus, minoris ad tres libras
circiter ponderis sumus, quam hyeme.

Aestate

XVII.

Qui quærent à cœna auram frigidiusculam magis quam par sit, perspirabile partis veste non indutæ exire prohibetur : nocte verò vel die postero plurimi solent pati dolorem capitis gravativum.

XVIII.

Si corpora derepentè transferantur ab aère calido in frigidum, læduntur ; quia redduntur majoris ponderis, quàm par sit ; à frigido in calidum læduntur, quia fiunt minoris roboris.

XIX.

Debiles magis hyeme, robusti æstate, perspirabile retentum in urinam convertunt.

XX.

Ventilabrum prohibet perspirationem, reddit caput ponderosius & calidius.

XXI.

Ventus ut cute frigidior semper obstruit, & semper lædit, sed magis caput, quia magis exponitur.

XXII.

Ex anni tempestatibus in universum, siccitates assiduæ imbribus salubriores, reddunt enim corpora leviora.

XXIII.

Æstate corpora temperata sunt minoris ponderis, quàm hyeme, tribus libris circiter.

E 5

Æstate

XXIV. XXV. XXVI.

Æstate lassitudo sentitur, si quando plus forte corpus exhalaveris, quam par est. At Spiritus quosdam ab istâ exhalatione materia supervacua distinctos dissipari, fabula sunt; calorifica quidem in sanguine particula aerea arctius inter se cogi, atque adeo vehementius accendi posse, plurimumque æstate resolvi, discutique, unde virium labefactatio sequatur, verisimile est.

Igitur & supervacui & necessarii perspirabiles aliquid à tantâ accensione evolet, tum propter meatuum laxitatem, cum propter concoctionem perspirabilis præmaturam precipitemque, credibile est.

XXVII.

Æstate calore vexamur propter copiam expansionemque vehementem verè sulphurearum particularum sanguini mistarum, cutemque adeo suo exim infestant; recte itaque author perhibet perspirabile esse de sua natura calidum.

At queritur, cur qualibet corporis pars est aëre asivo calidior? respondeo. Calor insitus noster tantus est, quantus ex traduce: Etenim in Embryone primum accenditur; continuus autem somas huic accedit ex aëre vitæ permisso; ipsi aëri particulae quædam verè sulphureæ præcipue ex vulcanis, id est, Pyris naturaliter accensis: he sæpore cal factæ receptæ, cordis perpetuo compressione retentioneque in angustissimis vasis, fervorem illum concipiunt, quo eadem, latè & tenuiter ad prædum in partem diffusæ, cæcut.

XXIV.

Æstate lassitudo sentitur, non quia corpus sit majoris ponderis, sed quia sit minoris roboris.

XIXX

XXV.

In aëre calido corpus est minoris roboris, tum quia cum perspiratione exhalat aliquid bonorum spirituum, tum quia calor non est concentratus.

XXVI.

Per totam cutim digeritur semper aliquid à calido; quod secum etiam aliquid interni probi humoris aufert.

XXVII.

Æstate calore vexamur, non primò & per se propter aëris caliditatem; quælibet enim corporis pars est aëre æstivo calidior; sed quia in aëre æstivo non est tanta frigiditas, ut naturalis calor sufficienter concentratur: quo fit, ut ita diffusus minus possit perspirabile suâ naturâ calidum insensibiliter excernere; quod rerentum reddituracre, & est in causa, ut magno vexemur calore.

Dum

XXVIII.

*Particulas sulphureas, ut ut per summum
affirmo accensae, somnus vel insensibiliter, vel per
sudorem abunde dissipat, ne iam magnopere infe-
scantur.*

XXIX.

*Nihil mirum itaque, cum frigus eo tempore
summa evacuationis calori supervenerit, si tanta
sit mensura perspirabilis prohibiti, quanta libra
est.*

XXX.

*In mitiore aestate, veri simili, sudores ex-
citantur ad pondus diminuendum: nam sudores
critici adjuvant perspirationem: pondus autem
aestivum tribus libris minus est hyemali. Vide su-
pra huius Salsitiani Aph. 23.*

XXXI.

*Assuetudo, quae aucto calore oritur, desinit, cum
ad justam diminutionem ponderis perspirabilis per-
veniat: etiamsi idem caloris excessus istud ur-
gere debuisse videatur.*

XXXII.

*Debitum pondus corpori non est oneri: at in
debito maiore eadem virtus fatiscit.*

XXXIII.

*Id est, vel Laconico vel Balneo; idem quoque
dici potest de omni corporis evacuatione sensibili;
quae nisi commodè instituantur, & ob magnum be-
neficium, per se nocent.*

Corpora

XXVIII.

Dum corpora in summo æstu ob somnum nocturnum vel diurnum abunde perspirant vel sudant, redduntur leviora, & nullo illa die vexantur calore.

XXIX.

Æstivo calori superveniente frigore, eodem die libra circiter excrementorum insensibilium magna ex parte diffilari prohibetur.

XXX.

Si æstas fiat similis veri, ut corpora reducantur ad pondus æstati debitum, excitantur sudores.

XXXI.

In æstatis initio, si derepente vehemens æstus superveniat, fiunt lassitudines, quæ, licet post aliquot dies æstus magis urgeat, non perseverant, quia minuitur corporis perspirabilis pondus.

XXXII.

Eadem virtus minus laborat cum minori, quam cum majori corporis pondere.

XIXXX XXXXX

XXXIII.

Perspiratio vi aëris vel aquæ calidæ excitata nocet, nisi ejus maleficium longè majori beneficio compensetur.

Æstate

XXXIV.

Corpora robusta hyeme noctu optime dormiunt; magisque incalescunt ob corpora sua tunc temporis fratis bene contexta: astate vero ob eximias suas vires perspirationem etiam inter diu vehementer exigunt: contra eadem corpora astate nocte agre stragulas ferunt, & ideo autem ex perspirabili impedita magis infestantur.

XXXV. XXXVI.

Adiaphneus hyeme tantum non impune fit; quoddam ad stomachum & intestina perspirabile fere convertitur; cum astate eadem perspiratio prohibita, propter corruptelam materiae acrioris, vehementerque accensa, malignam febrem excitare possit; imò in aere fervido materia in glandulis retenta, celeriter corruptionem concipit.

XXXVII.

Duo sunt itinera perspirabilis; scilicet ea quæ ad internas partes, maxime ad ventriculum & intestina ducunt; atque alia quæ extrinsecus in aerem perspirabile pellunt: illud totum concoctione & chylo perficiendo occupatur; hoc fere ad pondas inutile dissipandum; in neutro verò prohibito malè afficiuntur interna viscera, nisi ab aliquâ contagii enarratarum.

XXXVIII. XXXIX.

Calor infernat; itaque venereum vel moderatam sequitur partium quædam resolutio; scilicet a vehementi tensione, quæ occidetur: præterea omittitur verè animatus quidam humor.

Etenim

XXXIV.

Æstate interdiu, hyeme noctu, corpora robusta magis perspirant.

XXXV.

Adiapneustia æstate malignam febrem, hyeme vix minimam alterationem efficere potest: corpora enim acriori perspirabili æstate referta sunt quàm hyeme.

XXXVI.

Dormitio astricta defecto corpore, vel subditi, magna ex parte disponit ad putredinem, prohibendo perspirationem.

XXXVII.

Adiapneustia non calefacit interna viscera, nisi perspirabile fiat acre ob moram, vel a calore extraneo, vel a motu violento.

XXXVIII.

Dum frigus supervenit calori æstivo, nimii coitus noxa vix percipitur; si verò aer iterum incalescat, detrimentum præteriti erroris non leve sentitur.

XXXIX.

Coitus non immoderati maleficium, aere frigido concentrante calorem, æquali beneficio compensari solet.

XL.

Etenim hyeme perspiratio nocte prohibita minus incommodi afferre solet ; quod propter frigus retentum perspirabile non ita facile effervescit. Vide *suprà Aph. 35.*

XLI.

Hic calculus valde notabilis est, nobisque indicat autumnii insalubritatem ; item hinc discimus, cur pituita, pulmonumque morbis eo anni tempore magis infestamur ; nempe ob copiam perspirabilis retenti.

XLII.

Quia perspirabile retentum hospitatur ductibus glandularum viscerumque excretoriis ; qui sanè non mera itinera existimanda sunt, sed & réceptacula ad continendos coquendosque suos quæque humores ; at hi autumnio ob aëris incertitudinem, copiâ humorum impleri solent ; unde acredo quædam sive corruptela earum contrahitur.

XLIII.

Hoc præcipuè cavetur rebus nonnaturalibus rite institutis ; consule *aph. infra 46. 47. 48. 49. 50.*

XLIV.

Vehementia medicamenta nisi in gravissimis morbis non adhibenda sunt.

XLV.

Quod frigus corpori aptum est addere : verò autem aër tepidus per se ponderi demendo favet.

XL.

In noctibus æstivis corpora ad febrem maxime disponuntur ob aëris varietatem; ineunte enim nocte aër est accensus: interpeſtâ verò nocte est temperantior; in auro-
ra frigidus: undè ſolitum perſpirabile in correptis ſomnis & ſtragulis denudatis co-
hibetur, & corpora ponderoſiora ſunt, quod noctibus hymalibus non evenit.

XLI.

Ab æquinoctio autumnali ad ſolſtitium hyemale qualibet die minus libram circiter perſpiramus; inde uſque ad æquinoctium vernale incipimus liberius perſpirare.

XLII.

Autumnus inſalubris, tum quia perſpira-
tio à ſuperveniente frigore prohiberi ſolet; tum quia quod diſſiliari prohibetur, acre & mordax fit.

XLIII.

Vitantur ægritudines autumnales, ſi cor-
pus Autumno non fiat majoris ponderis, quam dum erat Æſtate.

XLIV.

Pondus ſenſim auctum, ſenſim minuen-
dum.

XLV.

Pondus corporis inſolitum non vere, ſed
Autumno auferendum: frigidum enim ſu-
pervenienti ponderi magis nocet.

Nulla

XLVI. XLVII.

Perspiratio expeditur vestibus: sed autumnalis ponderis diminutio optime quoque diureticis comparatur, propter aëris summam humiditatem eo anni tempore, & quod renum omnium sensibilibus ex habitu corporis, id est, ex venis, evacuationum longè copiosissima sit.

XLVIII.

Ver enim excipit Æstas; cuius calor pondus ferè humorum supravacaneorum, sine ope alicujus medicamenti diminuit.

XLIX.

Scilicet ad morbos quosque hereditarios, aut alijs generis malitiæ, qualis est Lues Venerea, Hyems ferè per se remedium est contra morborum malignitatem: nam hyeme vel ipsa Pestilentis regionibus nostris Septentrionalibus citò extinguitur, si quando nobis adducta sit.

L.

Vestium præcipua habenda ratio est, maxime valetudinariis, & quibus ex patrio more delicate vestiri pro perpetua consuetudine ex ipsis cunabulis fuit.

LI.

Ex natura Organorum varii humores consciuntur, ut chylus in stomacho & intestinis, pituita in glandulis oris, fel in Hepate, sudor in glandulis cutaneis, Urina in Renibus &c. neque adeo unum est perspirabile per omnes eos ductus effusum. At pro copia & acredine perspirabilis, humorumque retentorum varii morbi oriuntur.

Æstate

XLVI.

Nulla Autumno vexaberis ægritudine, si superveniens frigus inveniet te vestibus rectè munitum, si uteris diureticis, & conservaberis in eodem pondere, ut ante.

XLVII.

Bene munitus vestibus melius perspirat, & redditur minoris ponderis.

XLVIII.

Qui morbis *ab humorum copia* prodeuntibus Hyeme vexari sunt soliti, purgandi sunt Autumno, & non vere, reducendique sunt ad pondus, quo fruebantur Æstatis initio.

XLIX.

Dum verò morbi prodeunt à *mala qualitate*, corpora vere, & non Autumno purganda; magis enim Æstate, quam Hyeme intenditur qualitatibus malitia.

L.

Qui in fine veris præmaturè se vestibus spoliant, & Autumno tardè induunt; in febres Æstate, in destillationes Hyeme facile incidunt.

LI.

Perspirabile retentum ut acre, febres, & erysipelata: ut copiosum, apostemata, destillationes, vel cachexiam facit.

Externum

LII.

Æstate pondus corporis minus ad tres circiter libras, supra dixit; at istum excessum ponderis hyemalis, virtute frigoris, tam facile quidem ferimus, ac si nulla esset in nobis alteratio; non utique molestus est. Verum istam caloris concentrationem non intelligo: ex frigore certè musculi contractiores sunt, atque ideo invigoranitur.

LIII.

Frigus subito occupat perspirabile, viresque dat isti oneri novo ferendo: ineunte verò æstate calor vires minuit; ut nec nobis facile sit, aut ejicere supervacaneum pondus, aut id tolerare, donec ad justum æquilibrium ventum sit; nimirum inter vires nostras, pondusque nobis ferendum.

LIV.

Istud pondus æquale non ita intelligendum est, ac si toto anno ad idem pondus pendere debeamus; nam æstate tribus circiter libris ponderis hyemalis cæremus: item Autumno multo graviore sumus, quàm vere: imò & singulis mensibus circiter libram ultra solitum pondus naturaliter ejicere solemus. Vide supra Sectionis primæ Aph. 65.

LV.

Nempe præter solitum ac debitum pondus in latitudine salubri.

LVI.

Hic Aphorismus tantis evacuantibus medicamentis, animi causa sumptis, ac crebris venæ sectionibus temerè celebratis haud quaquam favet.

LVII.

Meatus, quos calor aperit, frigus contrahit.

LII.

Externum frigus concentrando calorem reddit naturam tantò robustiorem, quantò ultra solitum pondus ferre quoque possit duas libras circiter retenti perspirabilis.

LIII.

Corpora Hyemis initio facile ad solitum pondus, Æstatis initio magno labore ad æstivum pondus reducuntur.

LIV.

Sanitas perseveraret usque ad extremam senectam inculpata, si corpora quatuor anni temporibus *æquali pondere* semper conservarentur.

LV.

Corpora, quorum pondera anni cursu multum augentur & diminuuntur, valdè periclitantur.

LVI.

Quantò major anni spatio est ponderis varietas, augmentatio sanguinis vel diminutio, tantò est deterior illius corporis conditio.

LVII.

Ponderis augmentatio fit in principio Autumni, diminutio in principio Æstatis.

Corpora,

LVIII.

Ex supervacaneis humoribus corruptis multo plures morbi, certè funestiores, oriuntur, quàm ex visceribus inanitis.

LIX.

Qualibet enim corporis pars æstivo aere calidior est; ideo præter consuetudinem nudata mentuum orificia constringi necesse est.

LX.

Discimus quomodo se gerere debeant valetudinarii, sc. cælo valdè humido, frigido, ventoso, ad exemplum mulierum.

LXI.

Iste Aphorismus nusquam verior, quàm in nostris urbibus, oppidisque; ubi magna quantitas istius sulphurei carbonis terrestris incenditur; scilicet Londini, Bristolæ, &c.

Sectio

LVIII.

Corpora, quorum pondus augetur, magis periclitantur, quam quorum pondus minuitur.

Addit ab Auctore.

LIX.

Corporis partes recte salubriter perspirant: Si vero à somno detectæ inveniantur, etiam ab aëre calidissimo eorum pori condensantur.

LX.

Aër plus justo frigidus, humidus, aut ventosus moratur perspiratum: unde qui domi continentur, ut scæminæ, nec tussi, nec catharro, nec inflammatione pulmonis laborant.

LXI.

Aër in urbe pejor aëre ruris; quia crassior, & non perflatus appetitum tollit.

De

Sectio Tertia

D E

Cibo & Potu.

I. II.

Igitur perspiratio, etiam in jejunis ad medias circiter ascendit; unde cibandi necessitas calidis animalibus manifesta est. At in insectis frigidisque animalibus aliter se res habet; nam in his cordis motus pro arbitrio tardatur, & tantum non cessat; ita & perspiratio, quæ primariò à cordis motu dependet, fere desinit, neque adeo, iis per id tempus, brumam intellige, cibo amplius opus est.

III.

Si amplius verò aliquis quærat, quantum ægrotus, ex febre, putà, aut vulnere perspiret? responsum non adeo in promptu est; illud certissimum, si, ex. c. Gallina plenius cibata graviter vulneretur, ad plures dies, donec dolor & vulnus ad sanitatem rectè procedat, ex resectâ ingluvie nihil omnino descenderit in ventriculum carnosum: itaque cum ægroti ferè non concoquant, infra mensuram, ut arbitror, jejunorum perspirare existimandi sunt; nisi ex vehementi aliquâ luctâ, criticæque id fiat.

Qui

DE
CIBO ET POTU
SECTIO TERTIA.

APHORISMUS I

Stomachus cibo refertus si inter dormien-
dum absolvat primam concoctionem,
illius noctis perspiratio magna ex parte as-
cendit ad quadraginta uncias: si non absol-
vat, ad octodecim circiter.

II.

Stomachus omnino vacuus, & jejunos, li-
cet dormiat, non perspirat ultra 18. uncias
circiter.

III.

Tantum perspirat corpus plenum non con-
coquens, quantum ferè jejunos non habens
quod concoquat.

F

Cibi

IV.

Qui cibi valentissimi sunt, scilicet in quibus plurimum alimenti est, ii agrè in ventriculo concoquantur; ita ad eos digarendos, discutiendosque in secunda atque ultima concoctione integro die nocteque opus est: alias inter non coquentes & vacuos existimandi sunt.

Care igitur vervecina, etiamsi plurimi nutrimenti sit, tamen ob celerem concoctionem per omnes officinas inter mediam materiam ponenda est: ne immerito, cum ferè castrentur id genus animalia, aut tenerrima ætatis maculentur.

V.

Id est, infirmioris materia, bene concocta; qualia sunt Ostrea, Pomagae.

VI.

Ex valentissimis nimia.

VII.

Optimè C. Celsus. "Cibus inusitatus inutilis est, id est, quod difficile concoquatur, ut pleuraeque inusitata, agrè perspirabile est.

VIII.

Ob egregiam placiditatem suam præ ceteris animalibus id genus pecoris primò nutritum est: at hoc Encomium de summa illius carnis salubritate eximium est; cuius sanè tanta copia in Anglia, & nusquam melior est; tamen neque omni anni tempore, neque omni loco, aut pastus generis vervecis saginatus, aequè concoctilis, aut perspirabilis est.

Huius

IV.

Cibi multum nutrientes, excepta carne vervecina, à cæna ad prandium non solent perspirare ultrà octodecim uncias.

V.

Cibi copiosi sed tenuis nutrimenti noctis spatio in plurimis ultrà quadraginta uncias perspirare possunt.

VI.

Alimenta, quæ corpora conservant gravia, sunt copiosa, vel cruda rebellia.

VII.

Quæ conservant levia, sunt consueta, & vaporosa.

VIII.

Caro vervecina facilè coquitur, & est vaporosa: perspirat enim noctis spatio trientem libræ magis, quam cætera, solitaque edulia.

F.

Que

IX.

Hujus generis esculenta, quæ ex frumento panificia fiunt, innumera sunt: at hæc omnia virtute fermenti (id est, cujusdam vehementer aëris corporis) & facile concoquantur, & perspirabilia sunt.

X.

Cur quotidie semel dejiciamus, nulla est necessitas (exemplum vide à me exhibitum supra ad 60 Aphor. Sectionis primæ) nisi ex nimio victu, aut summa acriedine assumptorum: Alimentum tamen hodiernum id requirere videtur, cum per se, tum ex conditurarum generibus; ideo intestina usque stimulantur ad vexationem totius hominis, donec excrementum alvinum ejiciatur.

Idem quoque observare licet, de quibusdam medicamentis immodicè exhibitis; qualia sunt Mercurius dulcis, antimonium, Calybs ejusque vitriolum, aqua pleraque medicata; etenim hæc & similia propter pondus suum metallicum in intestinis, venis, vasisque excretoriis diu retineri apta sunt; atque tandem propter istam moram, cum ex sua natura vehementer septica sint, gravissima ac subita tormina, atque ulcera maligna, ad anum puta, aliasve corporis partes, item funestas febres excitare solent.

Plenus;

IX.

Quæ ex pasta fermentatâ fiunt esculenti,
non efficiunt corpora ponderosa: longè
enim facilius perspirant, quàm rapæ.

X.

Vir sanus occultè diei cursu tantum ex-
halat, quantum per alvum dimidio mensis,
licet quotidie coctas tamen, & consistentes
fæces semel excernat.

F 3

Stoma-

XI.

Plenus ; de excessu loquitur, quem vel vomitus, vel dejectio sequitur ; in vacuum verò stomachum perspirationem liberius ferri, quàm in plenum ob nimiam distentionem ; at perspirabile sic intus latum, haud multum pondus minuit, donec vel sursum vel deorsum explosum sit. Vacuus autem perspirationem minuit ob penuriam novi chyli, glandulis subministrandi, ad perspirabile subinde conficiendum. Perspirabile autem dici potest trahi à vacuo stomacho, si illum acrimonia interni vaporis vehementer irriter.

XII. XIII.

Flatibus impletur, id est, perspirabili interno ; scilicet effuso à ductibus majoribus hepatis, pancreatis, ceteri que minutoribus innumeris glandulis stomachi & intestinorum ; imò flatus in sanis, ex maxima certè parte, nihil aliud sunt, quàm verum & coctum perspirabile ; nempe ipsissimum atque illud quod extrà fertur, per pulmonem & cutaneos ductus ; nisi à bilario ductu paulo fervidius, acriusque sit, concoctionis atque excretionis causâ. Illud certè verissimum est, non minorem copiam perspirabilis pro numero & modo meatuum intus dissipari, quàm extrà.

XIV.

Robusto voraci evacuatio fit maximè secundum naturam : minus robusto per patentissimum iter, quod sit citra habitum corporis, nempe per Urinam : debili verò alimentum supervacuum ejicitur corruptum, id est, minus concoctum crudumque ; scilicet serè antequam in habitum corporis receptam sit.

Ubicunque

XI.

Stomachus plenus & vacuus minuunt perspirationem: plenus eam divertit per ciborum corruptelam; vacuus eam trahit, ut impleatur.

XII.

Plenus, quando non absolvit concoctionem, ex pondere cognoscitur; corpus enim tunc minus perspirat: vacuus verò flatibus impletur.

XIII.

Flatus nil aliud est, quam rude quoddam perspirabile.

XIV.

Robustus ciborum plenitudinem absorbit per insensibilem perspirationem: minus robustus per urinam: debilis magna ex parte per chyli corruptelam.

F 4

Dum

XV.

Ubiunque perspirabile retineatur, acrimonium & salsedinem quandam, febris incensivam, acquirit. Accessio autem febrilis, etiamsi vacuo stomacho superveniat, istud tamen perspirabile retentum haud tollit sine magna lucta & criticè.

XVI.

Pondus solito minus à jejunio perniciosum: quod vasa minima labefactat, metusque tandem est, ne ex illis sint non pauca, quae ex inanitione perierunt; ita praematura senectus acceleratur.

XVII.

Rationem mortis ex fame malè intelligere videtur, ob ignoratum sanguinis circuitum: certe multo maxima sanguinis pars longà inedia perspiratione dissipatur: atque ita tandem ex ejus defectu viscera paulatim tabescunt; ipsumque adeo cor suo motu privatur.

XVIII.

Quemadmodum concoctio omnibus vitiis occurrit, ita cruditas vel ex minima re corpus ledere potis est; quod fit supprimendo perspirationem, quae omnium evacuationum longè praecipua est. Siquidem unus chylus probe conficiatur, iteratio ejus sive venarum opus leve est, tertiatūque in glandulis nullo negotio.

Ad eundem modum ad sanitatem maximè facit vel tantillum alicujus medicamenti septicæ, concoctionem ventriculi mirificè adjuvando.

XV.

Dum omittitur cena, vacuo existente ventriculo nulloque urgente paroxysmo, retinetur perspirabile, & retentum sit acre: inde corpus ad calidas ægrotudines præparatur.

XVI.

Jejunium quod reducit corpora ad minus pondus, sed corporibus insolitum, malum.

XVII.

Cur sint qui fame pereant, si in vivo sanguis nunquam deficiat? quia versus ventris vacuum sanguis tendens relinquit cor.

XVIII.

Non solum incoctus cibus, ut quantus, reddit corpus ponderosius, sed etiam ut qualis, quatenus scilicet perspirationem impedit.

F s

Dum

XIX.

Hi succi sunt ex alimento chylus, ex chylō sanguis, ex sanguine quilibet humores, at cum ista triplex concoctio unius succi sit, ad eundem modum omnes tres confici verisimile est; nempe partium Organitarum quadam virtute septica, cognatā.

XX.

Adde, & mens erectior est. Verum hic, ut opinor, perspirata materia male appellatur rectamenta; nisi respectu humorum quorundam convasatorum; nam illa chylō certe longē subtilior est, quod invisibilis arvolat; item, quod à triplici concoctione parata, purgatissima est; imò duorum priorum, scilicet chyli & sanguinis characteres, quales quales sunt, induat; necesse est, antequam ei ad dissipationem ventum sit.

XXI.

Alimentum valentissimum incoctum vehementiora mala parit, quod præter naturam ægrè crudum ejiciatur aut vomitu, aut dejectione, aut tardè admodum & non sine summa molestia invisibiliter discutiendum est.

XXII.

Ad Diarrhæa corpus fit leve, quod suo maxime penuriantur aliæ quoque coctiones & sanguinis viscerunque; item quod ex stimulis ductibus internis humores quoque necessarii simul dissipantur.

Fungi

XIX.

Dum levior semetipso quis videatur factus, & non sit, valde bonum: id enim oritur à succis trium coctionum exactè coctis.

XX.

Dum tota die perferitur levitas, & corporis agilitas, præcessit chyli, & sanguinis coctio, & penitus exhalarunt tertix coctionis recrementa.

XXI.

Cibus incoctus, quò plenioris est nutrimenti, ed est deterior, vel quia efficit majus pondus, vel deteriorem corruptelam.

XXII.

Corpus maximè leve fit ex ciborum corruptela: liquida tamen excrementa omnia magni ponderis.

Ufus

XXIII. XXIV.

Fungi cujuscunque generis ex soporiferis sunt ; ista autem somnum stuporem quendam & confusione[m] corpori inducit : ita nec ii perspirant, nec alia edulia perspirare sciunt. Quid igitur Opium non faciat, maxime in Febris datum, ubi perspiratio vehementer molienda est ?

Ita bene defendit Moyses Juis Israelitis carnem suillam. At nostratibus rusticis ex alimentis fere quotidianis est ; & quamvis ex valentissimis, modo diutius, more nostro, sale conditur, non insalubre est ; quod sic facilius concoquitur, adeoque Juis commodè perspirat.

XXV. XXVI.

Magno sanè argumento de insalubritate melonum, quod de perspiratione libram & amplius decimant : imò hi etiamsi frigidi censentur, tamen sudores, Urinamque movent ; id est, libera perspiratione prohibita in alias vias natura invertitur : quæ tanquam imperfectæ cujusdam perspirationis itinera sunt.

XXVII.

Plerique fructus immaturi vel alimentorum colliquationem præcipitant in diarrhæam, vel intra habitum corporis, id est, intra circulum sanguinis admissi Urinam, sudoremve vehementer movent.

XXVIII.

De omni repletionem vel infirmissimi alimenti idem dici potest : nam pondus insuetum non sustinet stomachus.

Viscera.

XXIII.

Ufus carnis suillæ, & boletorum malus, tum quia hæc non perspirant, tum quia non permittunt cætera edulia simul ingesta perspirare.

XXIV.

Ex usu carnis suillæ, & boletorum, triente minùs solito, corpus magna ex parte perspirat.

XXV.

Melones adèò paucillum perspirant, ut quadrantem circiter auferant perspirationis consuetæ.

XXVI.

Retenta illorum perspiratio in urinam, vel sudorem facessere solet.

XXVII.

Uvæ, & ficus recentès paucillum perspirant, & aliquantulum aliorum ciborum perspirationem impediunt, fortassè quia sensibilibiter evacuantur.

XXVIII.

Illud genus edulii optimè perspirat, & commodè nutrit, cujus pondus in ventre non sentitur.

Ciborum.

XXIX.

Viscera pleraque quasi pensilia sunt; ita commode exercitio concutiuntur, & ad pleniorē perspirationem glandula vicissim compressa relaxatæq; excitantur.

XXX.

Diarrhæa humano maxime generi infesta est; nam naturaliter excrementa, quæ sani sint, mollia & figurata esse debent.

XXXI.

Diarrhæa omne ferè nutrimentum tollit; quòd alimentum non in chylum, sed in fæces quasdam liquidas colliquatur.

XXXII.

Jejunium tantum salubre est, cum quid de perspiratione quotidiana hæreat. Igitur magna arrogantia est, inconsulto Medico, præcipere, quid edendum, quantum, & quoties jejunandum sit; ac si commune aliquod præceptum singulis hominibus aptari possit.

XXXIII.

Quosdam novimus vehementer emaciatos ex jejunio, alios ex morbo, sputatione putà, tamen vires pristinas recuperarunt; ut quid sit robur irreparabile amittere, minus intelligo, an diuturnus sit plurium annorum cibandi modus infra debitum naturæ pondus?

XXXIV.

Ex modico cibo vigor & longa vita.

Igitur

XXIX.

Ciborum plenitudo magis nocet in otioso, quam exercitato: viscera enim illis gravantur quiete, exercitio verò liberantur pondere.

XXX.

Ab eo cibo corpus optimè perspirat, cujus faeces exeunt consistentes.

XXXI.

Minus quam lactuca nutrit caro pulli, si de carne ea copia edatur, ut in liquidarum facum corruptelam exeat.

XXXII.

Ex ponderatione noveris, quando jejunium sit salubre, vel insalubre: erit salubre, si aliquid relinquebatur de hesterno edulio perspirandum; sin minus, insalubre.

XXXIII.

Dum per diætam corpus reducitur ad pondus minus suo salubri minori, quod amittit de robore est irreparabile: quod verò detur minus, & majus salubre pondus, ex 64. primi, & ex 40. hujus intelliges.

XXXIV.

Si sciveris quotidie, quantum cibi tibi conveniat, scies diutissimè virtutem, & vitam conservare, idque ex eodem aphorismo intelliges.

Naturæ

XXXV.

Igitur sequitur roboris absumptio ex largis canis, id est, ex plurimo victu; quo verò tempore diei is sumptus fuerit, parum interest. Id quod evenit ex nunquam intermissa concoctione; tanto onere vires labefactantur.

XXXVI.

Eadem regula habetur apud nobilissimum Cornarum venetum: quâ ab eo observatâ, ex valde infirma valetudine sanam vitam protraxit, ad centum, ut fertur, annos.

XXXVII.

Propter grave pondus alimentî, cui ferendo ad usque perfectam concoctionem stomachus impar est. Consuetudo autem hodierna apud Londinenses semel tantum & plenius edendi, res suas civiles magis respicit, quàm valetudinis commodum. Nam olim apud nos bis die, statisque horis, undecima scilicet & sexta vespertina prandium & cæna instituta est.

Romanorum autem cæna alia res erat. Nam ad tertiam & quartam pomeridianam lectis suis decubuerunt: atque admodum lentè comedebant, nec temerè surgebant à mensa, nisi ad multam noctem: sed iisdem lectulis decumbentes in Conclavia à suis servitiis è cænationibus ablati fuerunt.

XXXVIII.

Hesternum alimentum hodie ex toto consumptum oportuit; unde constat, naturam Diarium tantum, non ad plures dies Opsonium, nobis instituisse.

XXXIX.

Ad eandem mentem C. Celsus. " Bis die potius
" quàm semel cibum capere; & semper quàm plu-
" rimum, dummodo hunc concoquat.

Strenus

XXXV.

Naturæ robur non parum absumitur, dum
cena modò est quatuor, modò sex librarum.

XXXVI.

Illa cibi quantitas est saluberrima, dum à
cibo corpus suis negotiis eadem agilitate va-
cat, ac si esset jejunum.

XXXVII.

Magis quoque gravatur ab octo libris ci-
bi semel in die comestis, quàm à decem, tri-
bus vicibus, unicà die assumptis.

XXXVIII.

Illa cibi quantitas est unicuique saluberrima,
quæ sine molestia potest à virtute concoctrice
vinci : vincitur, si quantum ingeratur,
tantum absumatur : hæc enim ex ponderatione
dignoscuntur.

XXXIX

Illa cibi copia est ingerenda, quam natura
potest coquere, digerere, & perspirare.

XL.

*Srenus sanè argumento contra jejunium : unius tantum libræ defectus ex centum, quam quis con-
coquere posset, vitam est abbreviare : nempe quod
vasa minima ex eo defectu paulatim & maturius
pereunt. Hinc quoque discimus, cur octogenarii
ferè edaces sunt.*

XLI.

*Hic Aphorismus discrepare videtur ab 64 pri-
mæ Sectionis ; ita hæc regula unius cujusque tem-
peramento commodius aptatur ex usu.*

XLII.

*Ista regula Celsi vitam supponit negotiis im-
plicitam : quibus autem victus sine labore abunde
suppetit, seque ab omnibus negotiis feriatos no-
runt, utilissimum sanè est, certum vitæ genus ha-
bere, & nunquam plus justo assumere.*

XLIII.

*Is erat mos laudabilis majorum nostrorum bis
quotidie cibum capere, statis temporibus : hujus
rei nunc testes sunt Collegia utriusque Universi-
tatis Oxoniæ & Cantabrigiæ ; item hospitia Le-
gum Municipium Londini : hodierna verd Lu-
xuria vitiosarum consuetudinum causa est.*

Hic

XL.

Si natura posset digerere centum libras edulii, & exporrigerentur nonaginta novem, animal propterea cursu temporis destrueretur.

XLI.

Tunc cibi boni succi diutissimam sanitatem tibi promittent, quando perspirationis quantitas medium obtinebit locum inter excessum, & defectum: excessus post plenam cœnam ciborum maximè perspirabilium notis spatio magna ex parte solet esse quadraginta unciarum circiter; defectus quatuordecim: ille igitur cibi usus, qui te ad viginti duas uncias quæ est medietas, transferret, certissimam sanitatem, & longævitatē pollicebitur.

XLII.

Celsi sententia non est omnibus tuta, usus scilicet sex rerum non naturalium modò parcos, modò nimios esse debere.

XLIII.

Corpora minori molestia reducuntur ad consuetum pondus, si assumant quatuor ciborum libras in prandio, & quatuor in cœna distanti, ut par sit, quam sex in prandio, & duas in cœna.

Seipsum

XLIV.

Hic Aphorismus primis editionibus aliter exhibitus est: & istud præter consuetudinem omis-
sum est. Igitur, siue intellectum oportuit, prout nunc
exponitur, dicendum est, vel parum, vel multum
comedere præter victum quotidianum perniciosum
esse; siue de alimenti sumptione semel tantum in
die, ut primum denunciata est, si parum tan-
tum aut multum fuerit, ad perniciem tendit.
Etenim opus concoctionum multo celerius est, &
labefactatur languetque natura, si diu ex toto
stiosa sit.

XLV.

Quod alimenta valentiora lentè concoquuntur,
& lentè admodum perspirant; ideo diutius multo
ab iis oneratur corpus, quàm ab infirmioribus;
etiã si horum ad tertiam partem plus assumantur.

XLVI.

Cibi pauci nutrimenti, siquidem in stomacho
in chylum colliquifacili fuerint, postea per sangui-
nem glandulasque facillime transferuntur, ob par-
tium eos constituentium levitatem, aërationemque.

XLVII.

Alia quoque potiorque, ut arbitror, ratio est;
quod magis ex natura nostra sit; attende figuram
dentium nostrorum, fructus, & nuges & ferè om-
nigena poma edere, quàm carnem & similia va-
lentissima alimenta: ac hæc homines invenerunt,
ad compendium quoddam vitæ instituendum, ut
magis ex otio rerum contemplationi, aliisque suis
negotiis vacarent.

Contra

XLIV.

Seipsum sensum destruit qui semel in die
prater consuetudinem comedit; comedat parum,
vel multum.

XLV.

Corpus magis ponderosum reddetur qua-
tuor unciiis cibi multi nutrimenti, qualis est
caro porcina, anguillæ, & pingua omnia,
quam sex unciiis cibi pauci nutrimenti, ut
sunt pisciculi, pulli, aviculæ, & alia id ge-
nus.

XLVI.

Cibus pauci nutrimenti si difficulter co-
quatur, id accidet solum in prima coctione;
multi nutrimenti, in omnibus.

XLVII.

Cibus exigui nutrimenti humectat, & le-
nit alvum, cito digeritur, & perspirationem
dormientium & vigilantium facile juvat.

Cibus

XLVIII.

Contra verò valentissima alimenta alvum comprimunt, nisi forte corrumpantur in quandam diarrhæam ex difficili concoctione.

XLIX.

Quia ventriculus est perspirationis promptuarium.

L.

Cibus qui primo & facile in chylum concoquitur, prior in intestina exiturus est, isque melior succus existimandus est.

LI.

Alimenta varia, ex piscibus putà, carneve Insectis aut fructibus, simul comesta, eò difficilius concoquuntur, quò magis nobis inusitata sint; & quòd infirmiora valentioribus miscentur, concoctionem ex cujusque rei natura, vel præcipitant, vel retardant.

LII.

Ventriculus alimenti plenus stimulat; unde perspirationem cum magis versus illum intrò ferri, credibile est.

LIII.

Vires minuuntur ex defectu nutrimenti, vomitu ejecti; quodque intus perspirat, non ex toto protinus avolat, perinde ut à cutaneis ductibus, perspiret; ideo lassitudo & pondus & gravitas sentitur. Verùm propter moram iste halitus internus etiam fit acrior fervidiorque.

Quia

XLVIII.

Cibus multi nutrimenti stringit alvum, nisi corrumpatur; difficile coquitur, & parum perspirat.

XLIX.

Ubi est difficultas coctionis, ibi tarditas perspirationis.

L.

Cibus non ut fluidus debet præmitti, sed ut melioris succi: pylorus enim non est in imo, ut in canibus.

LI.

Tria mala eveniunt ob ciborum varietatem; nimium comeditur; minus coquitur; & minus perspiratur.

LII.

Tempus minoris perspirationis est, quando Stomachus est plenus, & præcipue varietate eduliorum.

LIII.

Qui evomunt cænam, statim tollunt stomachi molestiam, sed sequenti aurora sentiunt corpus ponderosius: Vomitus enim divertit perspirationem trahendo ad intra perspirabile. Quod ut acre lassitudinem & calorem, ut copiosum gravitatem facit.

Qui

LIV.

Quia is minus concoquit; & ferè ex crapula corrumpitur alimentum, id est, in album descendit chylus semicoctus.

LV.

Igitur rectè medicus & tenuior victus adolescentibus præbetur collegiis nostris; idq; ad temperantiam docendam instituitur. Ventriculus autem rustici alicujus, sub hac disciplina non nutriti, non solum ex labore assiduo cibi appetentior est, sed etiam longe ejus quam plurimi sumendi capacissimus est.

LVI.

Infirmioris alimenti facilis concoctio & Ventriculus cito fit vacuus; ut, ex paululum protrahis cibi temporibus, in angustius spatium se contrahi paulatim assuescat.

LVII.

Idque tandem sine ulla statera adhibitâ; nempe ex usu quotidiano victum capiendi.

LVIII.

Id est, ex crapula per corruptelam ciborum, aut effusissima atque immatura perspiratione. Verùm omne perspirabile simul & confertim prorumpere, valde nocivum. Etenim opus est & modo & spatio quodam ad coctionem etiam in perspiratione, perinde ut in aliis sensibilibus evacuationibus.

Quod

LIV.

Qui comedit magis quam oportet, alitur minus quam oportet.

LV.

Qui in juventute sunt victus immoderati, ventriculum plus justo dilant, quod fit, ut in posterum victu moderato magna cum difficultate uti possint.

LVI.

Qui ad statum, & moderatum victum facile reduci cupit, utatur eduliis pauci nutrimenti; sic ventriculus citò se illo exonerans, minori se accommodabit capacitati.

LVII.

Quantum edendum noveris si pluribus diebus observaveris corpus à somno sine molestia ad idem pondus reduci.

LVIII.

Si post pleniorē cœnam corpus minoris ponderis die sequenti reddatur, id eveniet vel ob corruptelam, vel quia irritatur natura ad expellendum utile, quod est admodum nocivum: corpus enim præparatur ad morbos, dum utilia evacuantur, & cruda detinentur.

G

Si

LIX.

Quod frustra sumptum est alimentum; nam parum ejus in venas ingreditur, cum in intestina ferè semiconcoctus chylus descenderit.

LX. LXI.

Qua sint edulia perspirationi aptissima, vide Aphorismis infra positus. 81. 82. & qua sint non perspirantia scire oportet, ut ea vitaremus.

LXII.

Cum nihil profecerint alimenta, etiamsi concocta, & perspirata fuerint ad ejus vires sustinendas.

LXIII.

Fortè quòd iste excessus, certe in potus meracioris nimietate, ut vacuationes sensibiles, per Urinam puta, longè pleniores consuetis excitat, ita & persudorem perspirationem quoque sensibilem ad eandem ferè rationem expellit.

LXIV.

At quamvis liquida solidis ponderosiora, tamen infirmioris alimenti estimanda sunt.

LXV.

Oculi à nimio Vino madidi indicant humores à glandulis non adhuc concoctos fuisse ad insensibilem exhalationem, aut acrimoniam quandam concepiisse ex ista cruditate, & crapula.

LIX.

Si coena fuerit octo librarum, & edulia in ventriculo corrumpantur, corpus die sequenti erit minoris ponderis, quam si coena fuisset trium librarum, & cibus non fuisset corruptus.

LX.

Edulia aptissima perspirationi non corrumpuntur, imò post nocturnas vigilias hominem conservant sine lassitudine & gravitate.

LXI.

Edulia non perspirantia, obstructions, corruptelas, lassitudines, mœstities, & pondus efficere solent.

LXII.

Illà est viventis pessima conditio, dum facta ciborum concoctione, corpus per sentitur onerosius solito, cum tamen sit minoris ponderis.

LXIII.

Si quis cibi, vel potus nimietate utatur, & sequantur evacuationes sensibiles longè pleniores consuetis, corpus die sequenti fit solito levius.

LXIV.

Edulia liquida, data molis paritate, sunt ponderosiora solidis: liquida petunt fundum: solida supernant: cyathus vini, seu jusculi est majoris ponderis, quam integer panis.

LXV.

Si nimius potus à somno efficiat oculos lacrymosos, signum est corpus non perspirasse ut par erat.

LXVI.

Si cui imbecillo id acciderit, humor crudus ejicitur, quacunque is feratur viâ; si robusto, concitior.

LXVII.

Mirificum sanè est sensibilis evacuationis augmentum ex aquis medicatis. Nam Tunbrigenses putà Ferrugineæ ad libras septem & amplius à jejuno quopiam potatæ, eodem pondere intra tres circiter horas per Urinæ itinera reddi solent. Igitur de istiusmodi aquis dies plures per immodicè potandis, ut moris est, quatenus iste Aphorismus verus sit, ii videant, qui has egrotis suis propinant. Profecto si insensibilis perspiratio tantum ab iis minuat, quantum sensibiles evacuationes per Urinam dejectionemve vehementer augeantur, corpori graviter damnosæ futuræ sunt, certè valetudinario. At insensibili perspirationi, utpote omnium evacuationum longè primariæ, summo perere cavendum est.

LXVIII.

Rectè quidem in diætâ errorem nasci non ferendum. Cornarus Venetus, illustre temperantiæ exemplum, ad duodecim uncias cibi, vix unquam trientem supra libram potavit; imò sunt, qui omnino nihil bibunt ad plures dies, neque tamen sitiunt: quod satis testantur Historia medica & itinera marina: idque propter victum parè admodum sumptum, perspirationemque equabilem in aère sereno.

LXIX.

O admirandum sane motus cordis effectum, circulationi sanguinis par inventum! adeoque nunquam satis laudandum tanta veritatis auctorem.

LXVI.

Si post multam potationem sudas, vel multum meas; aut magnum robur, aut magna infirmitas indicantur.

LXVII.

Aque potatio insensibilem perspirationem impedit, auget tamen sensibilem.

LXVIII.

Potatio hisce sæculis in temperatis quoque est improporcionata: cibus enim illorum sollet esse 12. unciarum circiter, potus quadraginta, & ultra.

LXIX.

In homine utente moderato victu, perspiratio nocturna aliquando ascendit ad tres libras: in utente plenissimo, stomacho præexistente vacuo & robusto, potest ascendere ad quinque libras.

LXX.

lis solis, quibus victus plenissimus esse consuevit, jejunium non nocet.

LXXI.

Quia omnes glandula jam valde implentur, concoctionique perspirabilis supervacanei vehementer incumbunt: idque multo expeditius pleniusque faciunt, ob summam illam humorum acrimoniam, in omnibus concoctionum officinis residuorum, conceptam ex longo jejunio.

LXXII.

Quod perspiratio integrum cordis vigorem desiderat: utpote, qua in ultimis limitibus corporis peragenda sit.

LXXIII.

Perspiratio autem, illa vulgo ignota res, impedita sepe in causa est prematura mortis. Etenim cum illa omnium evacuationum longe prestantissima sit, ejus prohibitio, si quando immoderata fuerit, maxime in sobriis, aut victu temperatis, valde exitialis esse solet.

LXXIV.

Docemur, quam difficile sit belluonibus sibi temperare, & sobrie vitam agere. Nam quoties id conantur vel inedia, vel medicamentis purgantibus, infirmitates suas sentiunt, & occultos nescio quos morbos subesse merito suspicantur; quibus advertendis denuo ad intemperantiam redeunt; scilicet, quod ex vino victuque nimio supet animus, sensusque hebetiores fiunt, tanquam si quod Opium sumptum esset.

Gensorium

LXX.

Jejunium corpus suo majori pondere insignitum juvat, mediocri nocet, minori longe magis.

LXXI.

Post longum jejunium si corpus liberalius nutriatur, perspiratio redditur plenior solito libram circiter.

LXXII.

Post immoderatum exercitium corporis vel animi statim vesci, malum: corpus enim defessum ægrè perspirat.

LXXIII.

Si sobrii, & in victu temperati præmaturè moriantur, amici mirantur novitatem, quia de perspiratione insensibili nil sciunt.

LXXIV.

Cibus & potus nimius non solum retenti perspirabilis acrimoniam, sed etiam partium, præcipuè non principum, pravos affectus diu occultant; qui dum corpora purgantur, vel inedia tractantur, derepente erumpunt, & in gravissimos affectus facessunt.

LXXV.

Censorium opus non est instituti nostri; tamen moris nostri homines summa negligentia culpandi sunt, qui tantum experimentum parvi, ut videri fecerunt, atque ex suis Fabulis sapere maluerunt.

LXXVI.

Hujus computationis ratio est, quod non aut sextam horam à cibo multum chyli in venas transit; ita à pleniore ejus receptione duplo plus per glandulas effunditur, quàm aut prius, aut postea: nam exhaustis, ferè glandulis, lente admodum, quod reliquum est, perspirat.

LXXVII.

At id ex consuetudine & cibi temporibus satè commodè sciri potest: necessaria tamen est Trutina ad disciplinam doctrinamque.

LXXVIII.

Ac corruptela, id est, à diarrhæa aut vomitu, vide infra aph. 93. hujus Sectionis.

Quicquid ventriculum roborat, perspirationem etiam promoves; in his verò sunt vinum, cæterique spiritus vini medicati: satius est tamen eis non indigere.

LXXIX.

Ex nimis venere sequitur virium, ponderisque adeo salubris diminutio, ob immaturam conceptionem ventriculi. Vide infra plura Sectionis scitæ.

Quia

LXXV.

Medicus qui præest rationi victus Principum, si nesciat quantum & quando quotidie perspirent, illos decipit & non medetur, & si juvet, casu juvat.

LXXVI.

A cibo quatuor horis circiter vix libram plurimi perspirant; inde ad nonam duas libras, à nona ad decimam sextam vix libram.

LXXVII.

Tunc erit cibandi tempus, quando corpus reducetur ad illud pondus, salubre tamen, quo fruebatur paulo antequam hesternodie ingessisset cibum: istud solus Apollo sine trutina sciet.

LXXVIII.

Sin verò nocturnæ potationis pondus insolitum, neque à robore concoctricis, neque à corruptela die sequenti tollatur, locum habent illa duo carmina,

Si nocturna tibi noceat potatio vini,

Hoc tu manè bibas iterum, & fuerit medicina.

LXXIX.

Si salubre corporis pondus à coena est ducentarum librarum, corpus ob nimium coitum factum minus salubre, erit centum nonaginta octo librarum circiter, quia virtus illa languidior impedit, ne duæ alimentorum libræ possint saltem sine aliquo angore in pondus salubre converti.

G 5

Cibus

LXXX.

Quia partium concoctricium imbecillitas, ex
venere putā aut alias contractā, infirmius ali-
mentum desiderat.

LXXXI.

Idem dici potest de cerevisia nostrā novellā:
in illa siquidem, non inveterascente, particula
aërea fervida insunt; quibus scilicet se aliaque
alimenta, quibuscum misceatur, liquidò per omni
concoctiones digerere, effunderèque potis est.

LXXXII.

Loquitur, credo, de succo Cyrennico ex fide ve-
terum; nam istud medicamentum jam diu perdi-
tum est; at Opopanax & Sagapenum, & quibus-
dam assa fatida illi succedanea sunt; in his
verò numerare licet Chinchina, Vitriolum Martis,
omniaque septicā. Vide infra aph. 101. hujus
Sectionis.

LXXX.

Cibus facilis perspirationis facilius, & longe minori angore refarcit vires coëuntium collapsas, quam difficilis, seu multi nutrimenti.

LXXXI.

Mustum aliquantulum turbidum si in ventriculo coquatur, non solum perspirat, sed maximè juvat aliorum eduliorum perspirationem: hujusmodi virtutis sunt calida flatulenta.

LXXXII.

Cepæ, allium, caro vervecina, phasiani, maximè omnium succus Cyrenæicus juvat perspirationem eduliorum agrè perspirabilium.

Additi

LXXXIII.

Ventriculus vacuum flaccidus est, & satis com-
modè vel minimum cibum amplectitur; quique
parcè comedunt, perspiratione non multum mole-
stantur, sicut nec reliquis duabus concoctionibus:
in plurimam verdè comedentibus perspiratio &
summo labori & detrimento est, ut supra aph. 7.
expositum est.

Profectò malè esset actum cum reliquis anima-
libus, si multum, aut nihil alimenti sumerent,
comedunt tamen parum vel multum prout id for-
tuna eis obtulerit. Imò ex aph. 85. infra scripto
constat ventriculum modò vacuum semper præs-
tere vel minimum cibum concoquendi.

LXXXIV.

Id est, glandularum viscerumque; scilicet
pancreas, quæ citra venas sunt: eaque omnes ve-
luti totidem ventriculi sive exigua viscera existi-
manda sunt; nempe ad varios humores conco-
quendos; maximè ad perspirabile ex eis insensibi-
liter exigendum.

LXXXV.

Ex rigida inedia hypochondria tenduntur;
nempe ex insensibili perspiratione in ventriculum
& intestina translata, ibidemque accumulata:
item in capite & extremis membris summa mole-
stia ac lassitudo non raro oritur, ob reliquias re-
tentorum humorum, qui ideo acrimoniam quandam
concipere apti sunt.

Addiri ab Auctore.

LXXXIII.

Cibus valdè paucus à ventre non amplectitur : Inde non coquitur, non restaurat, non perspirat.

LXXXIV.

Perspiratio insensibilis est excrementum tertiæ coctionis: quare si non fiat prima; neque tertia fiat concoctio.

LXXXV.

Ob rigidam inediam, caput repletur, pulsant tempora, tenduntur hypochondria, brachiorum & crurum lassitudo fit.

Ven-

LXXXVI.

A valdè tenui victu sanguinis massa plus diminuitur, quàm à pharmaco; imò plus vitiatur à diverticulo insensibilis evacuationis.

LXXXVII.

Ne quid nimis humidi Oesophagi orisque glandulis subministretur.

LXXXVIII.

Sive multum sive modicum sumendum sit, satius est, certè valetudinariis, id divisis temporibus, quàm semel capere; quòd alias ventriculo imbecillo, quatenus is musculosus est, nimis gravi esset oneri.

LXXXIX.

Præcipuè stomachi: nam si illa concoctio bene se habeat, cætera necessariò consequuntur.

XC.

In hoc numero ponendi sunt valetudinarii quique ex morbo aliquo chronico, Arthritide puta, convalescentes.

XCI.

Pisces citò concoquantur in ventriculo, ob facilem eorum colliquationem; at forte quòd ex minimè aëratæ particulis constent, glandulis harere apti sunt. De somno verò supra diximus eum à natura institutum fuisse ad perspirationem expediendam: certè glandularum non minus, quàm ipsius ventriculi concoctio vires dat.

XCII.

Igitur omnia alimenta infirmiora, quòd concoctu facilia sint, non protinus boni succi sunt, & salubria; quòd glandulis obstruendis apta sunt.

LXXXVI.

Exinanitio à cibi pauxillo major, quàm à pharmaco, quod movet quidem sensibilem, sed insensibilem evacuationem divertit.

LXXXVII.

Ventriculo in horis matutinis vacuo ob omissam cœnam, in pituitoso valde juvat edulium siccum, ut biscoctum.

LXXXVIII.

Edulium quatuor librarum circiter semel in die sumptum, si noceret, bis vel ter ingestum juvaret: Plenitudo ventris evacuationem insensibilem divertit.

LXXXIX.

Nemo incidet in morbum, si sedulò prævideat, ne cruditatibus laboret.

XC.

Senester fumere cibum in die, ut Antiochus, tutius est quam bis, vel semel multum impedit perspirationem.

XCI.

Pisces in cœna cur non sumebat Antiochus? quia morantur perspirationem: à somno fit utilis perspiratio, qua feriata vires languescunt.

XCII.

Succi cucumeris frigiditas & crassities in venis conservatur: immo alii succi pravi, licet sint cocti faciles, prohibendo perspirationem efficiunt malignas febres.

Cibi

XCH.

Cibus corruptus diarrhæam excitans, duplici de causa lassitudinem parit; quod nutrimentum sic amittitur; quodque tanquam medicamentum aliquod purgans irritat atque ex intestinorum glandulis visceribusque utiles quoque succos elicit.

XCIV.

Et lavatio & cæna defessis inutiles sunt; quod ii difficilins concoctiones suas moliantur, multoque longius spatium à somno requirunt, ut ea perficiantur.

XCV.

Non bene capio auctorem, cur ventriculus cibum non amplectatur; nisi quod is sit à violento exercitio, ut reliquum corpus, leviter inflammatus: ideo cibum ante concoctionem in intestina precipitat, ut à tanto onere importuno seipsum liberet.

XCVI.

Naturales actiones, quales sunt partium concoctiones etiam ab animi affectibus distrahuntur: ideo somnus, in quo ferè animus quiescit, istiusmodi actionibus universis magnopere proficuum est.

XCVII.

Magni interest, quantum bibamus, (vide supra aph. 68.) tempus verò & cibi qualitatem sitimque consulere licet.

XCVIII.

Duplex detrimentum, & alimenti amissio, & glandularum cutanearum oclusio; scilicet ex vehementi perspirationis revulsione ad internas partes.

Quia

XCIII.

Cibi corruptela cur efficit lassitudinem? quia divertit perspirationem: Sed quomodo? quia facit coeliacum: Sed cur coeliacus lassitudinem facit? quia una cum excrementis exit aliquid prioris cibi benè cocti.

XCIV.

Si quis corpore defesso eat cœnatum lautum, à somno statim carnes frigidaë, & lassitudines: à cœna tamen duodecim horis circiter emendantur omnia: quia tunc coctio, & perspiratio utilis fit.

XCV.

Cibus à violento exercitio nocet, tum quia non amplectitur, tum quia perspiratum divertit.

XCVI.

Qui it cœnatum animo perturbato, longè minus digerit, quam quïetus & lætus.

XCVII.

Potus inter prandium & cœnam nocet: Sed si tantundem minus in cœna potamus, tollitur nocumentum.

XCVIN.

Vomitus à cœna debilitat, quia amovet alimentum; tum quia divertit perspirationem.

Semel.

XCIX.

Quia plus solito perspiravit, ut supra comprehensum est de cibo copiose sumpto post inediam.

C.

Robustus id quidem medicamento esse potest: at satius est isto beneficio carere, quam periculum facere: ita certe consulo valetudinarios.

CI.

Adjice adeo mel & Saccharum superioribus, in Aphorismo 82. hujus Sectionis memoratis: ut autem mel in aliquibus bile scat, non intelligo: potest quidem, ob septicam suam vim, nimis calefaciendo, irritandoque ventriculum & intestina, bilem elicere; stomachumque adeo & vicinas partes acrimoniâ suâ ledere.

CII.

Merum & salsamenta quævis similiæque interdum id postulant; at fatendum est, omnem stomachi repletionem perspirationem paulisper posse morari.

CIII.

Expulsionem perspirabilis quod attinet, cor & glandula id præcipuè faciunt: at non negandum est, quin ipsum jecur suas, easque magnas partes habeat in perspiratione; quatenus scilicet glandulosum & viscus primarium, ductuque insigni, in intestina hians, præditum sit.

XCIX.

Semel aut bis in mense facto excessu in cibo & potu, die sequenti licet sensibiliter non evacuet, minus solito perpendit.

C.

Victus uniformis caret beneficio illorum, qui semel vel bis in mense excedunt: expultrix enim à copia irritata excitat tantum perspiratus, quantum sine Statica nemo crederet.

CI.

In frigido corpore mel juvat, quia nutrit & perspirat; in calido nocet, quia bilesceit.

CII.

Nihil magis impedit perspirationem, quam potus dum fit chylus.

CIII.

Jecur ob refrigerationem minus attrahit chylum, longe minus expellit perspirabile.

In

CIV.

An perspiratio possit sic ex toto occludi, ut chy-
lus regurgitet? forte ex labefactatis venis lactis
chyli dispensatio vitietur; quod ut arbitror, non
raro accidit, scilicet ex malis medicamentis, ci-
bisque inusitatis.

CV.

Exercitium quidem, bonam valetudinem quod
spectat, utramque paginam implet; omninoque eva-
cuationem promover: altera verò pestis nempe
quies sive somnus ex consuetudine limitandus est.
Nam Meridiatio semper laudabilis existimata
fuit; ex Celsi verò regulâ; nempe, "longis die-
bus meridiari potius ante cibum, sibi minus post-
eum."

CIV.

In homine sano alvus lubrica, vel fit vitiata coctione, vel chyli dispensatione ob prohibitam perspirationem.

CV.

Bonæ valetudinis pestis duplex; corpus ex toto tradere quieti, & comedere ante cibi præcedentis concoctionem.

DE

DE

Somno & Vigilia.

Sectio Quarta.

I.

Igitur semini necessitas quædam nobis incumbit, perspirationis causa; ut tantum pondus materia, a triplici concoctione subtilissima, insensibiliter discutiatur.

Item hinc liquet, si septem hora somni robusto sufficiant, imbecillo novem minimum dentur, propter perspirationis moram atq; imminutionem.

II.

Qui vigilat omnes corporis musculos constrictos habet, meatusq; adeo glandularum duplo magis angustatos, quam qui dormit. Qui itaq; propter assidua negotia ac lucubrationes dormire prohibentur, parum alimenti sumere debent, ut perspiratione minus indigeant.

III.

Effluvia insensibilia, quod valde aerata & tenuissimum vaporem cocta, longè rapidiora sicut, quam quæ cum multo sudore profundantur; nam sudor, ut crassus & lentus, non parum meatus obstruit.

Vires

D E

SOMNO ET VIGILIA.

SECTIO QUARTA.

APHORISMUS I.

Somnus placidus adeo favet perspirationi,
ut septem horis quinquaginta uncie
cocti perspirabilis in robustis sæpe exhalent.

II.

Dormiens septem horarum spacio occultè,
salubriter, & sine violentia perspirare solet
duplo magis quam vigilans.

III.

Perspiratio dormientis, quæ cum multo
sudore fit, non est plenior quacunque insen-
sibili perspiratione sine sudore.

IV.

Vires augentur ob relaxatos musculos somni tempore: nam ex assidua ista tensione diurna, aliquis fatigetur, & labefactetur, necesse est.

V.

Quia tantum à placido somno deest: Etenim cui insomnia vehementer molesta fuerint, is parum dormire existimandus est.

VI.

Quia violento exercitio assultim ferè & per sudorem expellitur cruda quaedam materia: placido autem somno coëta & insensibiliter emittitur continuus quodam effluvio: maximum sanè providentiæ beneficium, quod plurimi sint ad exercitium viri habiles.

VII.

Id est, ad sextam circiter horam à decubitu, ubi jam chylus ex toto in venas transferit.

VIII.

Etiam si coctum sit perspirabile, tamen non temere avolat nisi dormienti: propter angustias meatuum, ad glandulas pertinentium, scilicet ex perpetua quâdam constrictione muscutorum in vigilante.

IX.

Propter assiduas istas puncturas ex acrimonia perspirabilis retenti in meatibus Glandularum. Ita ventriculo concoquente, venisve nimium repletis chylo, haud liberè perspiramus.

Caput

IV.

A somno nocturno corpus sentitur minoris ponderis, tum ob vires auctas, tum ob exhalationem saltem trium librarum circiter excrementorum.

V.

Somnus inquietus impedire solet trientem solitæ perspirationis.

VI.

In somno placido perspiratio aliquando major est, data temporis paritate, quam in exercitio violento.

VII.

In somno matutino, sed peracta prima coctione, libra perspirabilium excrementorum horæ spatio: non peractâ, nec quadrans exhalare solet.

VIII.

Quæ impediunt somnum, impediunt quoque perspirationem cocti perspirabilis.

IX.

Somni breves fiunt ab acrimonia perspirabilis retenti: perspirabile verò sæpe retinetur, quando natura aliis internis muneribus plus solito est occupata.

H

A-

X.

Caput quidem Nervique suæ materia acri male affici possunt; quod iis suæ quoque glandulae coëctrices sunt. At quod in meatibus aliarum glandularum retinetur, cum extra circuitum sanguinis sit, non ita promptum est, ut arbitror, de loco in locum transferri.

XI.

Nempe morbum aliquem brevi venturum indicat.

XII.

An propter numerum & magnitudinem glandularum in pedibus & circa coxas? certè quia pedes coxæque etiam ad quintam partem circiter satius cutis sunt.

XIII.

Meatuum glandularum constrictione atque angustatio, adeoque perspiratio diminuta ex assiduo Musculorum tensione dependet. Perennis autem illa agitatio in lecto parum expellit, cum velut cursus perspirabile, ex Spiritus retentione, vi subinde disscatis.

XIV.

Igitur satius est sub dio vigilare, quàm vel Tabernaculo dormire nudus: nam ita relaxatio meatibus glandularum ob somnum, & Austrinae auræ frigidiusculæ dulcedinem, perspirabile repetitur, recrudescitque.

XV.

Etenim materia, ad perspirationem destinata, vi cordis in meatus glandularum assidue propellitur; ubi ex defectu concoctionis cruda accumulatur.

X.

Acrimonia perspirabilis retenti, vel si-
pissime petit caput, turbat somnum, & par-
tium superiorum perspirationem divertit.

XI.

Si quis à somno sentiat brachia dolentia,
vel plus solito defatigata, significat corpus
esse majoris ponderis, quam natura diu ferre
possit.

XII.

Qui dormiunt pedibus ac coxis detectis
noctis spatio libra perspirabilis exhalare pro-
hibetur.

XIII.

Perennis in lecto corporis agitatio magis
agitat, quam velox eursus: in motu enim
currentis solum muscoli infernarum parti-
um corporis, in motu jacentis muscoli fore
universi corporis moventur.

XIV.

Magis prohibetur perspiratio in dormien-
tibus ab Austrina aura frigidiuscula, quam
in vigilantibus ab ingenti frigore.

XV.

Si somnus nocturnus minor solito sit, ex-
halatio cocti perspirabilis immittitur, cru-
di verò augetur.

XVI.

Ad proximè superiorem classem propriè pertinet hic Aphorismus.

Rectè itaque veteres prodiderunt ex ore Celsi, ut, quo valentior quæque materia est, eo minus facilè coquatur; sed si concocta sit, plus alat.

Cur autem alimenta facilis perspirationis corpora debilitent, quæritur? forte quòd nimis relaxant viscera, eorumque meatus; siquidem feri humida sunt, & tenuium partium: in partium tamen modica astrictione vires consistunt.

XVII.

In prima nullum virium dispendium; quia per se quasi sponte à solo cordis motu placidè atque insensibiliter cocta effluunt: in hac verò secunda ob moram ex nimia partium tensione acris & crudi obnixè exprimuntur.

XVIII. XIX.

Scilicet ea differentia, quæ est inter astrictum laxatumque, meatus glandularum quod attinet.

XX.

Quod perspiratio ex concoctione ventriculi supeditatur; quâ feriente, copia perspirabilis deest.

XXI.

Igitur bilis, ubi præter modum in ventriculum atque intestina effunditur, & copia peccat, sapientior chylis diluenda est: nam verisimile est hæc symptomata oriri ex bile per vasa lactea in sanguinem refluxa.

Magnum

XVI.

A cibo facilis perspirationis corpora potius debilia, quam ponderosa: à cibo verò difficilis, & debilia & ponderosa fiunt.

XVII.

Perspiratio à somno facta differt specie ab illa, quæ in vigilia: prima est coctorum perspirabilium sine acrimonia, & cum virium levamine; secunda est crudorum, acris, violenta, & cum labore.

XVIII.

Duplo magis dormiens perspirat vigilante. Hinc illud famosum: *Due horæ quietis in vigilante perinde juvant, ac una somni.*

XIX.

Perspirationem insensibilem cursu septem horarum in dormiente inveni in multis esse quadraginta unciarum circiter, in vigilante viginti.

XX.

Qui vacuo ventriculo it cubitum, ea nocte tertiam partem minus more solito circiter perspirat.

XXI.

Biliosi, qui eunt cubitum stomacho omnino vacuo, venter & caput implentur crudis, pulsant tempora, eliquantur carnes, tensiones vehementes circa brachia & manus oriuntur, excitatur aliquando morsus cordis, vertigines, & epilepsiæ, ut accidit Diodoro.

XXII. XXIII.

Magnus sanè argumentum primarii usus somni: nempe post pleniorē carum, quæ perspirationem solito maiorem exhaustamque excepit, is & longior & jucundior esse solet. Contra verò, si perspirabile diei præcedentis non ritè fuerit dissipatum, somnus inquietus & nox molesta expectanda est.

XXIV.

Scilicet ob difficultatem perspirabilia cruda & acris ejiciendi: quod tandem secundum viri agri, vel lethale, vel ferè trahitur in longitadinem.

XXV. XXVI.

Quotidianum certè cubile tutissimum est; cetera quidem animantia ex instinctu vivunt; quæ servato, mores iis immutabiles sunt, & quasi victum & loca; ita ferè quæque ad extremam suam senectutem commodè perveniunt.

XXVII.

Somniare tantum à perspiratione tollit, quantum deest à vero somno: nam qui somniat, ut semisopitus dici potest. Imò ex insomniis vehementer cor laborat, haud aliter sanè, quàm si quæ vigilaverit.

XXII.

A solito majori perspiratione plenioris
cenæ usus semper somnum longiorem &
jucundiores pollicetur.

XXIII.

Perspiratio minor solito prænuntiat som-
num inquietum, & noctem molestam.

XXIV.

Si à brevi & implacido somno carnes fri-
gidæ inveniantur, & inde febricula succe-
dat, id in debilibus mortem, in robustis
morbi longitudinem magna ex parte præ-
nuntiat.

XXV.

Leti mutatione somnus implacidus, &
perspiratio minor fit: insolita enim licet
meliora, corpus & animum lædunt.

XXVI.

Magis somniant in lecto insolito, quam in
consueto jacentes.

XXVII.

Qui dormiunt, & non somniant, benè
perspirant, & versa vice.

XXVIII. XXIX.

Porto ventriculus ex bona parte ad quartam horam à cena depletur; chylus tamen vasa la. Etea non plenè subire solet ante horam sextam; ita quinta post cenam alicui expergefatto parum perspiratum est; chylo verò omni in venas ingressi copiose perspiratur. Igitur duæ ultima concoctiones simul sumptæ duplo minimum citius perficiuntur, quàm ista prima ventriculi & intestinarum.

XXX.

Ex mensura somni ferè perspiratio aestimanda est: itaque is ubi solito brevior fuerat, meridiani oportet, aut exercitatione aliquà solito plenior excitanda est, ne febris oriatur.

XXXI.

Ita vel leviter amissa perspiratio omnimoda compensanda est; scilicet quiete & abstinentia, ut tanta incommoda caveantur.

Utraque

XXVIII.

Somnus à cibo quatuor horis circiter est utilior: natura enim tunc minus est occupata prima coctione, melius remittit quod est amissum, & melius perspirationi faver.

XXIX.

Si à cœna quinque horis somno illico excitatum perpenderit, vix mediam libram; si octo horis, tres libras perspirasse inuenies.

XXX.

Somno solito brevior semper aliquid perspirationis prohibetur, quod nisi sequentibus diebus plenior perspiratione compensetur, imminet febris periculum.

XXXI.

Retenta aliqua perspirationis consueta parte, die sequenti vel à prandio somno rapimur, & horæ spatio libram circiter perspiramus: vel nocte sequenti tantò longior sit somnus, quanto magis solito expedit perspirare: vel in sensibilem crislum, vel in morbum labimur.

XXXII. XXXIII. XXXIV.

Utraque videtur ; nempe Oscitatio & Pandiculatio, ad eundem effectum institui. Nam Oscitatio est plenior pulmonis inspiratio, ad halitus ejus plenius exhauriendos : itidem pandiculatio ad artus vehementer & subito purgandos, si qua forte supervacua materia in summo accumuletur, habeatque ; scilicet ne jam vigilantis motui & agilitati obstat.

XXXV.

Quia quicquid nobis inusitatum est, nauseam movet, perspirationem impedit, etiamsi materia rite preparata sit ad exitum ; scilicet in imbecillis subitam & vehementem partium constrictionem excitando.

XXXVI.

In paroxysmis Februm eadem symptomata utque in sanis videmus ; idque propter copiam acrimie perspirabilem retentorum, atque agnoscendum.

XXXII.

A somno oscitatio & artuum protensio, indicant corpus maximè perspirare, sicuti dicitur de gallis, sese alis ante cantum percutientibus.

XXXIII.

Oscitationes & artuum extensiones, quæ statim à somno contingunt, ex copia perspirabilium ad expulsionem optimè præparatorum excitantur.

XXXIV.

Corpora oscitatione & pandiculatione horæ dimidiæ spatio magis perspirant, quam tribus horis alterius temporis.

XXXV.

Qui ægris dant serapia, vel medicamenta horis optimæ perspirationis, quæ solet esse à somno duarum horarum spatio, lædunt: horis verò sequentibus, profunt.

XXXVI.

In paroxysmis pandiculationes, & oscitationes non significant caloris concentrationem, sed excretionem acrium copiosorum perspirabilium retentorum.

Hera

XXXVII. XXXVIII.

Atque hæc optima ratio est meridiationis, ad horam limitanda, certè in valetudinariis; scilicet ad mala hesternæ, si quæ fuerint, præstantissimum remedium.

XXXIX. XL.

Ex concoctione vitata nec perspiratio sequitur, quod ferè nihil concoquendum in glandulas transmissum sit; neque somnus continuatur propter assiduum stomachi irritamentum ex corrupto alimento; vel vomitu vel dejectione, siquidem in chylum tandem confici nequeat, eliminando.

At sympathia ista cerebri cum stomacho non est alia, quàm quæ ei, nervis mediantibus, cum reliquis corporis partibus intercedit; videlicet, opium ventriculi primùm nervos constipat, stuporemque iis inducit, unde somni quasi quædam fallax simulatio sequitur: in naturali verò somno nervi relaxantur, ferianturque; tamen ex qualibet graviore partis alicujus, stomachi puta, affectione ad matum statim & vigiliam excitantur.

XLI.

Iusta corporis temperies, ratione caliditatis, ad perspirationem ritè expediendam requiritur; scilicet, ne ex frigore illa nimis cohibeatur, aut ex calore nimis in sudorem afflaet.

Rectè itaque præcepit Celsus; "hyeme totas noctes non conquiescere oportere."

XXXVII.

Hora dormitionis meridiana cibo corpora aliquando libram aliquando selibram excrementorum occultè perspirabilium excernere solet : libram, si aliquid perspirationis hesternæ diei retentum sit : selibram, si nihil.

XXXVIII.

Si aliquid hesternæ perspirationis sit retentum, & per somnum meridianum illud omnino non excernatur, statim à somno persentitur magnum capitis pondus, magnusque dolor gravativus.

XXXIX.

Si quatuor horis à somni initio cibus corrumpatur, statim hæc duo mala se invicem consequentia contingunt : prohibita perspiratio, & vigilia.

XL.

Nulla causa sæpiùs somnum interrumpit, quàm ciborum corruptela : id efficit quæ est inter stomachum & cerebrum sympathia.

XLI.

Somnus hyeme utilior, quàm æstate, non quia ventres sunt calidiores, vel somni longissimi ; sed quia ante diluculum corpora sunt actu calidiora, & ut talia maximè perspirant, æstate verò frigidiora.

A.

XLII.

Ex mentis integritate atque alacritate æquibendè dignoscitur corporis conditio, ac ex ejus agilitate. Vide quæ de animi affectibus, sua sectione infra pluribus expositurus est.

XLIII.

Æstate paululùm ante cibum optima meridiatio est: hyeme verò eo auxilio ad sanitatem tuendam, certe apud nos, propter frigus & dierum brevitatem minus est opus. Verum à decubitu, si aliquid resistit hesternæ perspirationis, caput maximè afficitur; nempe ex ipso positu plus perspirabilis ei incumbet.

XLIV.

Perspiratio, nisi admodum insensibilis, vitiosa est; id est, nisi invisibilibus effluviis è glandularum oris evaporet; ipsa verò illa glandula nunquam non sunt, certè ubicunque aut nervi aut membranae sint. Igitur subtilissimis vaporibus ab iis continuè emissis corpus universum intus extraq; subinde humectatur, maximè somno non interrupto, præclaro illo perspirationis auctore.

XLV.

Hoc verum est, si de cordis motu intelligatur; qui quidem in vigilantibus validior & concitator est; qualibet tamen concoctio melius somnum perficitur, ob integram naturalium functionum quales universa concoctrices sunt, libertatem.

Inter

XLII.

A somno discursus puritas & corporis agilitas significant corpus illa nocte ad minus tres libras magna ex parte perspirasse.

XLIII.

A somno meridiano capitis levitas indicat nihil perspirationis hesternæ diei fuisse contentum.

XLIV.

Somnus externas & internas partes universas humectat, quia attenuat perspirabile, & valdè attenuatum per omnia membra illud dispensat.

XLV.

Vigilia movet à centro ad circumferentiam sanguinem, qui est minus preparatus ad perspirationem, quam in somno correptis.

Soma-

XLVI.

Inter has somni laudes, utilitatesque minus intelligibiles sunt humorum concentratio, & calor utriusque unitas: reliqua autem satis bene explicari possunt. Etenim sitis humectatione aufertur; cum scilicet sanguis in secundas (mallem dicere in tertias; quia chylus prima humiditas est; isque è sanguinis penâ continuo suppletus in glandulis tertiatur) humiditates conversus sit; id est, in humores glandulis, visceribusque concoctos: hi nempe per omnes nervos membranasque diffusi, si quod fuerit supervacaneum, perspiratione insensibili dissipatur: unde corporis levitas, agilitas, vigor: item sensus excitantur, mensque erectior fit.

XLVII. XLVIII. XLIX.

Hi tres Aphorismi ex falsis notionibus de spiritibus nescio quibus dependent; illud verum est, dum ventriculus alimento repletur, interna ejus perspiratio ferè major est: atque ita interna parvas, quatenus perspiratio intus vertitur, & calidiores levioresque fiunt; dum verò vigilamus, ex solâ partium tensione, aliâve levi exercitatione, externa magis incalescunt, & ex perspiratione extrâ dissipatâ, leviora quoque fiunt.

L.

Ex nimio somno Cor glandulaeque languent torpentque: humoresque adeo retenti ob moram crassescunt atque inperspirabiles fiunt, unde frigoris sensus & pondus.

Corpora,

XLVI.

Somno concentrantur humores, unitur calor influens innato, aufertur fitis, nisi prædominetur bilis, fit conversio sanguinis in secundas humiditates, & corpora leviora fiunt.

XLVII.

Somno animales, vigilia vitales & naturales languescunt.

XLVIII.

Vigilia animales roborantur, vitales & naturales languescunt.

XLIX.

Per somnum magis interiora incalescunt, ipsaque magis leviora fiunt. Per vigiliam magis exteriora incalescunt, ipsaque magis leviora fiunt.

L.

Per nimium somnum interiora & exteriora frigescunt, humores impinguntur, redduntur imperspirabiles, & corpora ponderosiora fiunt.

Corpora

LI.

Corpora, quæ multam bilem gignunt, ex nimio fonte leduntur; quod ex ejus mistura cum pituitosis glandularum humoribus perspirabilia acerrima fiunt, quæque sic capiti aliisque visceribus vehementer molesta sunt; ista autem infectio à chylo, ferè bile contaminato incipit, & in glandulas usque per sanguinem transferatur; nam bilis nusquam fit, nisi in hepatis vasis excretorii: & regurgitatio ejus, si unquam fiat, ex rarissimis contingentibus est: sæpe tamen restus est per vasa lactea, interdum sincera, interdum chylo commista. Quæ autem Borellus de bilis circulatione scripsit, fabulae sunt.

LII.

Aliquo modico & temperato cordis motu opus est, ad glandulas perspirabili supplendas. Isti autem motus in sanguineis animalibus à calore dependet, qui in dormiente stragulis denudatus ab aëre frigido facilius minuitur ob perpetuam quietem, quam in vigilante non vastato: cujus quidem assiduus motus subinde calorem excitat renovatque.

LIII.

De pondere ex materia retenta satis constat; nam vigilantes agrè atque lentè perspirant ob perpetuam partium constrictionem: sed cur vires etiam minuantur, non ita perspicuum est; nisi dicamus debilitatem ex fatigatione tandem oriri; scilicet ex nimio corporis usu atque agitatione; quæ sanè unica Vigiliae notitia est.

LI.

Corpora biliosa per nimium somnum valde læduntur, non quia recrementa tertiarum coctionis fiunt imperspirabilia, sed quia fiunt mordacissima, feriuntque deinde caput & alia viscera.

LII.

In dormientibus stragulis detectis magis impeditur perspiratio, quam in vigilantibus vestibus denudatis; cum ob quietem dormientium, tum quia calor externarum partium refugit ad intra.

LIII.

Insolita vigilia reddit corpora primis diebus ponderosiora & debiliora: ponderosiora, quia post evacuationem excrementorum perspirabilium relinquitur crudus succus per se, & per accidens ponderosus: debiliora, quia ubi est cruditas, ibi non fit conversio, & per consequens virtutes languescunt.

Si

LIV.

Illud sanè insigne est semini beneficium, ut quod, supra consuetum onus, retentum sit, perspiret; idque ex crudo concoctum & insensibiliter; seminus itaque non tantum faciliat perspirationem, sed & mirificè adjuvat concoctionem glandularum; ex quâ ultimâ sanitatis perfectio est.

LV.

Quia præter supervacanea materia perspirationem, etiam quotidie aliquid amittitur à primo pondere; scilicet ex concoctionis defectu.

LVI.

Potius ex debita, ut arbitror, concoctione, & continuâ partium ad motum sensumque destinatarum humectatione vires augentur; quorum omnium seminis auctor est; quàm quod aliquid ponderis adjectum sit ex alimentis; cum id ex Trutinâ nihil est. Vide suprâ Aph. 77. Sectionis tertiæ.

LVII.

Scilicet, si alimentum sit è valentissima materia, malique succi; vel stomacho ab insolitâ vigilia infirmato minus idoneum.

LVIII.

Infectionis ratio in occulto est; certè effluviis invisibilibus vis admiranda est, siue ea per contactum, aut per vias stomachi, salivâ commissa, atque sanguini tandem communicata fuerint; imò sic perspiratio sanæ quoque cuiusdam hominis minus sano levamini esse potest.

Alii

LIV.

Si somnus post vigiliam immoderatam fuerit septem horarum perspiratio erit major consuetâ ad libram circiter.

LV.

Vigiliæ perseverantes reddunt corpora minus ponderosa, non ob maiorem perspirationem, vel evacuationem sensibilem, sed quia quantum amittitur pinguedinis & carnis, tantum non remittitur.

LVI.

Horis matutinis corpus est, & sentitur minus grave : est, quia per somnum præcedentem tres libræ excrementorum perspirabilia exhalant : sentitur, tum quia est levius, tum quia per coctionem ciborum facile perspirabilia auctæ sunt vires.

LVII.

Corpus vigiliâ insolitâ reddi potest majoris ponderis, si cibus, quo alitur, sit perspirationi ineptus.

LVIII.

Tam copiosa est corporis exhalatio in dormientibus, ut non solum ægri cum sanis cubantes, sed sani inter se bonas vel malas dispositiones sibi ipsi invicem communicent.

Additi

LIX.

Alimentum somni, sanus concoctionis, concoctio
perspirationis auctor est.

LX. LXI. LXII.

Quae stomachum roborant, concoquunt, & per-
spirationem excitant: si vero eorum nimia su-
mantur, sudorem movent; attendo admiranda
effectus medicamentorum exigua prater fidem
quantitate exhibitorum, in Mischridatio pura,
aliisque veteribus compositionibus. In modis sani
quorumlibet medicamentorum assignandis mirifica
Antiquorum peritia fuit.

LXIII.

Digestio concoctione latius patet; nempe quae
universas à ventriculo concoctiones evacuationesque
respicere videntur.

LIV.

Id est, in expulsiōe perspirabilis; & in ex-
crementis primae & secundae concoctionis elimi-
nandis.

LXV.

Ex cruditate in glandulis atque imperfecta co-
liquatione cibi in ventriculo & intestinis, aut et
nimia venere vires minuantur; scilicet ex des-
ectu primae concoctionis.

Additi ab Auctore.

LIX.

A cibo somnus, à somno coctio, à coctio-
ne utilis perspiratio.

LX.

Diacitonium non statim à cœna, sed post
primum somnum excitat somnum, dummo-
do non superbibatur.

LXI.

Diacitonium cum cinamomo roborat sto-
machum, roborato semper somnus fit.

LXII.

Modicum vini generosi & allium concii-
liant somnum & perspirationem : si verò
plus justo fumantur, utrumque prohibent :
perspirabile tamen in sudorem convertunt.

LXIII.

Ille verè longævus, qui quotidie bene
concoquit, & digerit : coctio fit somno, &
quiete ; digestio vigilia & exercitio.

LXIV.

Lassitudo à somno, si solito exercitio tol-
litur, defectus erit in digestionem, non in
concoctionem.

LXV.

Dum à somno surgimus cum solito pon-
dere, sed cum majori lassitudine, hæc, nisi
solito exercitio tollatur, cruditatum cumu-
lum, cibi corruptelam, vel nimium coitum
significat.

Som-

LXVI.

His tantum meridiandum est, quibus id vel consuetum est, vel quibus hesternæ cruditas adhuc perspirationi impedimento est. Vide supra Aph.

LXVII.

Jejunium superflui augmento obstat: ita autem, vigilia, atque exercitium cordis vigorem incitando, superfluum tollunt.

LXVIII.

Corpus plene rectæque extensum constringitur, musculique nimium tenduntur; corpus vero in se contractum, membrisque paululum recurvatis, laxatur; quemadmodum Embryonis in Utero positus se habet; in hoc itaque ultimo situ decubitus sanior est; quia sic melius concoquitur, & expeditior transitus est de concoctione in concoctionem.

LXIX.

Sudor à somno frigidiusculus cruditatem in glandularum meatibus indicat: ex cuius accumulatione tandem Arthritis oriri possit.

LXX.

Nervi & membrana ita nimis humectantur: ex defectu vero humidi resolvuntur: at ab istis omnibus prima certè concoctio atque ultima male se habent.

LXVI.

Somnus meridianus insolitus viscera omnia lædit, hebetatque perspirationem.

LXVII.

Lassitudo post somnum tollitur iis quæ facilem perspirationem reddunt: hæc sunt, jejunium, exercitium, vigilia, & ira.

LXVIII.

Somnus strato & laxo corpore nocet: contracto juvat: Viscera unita coctionem habent facilem: laxa difficilem.

LXIX.

Sanis, si à somno sudor frigidiusculus accadat, minus justo perspirant, & temporis cursu si idem accadat, sunt podagrici.

LXX.

A nimio somno & nimio meri potu suffocantur vires: à nimia vigilia & exercitio resolvuntur: hæc omnia coctionem diminuant, & diminuta cessat utilis perspiratio.

D E

EXERCITIO ET QUIETE

SECTIO QUINTA.

I. II.

ID est, parum insensibiliter perspirat; quod tanto motu ferè sudor effluit, qui insensibilem perspirationem impedire selet magna ex parte. Iste autem sudor oritur ex massâ sanguineâ in glandulas vehementer propulsâ; quæ raptim in forma liquoris cuiusdam immaturi effunditur. Verum ut ista materia fiat occultum perspirabile & morula quadam, & cordis temperatior motus qualis ferè est dormientium, desiderantur. Vide supra Sect. quartâ. Aph. 6.

III.

Occulta tamen coctorum perspirabilia evadunt sic sola salutaris est. Vide supra Sect. 4. Aph.

tur,
ut v
coct
pira
iole

Su
alis,
pedi
excr

DE
EXERCITIO, ET QUIETE.
SECTIO QUINTA.

APHORISMUS I.

IN motu violento corpus occultè minus perspirat, quàm in aurora post novem vel decem horas ab assumpta cœna.

II.

Quod in motu violento per poros evacuat, est sudor & perspirabile occultum : sed in violentum magna ex parte elevatur ex incoctis succis : raro enim tantum cocti perspirabilis in corpore colligitur quantum per violentiam evacuat.

III.

Sudor semper est à causa violenta, & utalis, (sicut Statica experimenta docent) impedit coctorum perspirabilium occultam excretionem.

IV.

*Idem supra expositum est ; nempe ex constri-
ctione partium, quæ ferè relaxantur in quiete.*

V.

*Ex ira & hilaritate mens erectior est ; ipsūq;
cor ad vegetiorem quendam motum incitatur ;
unde perspiratio certè plenior : ex solâ verò per-
spiratione vires servantur recreanturque : timi-
dis autem & macilentis omnia contraria sunt.*

VI.

*Imo ut defessa tantillo cibi, donec debite conco-
quatur, vix sustinendo sunt ; quod ventriculus,
ut reliquæ corporis partes à nimio exercitio inca-
lescit ex levi quadam febricula. Vide supra Sect.
tertiâ Aphor. 94. 95.*

VII.

*Quia post septimam chylus ex toto jam venas
subierit, suamque materiam diffundam glandula
concoxerint ; ideo exercitium tunc adhibitum ple-
nius evaporat : aliis verò horis, aut tardè ni-
mis, nempe cum parum aut nihil superfluum reli-
ctum sit in glandulis, aut maturius est, quam
ut quicquam in glandulas transferit.*

VIII.

*Ex perpetuo exercitio violento corpus tandem
fit leve ac macilentum ; quod præter solitum su-
persuum ex quotidiano chylo insensibiliter perspi-
ratum, aliquid etiam quotidie de ipsa veferi san-
guinis massa dissipatur.*

N. 24.

IV.

Longè magis perspirat corpus in lecto quiescens, quam in lecto frequenti & crebra agitatione circumvolutum.

V.

Longo itinere minus defatigantur hilares & iracundi, quam timidi & mœrenses: illi enim magis ialubriter, hi verò minus perspirant.

VI.

Corpora quæ à nimio exercitio illico cibantur, læduntur: quia, ut defessa & cibo gravata minus perspirant.

VII.

Exercitium post septimam usque ad duodecimam horam ab assumpto cibo, magis resolvit insensibiliter horæ spatio, quam tribus horis alterius temporis.

VIII.

Evacuatio insensibilis quæ fit ab exercitio violento, impedit ne successivè remittatur, quod amittitur: imo si eadem perseveraverit violentia, corpus reddetur adeo leve, ut in pluribus de futura tabe verendum sit.

IX.

Nervi membrana, ligamenta, musculique omnes exercitio humectantur: ab istâ verò humectatione, quod sit superfluum, ad evaporationem concoquitur.

X.

Ista præparatio in debita concoctione consistit: motu autem excrementorum sensibilium descensum atque insensibilium expressionem molimur: ex quibus verò morula quædam perspirabili in glandulis rite conficiendo necessaria addibetur.

XI.

Nempe ex pinguis superflui jam ex magna parte perspirato. Robustis satis sunt septem horæ; imbecillis, ut supra, decem desiderantur.

XII.

Humores ad perspirationem concocti motu suo dissipantur: longior autem quies ægrorum maxime ledit, quia ad se movendos prorsus inepti sunt.

Cibi inusitati hic debito copiosioribus recte annumerantur, quia consuetis concoctu longe dissiliores sunt; atque adeo inutiles, maxime ægri & valetudinariis; idem dicendum est de medicamentis, eorumque copia, præcipue metallicis plerisque, quod suâ naturâ ægre, si unquam mutantur. Neque audiendi sunt vani isti chimici de istiusmodi medicamentorum torturis & magonio.

XIII.

Adde decubitus quieti; scilicet ob contrariæ venarum positionem; sic in utroque corporis extremi circulationis sanguinis defectus, si quis fuerit optime compensatur.

IX.

Exercitio corpora leviora fiunt: omnes enim partes, præcipuè musculi, & ligamenta motu ab excrementis purgantur: perspirabile ad exhalationem præparatur, & spiritus tenuiores fiunt.

X.

Motus præparat corpora ad excretionem excrementorum sensibilium & insensibilium: quies magis ad insensibilium.

XI.

Si corpus à cœna in lecto quieverit decem horarum cursu, optimè perspirabit: Si adhuc diutius quieverit, statim incipiet diminui tum sensibilis, tum insensibilis excretio.

XII.

Quies longa efficit corpora ægrotantia ponderosiora, tum qui perspirabilia excrementa motu ad excretionem præparantur; tum quia quiete, cibi & potus, si insoliti sint, vel debito copiosiores, ut in ægris accidit, non digeruntur, & inde omnia mala, & sæpissime mortes eveniunt.

XIII.

Si diu jacenti dolores pedum superveniunt, remedio est ambulatio: si iter facienti, quies.

XIV.

Mens irrequieta & affectibus distracta cor pulmonemque vehementer ex agitat; ipsum quoque cerebrum, & reliqua viscera; iidem eorum glandulas. Ut autem partis hujus vel illius perspirationem præ reliquis promoveat, quomodo id fiat, non satis video; profectò nec cor nec cerebrum per se perspirant, nisi ope glandularum suis quæque membranis nervisque insit arum.

XV.

Quies corporis si non nimia sit, perspirationem, ut dictum est, promouet; quia tum cor, aliæque omnes functiones naturales sui juris sunt; at animus segnis ipsum cordis motum omnesque naturales actiones deprimat, infirmatque.

XVI.

Vide Aphor. 2. Sect. 7. ea quidam omnia perspirationem excitant: ira verò & letitia maxime; sed istos spiritus à perspirabili distinctum nescio.

XVII.

In ludo Pile putà, propter variam partium constrictionem, nunc pulmonis, nunc ipsius cordis, vires quodammodo conservantur; in lecto autem, quiescente ac tanquam resoluta corpore, cor, ex animi affectibus, vehementer exagitur, perspirabilemque ingens consumptio fit ex relaxatis motibus glandularum.

IXIV.

Duo sunt exercitia; alterum corporis, & alterum animi: corporis, evacuat sensibilia excrementa; animi, insensibilia magis, & præcipue cordis & cerebri, ubi sedet animus.

XV.

Nimia animi quies magis prohibet perspirationem, quam corporis.

XVI.

Animi exercitia, quæ maximè faciunt exhalare spiritus, sunt ira, pericharia, timor, & mœstitia.

XVII.

Corpora in lecto quiescentia vehementi animi motu agitata ut plurimum magis resolvuntur, & levioris ponderis fiunt; quàm si animo placido cum vehementi corporis motu, sicut fit pilæ ludo, agitarentur.

II. *Ex-*

VIII.

Ex nimio exercitio chyli & sanguinis superfluitates per insensibilem perspirationem vehementer expelluntur; ideo alvus exsiccat, atque induratur scybala; scilicet ab illa pleniore evacuatione per glandulas cutaneas: corporaque ad leviora sunt propter perspirabilis emissi copiam.

XIX.

Non tantum succi alibiles, sed & qui intra circuitum sanguinis sunt, præter modum minuantur, sed & ipsa organa visceraque ex nimio & violento usu detrita percunt.

XX.

Quia sensibilem excrementorum parum adhaerens accumulatur: minus vero insensibilem, quæ unum remotissime à ventriculo conficiuntur: utpote ex tertia atque ultima concoctione nata: nempe ob concoctiones depravatas. Igitur quia & abstinentia in istis casibus, scilicet & recenti cibo, aut crudisatibus referto, imperanda sunt.

XXI.

Exercitio etiam modico, ob constrictionem musculorum meatus glandularum angustantur, & corpus minus perspirat: at à violento ob vehementer exactam perspirationem siccatur alvus; contra somno alvus mollior & lubrica fit; imo universum corpus eo humectatur, in qua humectatione vitium reficiendarum unica ratio est videtur.

XVIII.

Exercitio nimio excrementa primæ & secundæ coctionis magna ex parte per totius corporis ambitum dispensantur; idem alvus exiccatur; corpora tamen fiunt leviora, quia longè major est evacuatio insensibilis, quam excrementorum crassorum excretio per alvum facta.

XIX.

Exercitium animi, & corporis violentum reddit corpora levioris ponderis, efficit velocem senectutem, & mortem præmaturam minatur; citius enim ex Philosopho moriuntur exercitati quam non exercitati.

XX.

Exercitium violentum à corpore, cibo, vel crudo succo referto, aufert pondus sensibilem excrementorum minus solito: insensibilem fere nihil.

XXI.

Exercitio corpus minus perspirat, somno magis, & magis lubrica redditur alvus.

Etiæiones

YXII.

Frictiones, perinde ac Cucurbitulae, si rite adhibeantur, materiam demere existimatae sunt: atque cruditates propter crassitiam & viscositatem suam: nec per se effluere, nec commodè iis artibus extrahenda sunt.

XXIII.

Exercitium optimè adhibetur à finitâ supervacui perspiratione, scilicet paululum ante cibum; idque fieri potest, si modicè cibetur, bis quotidie.

XXIV.

Maximè si natatio sit in frigida, aut marina.

XXV.

Adventu itidem meatus clauduntur; scilicet constringuntur ex renitentia: ita spiritus difficilis ob retentum perspirabile in pulmonibus.

XXVI.

A motu vehementi calor; ex vento in perspirando morula; sic humores incensi acres fiunt.

XXVII.

Ab equitatione sanguinis motus à pedibus sursum versus prohibetur; nempe ex positu corporis pressuraque parvum gravi in sellam; ita perspirabile infra lumbos minuatur necesse est; certè ex equo succussante ad istam pressuram accedit, etiam viscerum vehementis concussio.

XXVIII. XXIX.

Istae unctiones ad quietem ferè accedunt: Itaque si insuetis diu durent, quod admodum temperatissimus matius, optimè perspirationem promovent.

Magna

XXII.

Frictiones & cucurbitulae in refertis cruidis succis impediunt perspirationem.

XXIII.

Tunc exercitium est saluberrimum, quando post factam primam & secundam coctionem corpus reducitur bis in die ante cibum ad consuetum pondus.

XXIV.

Natatio statim post exercitium violentum, mala: valde enim impedit perspirationem.

XXV.

Exercitium violentum ubi spirat ventus, malum.

XXVI.

A vento adiapneustia: à motu acrimonia.

XXVII.

Equitatio respicit magis perspirabile partium corporis supra lumbos, quam infra; inter autem equitationes tolerans saluberrima, sicut succussans in saluberrima.

XXVIII.

Vectio in lectica, nec non in cymba, corpora minus disponit ad debitam perspirationem, quam deambulatio.

XXIX.

Cymbae & lecticae motus si diu durer, saluberrimus, tunc solum ad debitam perspirationem mirifice disponit.

Vectio

XXX.

Magna differentia est in hoc genere Gafiationis: & sunt currus quidam hodierni, qui ad Letificas proximè accedunt: à vulgaribus verò non aliter, quàm ab equo succuffore, & cerebrum & renes, id est, imi lumbi male mulctantur.

XXXI.

In saltu primum spiritus inspiratus ad augendas vires valdè comprimitur, mox idem extrà ejaculatur cum violentia; quo sanè coctum cum crudo vehementer expellitur.

XXXII. XXXIII. XXXIV.

Disci & Pila lusus, qualis in viridariis nostris amœnissimis Anglicanis habetur, optima sanè exercitatio est; item Tripudiatio modica citra saltum: hæ tamen omnes postponenda sunt uni ambulationi omnium longè saluberrimæ: scilicet quod egregium sit perspirationis remedium, ubi in sanis defecerit.

XXXV.

Per fibras intelligo vasa minima; in quibus sunt etiam meatus glandularum minimi: horum quippe apertio, suæque integritate conservatio longævitatem præstat.

XXXVI.

Vehemens sudatio præterquam quod vires debilitat, glandularum meatus præter modum laxat; unde ex eorum iterata contractione cutis fit rugosa.

De

XXX.

Vestio in curru omnium violentissima est : non enim solum perspirabile incoctum exspirare facit, sed etiam solidas corporis partes, & maximè renes offendit.

XXXI.

Saltus primò vires ad intra trahit, deinde ad extra cum impetu propellit, & cum violentia coctum simul cum incocto expellit.

XXXII.

Disci exercitium compositum ex motu moderato & violento, deambulatione scilicet & agitatione brachiorum, perspirationi conducit.

XXXIII.

Tripudiatio moderata, & sine saltu proxime ad deambulationis moderatæ laudes accedit : perspirabile enim coctum moderatè expellit.

Additi ab Auctore.

XXXIV.

Ubi perspiratio in sanis deficit, exercitio sarcitur.

XXXV.

A nimio exercitio fibræ fiunt duræ, unde senectus, quæ est universalis fibrarum durities : hæc condensando meatus calorem suffocat : mollities aperiendo longæ vitæ facit.

XXXVI.

Qui vult diutissimè juvenilem faciem conservare, caveat ne sudet; vel nimium præ calore perspiret.

DE

VENERE

SECTIO SEXTA.

I.

Semen quidem genitale molestissimum esse potest, quoddam quasi animatum quoddam sit; certe velut massa quaedam supra fidem innumerabilium animalculorum: omnis autem vel levis corporis vexatio, si assidua sit, perspirationem impedit ex constrictione meatuum. At immodica Venus magnopere afficit, quoddam de natura convulsionum sit.

II.

A debilitate partium, post immodicum coitum resolutarum, maxime cordis: quantum autem perspirationis, tantum virium, & sanitatis amittimus.

III.

Ex inguine stomachus precipue patitur, malumque ab eo incipit, max id transfertur in glandulas: at hac omnia ex defectu virium à Venere amissarum. Vide infra plura ad eundem sensum. Aph. 10. 14. 15.

IV.

Igitur semen istud ejectum esse quid super vacuum, atque salutare, pondus & agilitas indicant. Vide infra Aph. 9.

In

DE
VENERE.

SECTIO SEXTA.

APHORISMUS I.

Nimia abstinencia à coitu, & nimius
usus, impediunt perspirationem, sed
nimius usus magis.

II.

Post coitum immoderatum quarta pars
solitæ perspirationis in pluribus prohiberi
solet.

III.

Mala à nimio coitu orta mediata à pro-
hibita perspiratione, immediata à læsis con-
coctricibus dependent.

IV.

Cognoscitur coitum profecisse, si à se-
quenti somno nulla sentiatur lassitudo, nec
ulla corporis mutatio facta sit in gravitate,
vel levitate.

Di-

V.

In pleno concoctionis impedimentis istud quoque adijcitur : si tamen id jejuno fiat, cor, perinde ac reliqui affectus gravissimi vehementer exagitat ; unde perspirabilem etiam non supervacaneorum crudorumque diffusio.

VI.

Ista cordis perspiratio, nisi de universa corporis perspiratione intelligatur, non bene exposita est : quæ tamen ab ejus motu primario dependet.

VII.

Ex abstinence à venere corporis agilitas & mens erectior est ; quod idcirco perspiratio bene se habeat ; an animalculorum propagatio, atque accumulatio, ex eorum perpetuis motibus, aliquid ad excitandum cordis vigorem conferant ?

VIII.

Ex vehementi agitatione partium, si qua perspirata fuerint, ea cruda esse oportuit : frigiditas vero carniū oritur ex negatâ perspiratione insensibili ; quâ non solum humectamur ex omni parte corporis, sed quatenus ea aëre quodam sulphureo & quasi flammeo miscetur, subinde calefacimus. Vide infra Aph. 38.

IX.

Vide supra Aph. 4.

X.

Id est, à nimia venere ventriculus malè concoquit, & refrigeratur eo sensu, qui supra ad Aph. 8. expositus est.

Palpitationes autem sive isti insulsus Nervorum oriuntur ex obstructis, ut arbitror, crudo quodam ac frigido succo crassescente meatibus glandularum, ad membranas nervosque præcipue pertinentium ; scilicet ut se eo liberarent. Ea-

V.

Diuturnæ venereorum cogitationes, modò gravius, & modò levius efficiunt corpus; gravius si pleno, levius si vacuo fiant stomacho.

VI.

Post nimium coitum cum muliere, quam maximè concupita, non sentitur illicò lassitudo: animi enim consolatio juvat tunc perspirationem cordis, & auget ejus robur, unde in ipso quod amittitur, promptius remittitur.

VII.

Propensi ad coitum si temperent libidinem, illico succedit corporis agilitas, quia tales melius perspirant.

VIII.

Immoderatus coitus facit perspirare cruda, quæ deinde carnes frigidæ efficiunt.

IX.

Coitum non nocuisse, hæc indicant: urina æquè cocta ut ante, corporis agilitas, respiratio faciliior, & idem fere corporis pondus perseverans; eadem tamen servata eorum quæ ingeruntur quantitate & qualitate.

X.

Præsens vulnus immoderati coitus est stomachi refrigeratio: futurum, prohibita perspiratio, unde facile fiunt palpitationes in superciliis & artubus, & deinde in membris obtinentibus principatum.

Coitus

XI.

Eadem ratio Jenes obligat esse continentes; quippe his multo tardior concoctio est; certe digestio per reliquas concoctiones; itaque difficilior restauratur, si quod perditum sit.

XII.

Scilicet ex propulsione violenta, antequam concoqui possit in perspirabile occultum; & si vis ea diu duret, ex toto corpore cruda dissipantur, metusque tandem obstruuntur: ipsaque alvus, ex defectu perspirabilis interni, minus humectatur, supprimiturque.

XIII.

Propter copiam & majorem acrimoniam geniturae, an ipsam potius viventem genituram dicam?

XIV.

Vide quae suprà comprehensa sunt Aph. 3. & 10.

XV.

Perspirationis promptitudo ex violentâ constrictione coitûs inmoderati primò diminuitur: ex viribus verò reſolutis ab ista venere concoctio ventriculi frangitur. Igitur cruditas tandem à stomacho in glandulas transmissâ obſtructiones parit.

XVI.

At metus est, ne cùm semen genitale de vasis in vasa moveatur; ne ipsa tandem illa vasa ex nimia repletionem aliquo modo vitientur, vel acrimonia translata atque accumulata materiae, vel interitu animalculorum putrescentium.

XI.

Coitus in æstate magis nocet : non quia corpus magis perspirat, sed quia coctio, cum sit minor, deperditum difficilius resarcitur.

XII.

In actu venereo multum crudi perspiratur, & si diu durer, cruda transferuntur à centro ad corporis ambitum, fiunt obstructions, & inde alvus supprimitur.

XIII.

Quanto quis majori coeundi cupiditate conflagrat, tanto ejus usus immoderatus minus lædit.

XIV.

Coitus immoderati detrimentum præcipue manifestatur post somnum sequentem ; tunc enim ex Staticis experimentis cognoscitur perspirationem esse impeditam, & cibum esse male digestum, nec non stomachum valde læsum.

XV.

Coitus lædere solet primam coctionem, primo diminuendo perspirationis proptitudinem, deinde in crudam qualitatem convertendo cibum.

XVI.

Qui coitu utitur, & sperma non emittit, minus debilitatur. Itidem si die sequenti utatur, & emittat quod die precedenti fuit præparatum, minus debilitatur.

XVII.

A motu tamen seminis ab omni parte Testiculi tumidi sunt ; cum autem istud semen accumulatum ex animalculis maximam partem constiterit, ideo in auras non est dissipabile. Neque alii ulli humores, non animati, perspirabiles sunt ; etiamsi de penu suo semper aliquid insensibiliter evaporent ; atque hæc radiatio vires dat. Verum si quando isti humores nimium effundi & sensibilibiter dissipari contingant, corpus valde patitur ; ex Urina Diabetes ; ex bile in ictero incredibiles languores fiunt : ex pituita extrema macies ; perinde ut ex inguine vehementer inanito non raro Syncope.

XVIII. XIX. XX.

Ex insensibili perspiratione graviter impedita, Oculorum tunicas posse contrahi & corrugari verisimile est ; nempe quædam vasa minima ad glandulas pertinentia inarescere ; alia verò multa, ob humores valde incrassatos lentosque, vix usui amplius esse ; ad humectationem præstandam : at oculi præ reliquis corporis partibus undique stipati innumeris Glandulis maximam & perpetuam humectationem requirunt. Quid autem sibi vult ista spirituum copia, tanquam à materia insensibiliter dissipata distincta, prorsus equidem ignoro.

XXI.

Ex uno stomacho læso omnes facultates itidem leduntur ; calorque partium tam internarum quam externarum diminuitur ; nam ex concoctionum integritate (quarum & prima & præcipua est illa ventriculi) caloris fomes, ejusque accensio dispensatioque oritur.

Nempe

XVII.

Illi qui coëundo sperma ex studio non emittunt, in tumorem testicularum facile incidunt : sperma enim est imperspirabile.

XVIII.

Coitus immoderatus post stomachum lædit magis oculos.

XIX.

Coitus immoderatus lædit visionem, quia ab oculis subducit maximam spirituum copiam ; inde tunicæ oculorum præduræ & rugosæ, nec non meatus minus previi redduntur.

XX.

A diminuta perspiratione fibræ tunicarum oculorum opaciores ; inde visio fit per spatia perexigua, qualia sunt in cancellis : Specilla uniunt objecta in cuspidem, ut distinctè per unum solum spatium videatur.

XXI.

A coitu immoderato diminuitur calor naturalis ; à diminuto calore diminuta perspiratio ; à diminuta perspiratione flatus & palpitatio.

Coitus

XXII.

Nempe propter vitium stomachi, ex coitu immoderato labefactati.

XXIII.

Verum calor omnium partium unus est; ilque ex bonâ concoctione continuò renovatur: ex eadem verò diminutâ ad proportionem remissior est.

XXIV.

Ex nimia Venere omnes facultates malè mulctari in confesso est: omnia autem ea mala ex lato stomacho, perspirationeque diminuta proveniunt: ita & humores quique vitiari, & multiplicari possint; qualis est bilis in hepato; pituita circa fauces, pulmonem, & cerebrum; item nephritis ex renibus labefactatis, &c. Vide infra Aph. 42

XXV.

Quia edulia flatulenta novo impediènto sunt stomacho infirmato, unde cruditates ad glandulas transferantur; ex quo major ponderositas.

XXVI.

Macilenti ferè imbecillisant, quòd in infimis sanitatis limitibus sunt; ideo febriculæ opportuniores sunt; & amissis viribus frigidiores fiunt.

XXVII.

Vitalem spiritum dissipari, id est, vires corporis plurimum diminui ex vehementer propulsa perspiratione & supersui & necessarii: unde corporis mira levitas infra consultum pondus.

Pone

XXII.

Coitus immoderatus postulat cibos paucos,
& boni nutrimenti.

XXIII.

Coitus calefacit jecur & renes, quia excitatus calor minus exhalat: refrigerat verò stomachum, cerebrum & cor, quia per meatus, patentiores excitatus omnino, & proprius aliqua ex parte propterea resolvitur.

XXIV.

Hinc coitus immoderatus in hepate bilam, in renibus nephriticum affectum, in stomacho crudum succum, in cerebro catarrhum, & in corde palpitationem & syncope.

XXV.

Edulia post nimium coitum si flatus gignant, ut ostreacea & mustum, perniciofa: impediunt enim ne ad consuetum pondus corpora reducantur.

XXVI.

Macilentis magis nocet coitus, quia magis calefiunt, & magis refrigerantur.

XXVII.

Coitus immoderatus illico maximè leve efficit corpus, quamvis deinde perspirationem prohibeat: est enim vehemens corporis & animi motus; corporis, quia omnia membra conquassantur: animi, quia resolvitur quod colligat animum corpori, spiritus scilicet vitalis.

XXVIII.

Pene hoc etiam inter indicia malorum ex Venere. Vide plura supra Aph. 3. 10. 14. 15.

XXIX.

Cruda ad cor trahere absurdum est; at id debilitatur cum reliquis visceribus: imò languor præcipue cor respicit, utpote omnis motus auctorem. Verum si quantitatem humoris visibilis in coitu amissi perpendamus, parvi sanè momenti esse videtur, nec à vigecuplo sanguinis missi tantum infirmamur. An itaque semini quatenus animatum, vigori nostro, & quomodo conducatur?

XXX.

Quia in senibus tardius reficitur ista materia, quæ ejecta juvenes levat.

XXXI.

Verum ex facultatibus naturalibus aliæ, si quæ sint, omnino dependent.

XXXII.

Vel sursum vel deorsum expulsa. Etenim ut concoqui nequeat à vitiato & infirmo stomacho; ita nec commodè in venis circulari; neque tandem à glandulis dissipari.

XXXIII.

Coitus & cibandi distincta tempora servanda sunt; quoniam uterque perspirationem impedit.

XXXIV.

Præternaturalis quedam Nervorum tensio atq; rigiditas ex nimia Venere contingere potest, ut damnum non protinus sentiatur, perinde ut in phreneticis: Verum in his malum ex perpetua quadam tensione continuatur; in illis verò peractâ Venere mox nervi ferè resolvuntur, viresque labefactantur.

Illud

XXVIII.

Si post coitum somnus laborem facit, ex coitu major facta est ablatio, quam ex somno facta sit vitalis spiritus additio.

XXIX.

Post nimium coitus usum, somnus trahit cruda ad cor : unde languor, prohibita perspiratio, & ponderis augmentum.

XXX.

Senes ex usu moderati coitus fiunt ponderosiores & frigidiores: juvenes verò leviores & calidiores.

XXXI.

Coitus in juvenibus, animale, vitale, & naturalem facultatem roborat: animale per motum expurgat, & sopitam excitat; naturalem per evacuationem superflui; & vitalem per lætitiā.

XXXII.

Cibus copiosior solito, post immoderatum coitum, interimeret, nisi succederet aliqua ciborum corruptela.

XXXIII.

Dum est coeundum, parum vel nihil comedendum: dum est comedendum, parum vel nihil coeundum.

XXXIV.

Si post coitus excessum nulla persentitur lassitudo, malum: id perinde ac in phreneticis fit ab incensis spiritibus, qui exiccando, brevi spatio, roborant nervos & tendines, sed paulo post imminuitur spirituum generatio; & vires derepente cadunt.

XXXV.

Illud verisimile est, sperma humanum in adulta etate, maxime propter victus hodierni fervorem atque acrimoniam, nec non copiam, retineri fere amplius non posse; ut nec feminis sua menstrua, sed evacuari per se nocturnis pollutionibus: & quamvis ad ultimum vitæ terminum subinde gignatur, senibus tamen multo tardius & parcius, ut cavendum sit iis, ne consumatur: adeo omni etati, sed maxime provectiore, valetudini conservandæ necessarium videtur.

XXXVI.

Vires jam infirmas amplius diminuit.

XXXVII.

Alvi autem fluor ex corruptela ciborum perspirabile retentum aliorsum divertit.

XXXVIII.

Ex coitu calor accensus, atque in glandulis retentus insensibili perspiratione eventilatur: at tamen æquè verum est, ejusdem virtute nos incallescere. Nam integrâ Glandularum concoctione & meatibus earum liberis perspirabile dissipandum, in quandam invisibilem flammulam accenditur. Ex uno autem alimento & humectamur.

XXXIX. XL. XLI.

Vide supra Aph. 33. post somnum saluberrimus, quia major cum perspiratio, & meatus minus aperti sunt claudi.

XLII.

Viscera male affecta humores acres & vitiosos gignunt. Vide supra Aph. 23. 24.

Additi ab Auctore.

XXXV.

Coitus juvat excitatus à natura : à mente mentem & memoriam lædit.

XXXVI.

In debili ob coitum augetur corporis pondus : quia minus perspirat.

XXXVII.

Coitus importunus impedit perspiratum, quia diminuit vires : unde corpus fit majoris ponderis, nisi sequatur alvi fluor.

XXXVIII.

Nimius coitus calefaciendo & exiccando magnam jacturam facit : si verò insensibili perspiratione remittatur caliditas, & alimentum siccitas, nullam.

XXXIX.

Corporis agitatio in coeundo, instar canum, magis nocet, quam seminis emissio : hæc solum viscera, illa omnes nervos & viscera defatigat.

XL.

Ufus coitus à cibo, & stando, lædit à cibo, viscerum officia divertit ; stando, musculos & eorum utilem perspiratum diminuit.

XLI.

Post motum, coitus insalubris ; post cibum, non ita ; post somnum, saluberrimus.

XLII.

Coitus calefacit jecur, & refrigerat stomachum ; à stomacho, crudus succus ; à jecore, bilis : unde poracea, & oris morsus. Remedio est victus tenuis & libera perspiratio.

D E

ANIMI AFFECTIBUS

SECTIO SEPTIMA.

I.

V Ide infra hujus Sectionis Aph. 48. hilaritate atque ira cordis motus longè expeditior est; ideo & perspiratio quoque facilior. Contrà timor & mæstitia cordis motum contrahunt, tardantque. Adde respirationem in illis æquabilem plenamque; in his raram atque impeditam esse.

II. I. I.

Letitia & ira, ex majore cordis vi, omne perspirabile dissipant: in mærore & timore cor fatiscit, tantumque quod levius est, evaporat; unde ex obstructis glandulis; crasso scilicet & incocto perspirabili, Melancholici fiunt. Vide infra Aph. 5. 27.

IV.

Iracundis, hilaribusque ex assidua tensione fatigationis sensus minor est: mærentibus autem est quadam tanquam partium resolutio.

Diximus

DE
ANIMI AFFECTIBUS.
SECTIO SEPTIMA.

APHORISMUS I.

INter affectus animi, ira & pericharia corpora efficiunt leviora : timor & mæstitia graviora : cæteri verò affectus ut his participantes operantur,

II.

Mærore & timore perspirat levius : ponderosius verò relinquitur : lætitia & ira utrumque.

III.

Hinc timentes & mærentes facillè obstructions, partium duritiem, & affectus hypochondriacos patiuntur.

IV.

Qui ira, vel lætitia afficiuntur, nullam in itinere defatigationem persentiunt ; eorum enim corpora facile crassum perspirabile exhalant : quod non accidit, dum mærore vel timore vexantur.

V.

Diximus Glandularum meatus esse perspirabili
& itinera & receptacula: quod, cum concoctum
sit, invisibilibus effluviis dissipatur; ut in leti-
cia, iraque: sin crudam crassumque ibi accumule-
tur, agre expellitur; ut in timidis, mæstisque.
Vide infra Aph. 8.

VI.

Quo scilicet tempore cordis motus placidus, &
respiratio plena atque æquabilis est. Vide infra
Aph. 19.

VII.

Ex humore crasso & crudo, glandulis vasisque
minimis impæto, membra indurescere apta sunt.

VIII.

Ex quodam circulo operantur: scilicet morbi cor-
poris animum malè afficiunt; animique affectus
corpus affligunt.

IX.

Nimirum ex solâ invisibili perspiratione, tan-
quam ex flammula quadam tenuissimâ incalisci-
mus.

X.

Ex accumulato imperspirabili crudomaror; cui
si febris superveniat, ferè funesta; ob satiscentem
atque irritam perspirationem.

Humores

V.

Perspirabilia ponderosum plus iusto retentum ad mœsticiam & timorem : leve verò ad læticiam vel iram disponit.

VI.

Nihil magis reddit liberam perspirationem, quam animi consolatio.

VII.

Mœstitia & timore facile membra humore referta durefcunt.

VIII.

Mœstitia & timor impediunt perspirationem crassorum excrementorum perspirabilem : & perspiratio impedita à quacunque causa mœsticiam & timorem facit.

IX.

Mœstitia, si diu duret, carnes frigidas facit : impedit enim ne perspirabilem crassa & frigida portio exhalet.

X.

Hinc febris, quæ post longam mœsticiam suboritur, sudores frigidos, & ut plurimum lethales molitur.

K s

Acrid

XI. XII.

Humores crudi, in glandulis tantisper retenti, Salsedinem quandam urinosam ex putredine acquirant; ita ipsa Urina, Sudorque acre quoddam atque ingratum spirant. Salis autem istiusmodi humores, caloris amuli sunt, ob glandulas leviter putà inflammatas. Cum verò ex contrario affectu novum perspirabile coctum glandulas subierit, vetus istud acre crudumque subinde expellitur. Igitur nec dubitare licet, quin dentur etiam medicamenta contra marem; scilicet quæ sensus excitent, & perspirationem mirifice expediant. Vide infra Aph 17. 30. 31.

XIII.

Perspirabilia retentum, ut acre, caloris sensum & febriculam movere potest: Cor tamen torpidum suoque motu labefactatum, simul horrore quoddam nos & frigore afficere potis est.

XIV.

Quod Melancholia intus perpetrat in cordis motu sistendo, glandulasque crudo imperspirabili obstruendo, id aëris canosus à paludibus putæ extrinsecus efficit; scilicet primum glandularum cutanearum & pulmonum meatus constringit; quibus leviter præclusis, cor deficit a motu suo naturali atque æquabili.

XV.

Mærentes quacumque de causa in lecto fere sese agitant insomnes; unde imperspirati malè se habent ob pondus retenti perspirabilis.

XVI.

Scilicet ex accumulatione crudi imperspirati membra tandem extrema torpent; nec non ipsam denique cor, ex sanguine indies incrasscente, à motu suo æquabili desceſſit. Igitur

XL.

Acrimonia perspirabilis retenti ob mœstítiam commodè aufertur à pericharia ; funduntur enim humores suaves, & deinde à corpore pondus & acrimonia tolluntur.

XII.

Ira & spes auferunt timorem & lætítia mœstítiam : passio enim animi non medicinis, sed alia passione contraria superatur ; contraria enim sub eodem genere.

XIII.

Non implicat, perspirabile melancholicorum retentum esse frigidum, & acre seu calidum ; tale est jecur hydropicorum febricitantium ; frigidum videlicet respectu caloris naturalis, calidum respectu adventitii.

XIV.

Morbi à melancholia, & ab aëre cœnoso in hoc conveniunt, quod immediatè oriuntur à crassitudine perspirabilium retentorum : mœstítia enim intrinsecus impedit ne exeat crassum : aër cœnosus, extrinsecus.

XV.

Qui eunt cubitum cum mœstítia, noctu minus perspirant ; atque die sequenti corpora eorum conservantur solito ponderosiora.

XVI.

In medicationibus venereis cum mœstítia, excrementorum perspirabilium portio crassa retinetur : quæ, evolante tenuiore, adhuc crassior & frigidior fit : hæc si colligatur ferè invincibilem inducit frigiditatem in capite, palpitationem curatu difficilem in corde, vel Aliis membris.

Me.

XVII.

Igitur melancholia medicamentis curanda est: nam sunt quæ liberam perspirationem vehementer moveant.

XVIII.

Imò dantur quidam, quibus, ex corporis constitutione, perspiratio naturaliter expeditior est; adeo neque ita morori oportuni sunt. Felix sanè temperamentum; atque hoc aliis diutius vivere oporos natos esse, credibile est.

XIX.

Vide supra Aph. 6.

XX.

Vicissitudo affectuum novas vires corporis dat; languetque adeo ipsa ira, nisi consolatione aliqua reficiatur; imò consolatione jam minus vegeta, perspirabile labefactatur, in ira denuò invigretur.

XXI.

Inmodici affectus, perinde ut venerem gaudium, à perspirabili dissipato tolluntur.

XXII.

Quamadmodum timor & tristitia à crassis suis excrementis, sic ira & hilaritas à tenuibus evaporatis auferuntur. Nam humores perspirabiles sive crassi sive tenues, supervacanei sunt, & quæ quis excernere oporteat.

XXIII.

Id quod etiam apparet ex summa temperantia in victu, calique mutatione: item ex hilaritate naturali populorum regionum tepidarum, non obstante Tyrannide, & misera eorum paupertate.

Ex

XVII.

Melancholia duplici via superatur, vel libera perspiratione, vel aliqua continua animi consolatione.

XVIII.

Si post mœstítiam corpora fiant leviora, quàm post lætítiam, id ex necessitate fit, vel ob minorem ciborum quantitatem, vel ob eorum qualitatem magis transpirabilem.

XIX.

Animi consolatio, quacunque de causa fiat, aperit meatus, & largam perspirationem facit.

XX.

Si post iram statim sequatur animi consolatio, vel viceversa, corpora data paritate eorum quæ ingeruntur die sequenti fiunt leviora, quam si sola ira vel lætítia perseveraret.

XXI.

Sicut magna aliqua voluptas aufertur per exiguam spermatis evacuationem; sic omnes alii immoderati animi affectus per aliquam evacuationem perspirabilium possunt diminui & auferri.

XXII.

Timor & mœstítia, ut ex Staticis colligitur, per evacuationem excrementorum crassiorum perspirabilium: ira & pericharia per tenuium auferuntur.

XXIII.

Si quis sine causa sentiat se hilarem, id à magis aperta perspiratione fit, & ejus corpus die sequenti minoris ponderis invenitur.

La-

XXIV. XXV.

Ex vehementi cordis agitatione, qualis accidere solet ab immoderata letitia, corpus solito suo pondere diminuitur : nam ita humores superflui atque utiles quoque perspirant ; ex placido vero ejus motu tantum superfluum insensibiliter exigitur ; ita munia naturalia commodius expleri possunt.

XXVI.

Gaudium improvisum vehementius quidem cor movet, atque adeo perspirationem copiosorem exigit, quam prævium ; istos tamen spiritus perspirabili tertia concoctionis distinctos prorsus ignora.

XXVII.

Id est, & quod crudum, & quod coctum sit. Vide supra Aph. 2.

XXVIII.

Somnus est quedam cessatio constrictionis parvum : Letitia autem non statim cor dimittit, ut sui juris sit, maxime si duret.

XXIX.

Male explicatur : nam cor & cerebrum per se privatim non evacuantur, sed ope reliquorum viscerum glandularumque totius corporis.

Vide

XXIV.

Lætitia moderata insensibiliter evacuat solum superfluum : immoderata superfluum & utile.

XXV.

Moderata juvat coctrices facultates : natura enim non gravata superfluo longè melius suorum officiorum munera explet.

XXVI.

Improvisum gaudium magis nocet, quam prævisum : non enim solum movet exhalationem excrementorum tertiæ coctionis, verum etiam spirituum vitalium ; prævisum verò excrementorum tantum.

XXVII.

Lætitia & ira auferunt è corpore, quod ponderat & levitat ; mœstitia & timor solum quod levitat : quod ponderat verò, relinquitur.

XXVIII.

Lætitia perseverans per multos dies somnum impedit, & vires dissolvit.

XXIX.

Si quis post moderatam læticiam sentiat se leviolem, id non oritur principaliter à totius evacuatione, sed à cordis & cerebri, ubi quod evacuat est mole minimum & virtute maximum. Edu.

XXX. XXXI.

Vide supra Aph. 11, 12, 13. Selinum diureticum est, & sudorem movet. At male intellexit Legumina; utpote quæ venerea sunt, & vehementer perspirationem movent; sed de medicamentorum facultatibus parum constat; ut rectè Celsus. "His variè Medici utuntur; ut magis, ut quisque persuaserit sibi, appareat; quam quid evidenter compererit."

XXXII. XXXIII.

Meatus glandularum ab ira vehementer evacuantur; nam isto animi affectu tam de utili quam de superfluo perspirato consumit; per caros autem meatus intelligo, quibus ferè nihil superest perspirabile. Subita autem ista repletio, certè non statim cibaria, et utilis & necessaria sanguine fieri debet.

XXXIV.

Plurimi in remotioribus & montosis Angliæ locis magnæ ætatis reperiuntur, fortuita quadam sed constanti victus regulæ obligati; his suis bonis contenti, & corpore & animo quiescunt: ut his nunquam cavi sint meatus, nec malæ passiones fiant.

XXXV.

Exercitium corporis pulmones præ cæteris; animi vero agitatio ipsum cor maximè afficit; unde totum magis perspirat.

Ita

XXX.

Edulia, quæ aperiunt, gaudium, quæ vero impediunt perspirationem, mœsticiam movent.

XXXI.

Selinum, & cætera aperientia, gaudium: legumina, carnes pingues, & cætera incrassantia, & statim replentia meatuum cavitates, mœsticiam inducunt.

XXXII.

Si evacuentur cavitates meatuum, & deinde statim repleantur, rectè dixit Hipp. malas animi passiones fieri.

XXXIII.

Quibus prædominatur ira, exercitium immoderatum valde nocet; citissimè enim illorum meatus fiunt cavi, & magno impetu replentur; Unde Hipp. in biliosis frictiones & palæstræ ita perat.

XXXIV.

In otioso corpore & animo, meatus non redduntur cavi, nec malæ animi passiones fiunt.

XXXV.

Corpus quiescens magis perspirat, & minoris ponderis fit, si animo vehementer agitentur, quàm si celerrimè corpus moveatur, animo permanente otioso.

Corpus

XXXVI. XXXVII.

Ita jactitatio corporis in lecto diutius animum affligat ; nam cum corpus magnopere somnum desideret, per animum dormire non licet. Istud verò internum subiectum animus est, qui spermatis affligitur non infacet, cum forte ex traduce sit, ut quidam volunt.

XXXVIII. XXXIX. XL.

Immodicum corporis motum quies sedat : at vehemens animi affectus, etiamsi sedatus videatur, tamen usque cor irrequieto motu perturbat, ut diu sit, antequam ad motum solitum redeat, & sui juris sit : perinde ut de mare, tempestate vexato observatum est ; nimirum etiamsi ventus cessaverit, tamen per aliquod dies fluctibus tumet.

Principium vite animus est ; idque in plerisque insectis evidens est ; nam eis imperium datum est super naturales quasque facultates ; scilicet concoctionem, cordis motum, respirationem, perspirationemque ; quas quidem omnes sistere vel ex toto possunt, vel certe longo tempore, plurimum puta mensium, & quandocunque libuerit ; nobis autem sine animi motu otium corporis funestum est.

XLI.

Melancholicis, quo non ullus vehementior est animi affectus, ex opio dato somnus agrè conciliatur : & si quando sequi videatur, is falsus est, & fere perniciolosus, ut non raro è simplici melancholia agros ad insaniam redigat.

XXXVI.

Mutatio corporis diutius alterat animum, quam ipsum corpus.

XXXVII.

Passiones animi versantur circa internum subjectum, quod magis movet, quam movetur; quippe mole minimum & virtute maximum, ad instar seminis; quodque vario modo dispositum perspirationis, seu gravitatis & levitatis est origo.

XXXVIII.

Corpora, quæ perspirant plus solito, non propter motum corporis, sed propter vehementem aliquem motum animi, majori cum difficultate ad solitam & salubrem perspirationem reducuntur.

XXXIX.

Magis nocet nimius animi affectus quam nimius corporis motus.

XL.

Corpus marcesceret, & otio periret sine animi motu: sed non vice versa

XLI.

Motus vehemens animi differt à motu vehementi corporis; hic quiete & somno; ille nec quiete nec somno cessat.

XLII.

Qui vehementer ludo-lucrari cupiunt, non ludant; quia si semper vicerint, ob perichariam ducent noctes insomnes, & tandem coctorum perspirabilium exhalationem amittent.

XLII. XLIII.

Ita ut ex continuo hilaritate cordis motus quidam inordinatus propter excessum pulsus oriatur: ex modico vero pulsus temperatur.

XLIV. XLV.

Studium cum affectu cor excitat: affectuum autem mutatio sive vicissitudo cor ad motum quandam naturalem & temperatum, si ex aliqua parte excesserit, reducit. At ex motu cordis perspiratio recte aut secus procedit.

XLVI. XLVII.

Atque hic quoque alicujus affectus excessus intelligitur, ut in superiora Aphorismo exponitur.

XLVIII.

Letitia cordis motum excitat; moeror & tristitia tardat.

XLIII.

Victoria moderata salubrior, quam gloriosa.

XLIV.

Studium in affectum animi mutatione diutius toleratur, quam sine affectu vel sine affectuum mutatione; perspiratio enim fit moderatior & salubrior.

XLV.

Studium absque omni affectu vix horam perseverat; cum unico affectu vix quatuor horas; cum affectuum mutatione, ut in ludo alearum accidit (in quo modo gaudium ob lucrum, modo mœstitiam ob damnum experiuntur) die noctuque perseverare potest.

XLVI.

In omni studio perennis tristitia bonam cordis constitutionem evertit, & excessus lætitiæ somnum impedit; omne enim nimium naturæ inimicum.

XLVII.

Nunc hilares, nunc mœsti, nunc irascundi, nunc timidi, perspirationem magis salutarem habent, quam qui unico, licet bono, semper gaudeant affectu.

XLVIII.

Lætitia diastolem & Sysolem efficit faciliores: mœror & mœstitia difficiliore.

A D

A Phorismi qui continentur in libro Statice nostræ, aliquot jam per annos in lucem edito, veritate comprobantur ex usu istius Sellæ.

Ex qua duo beneficia colligimus; Primum, quanta quotidie fiat corporis nostri perspiratio insensibilis; quæ non recte perpensa, vana ferme redditur Medicina; namque ob justo pauciorum vel largiorum perspirationem, omnes fere malæ valetudines fieri solent.

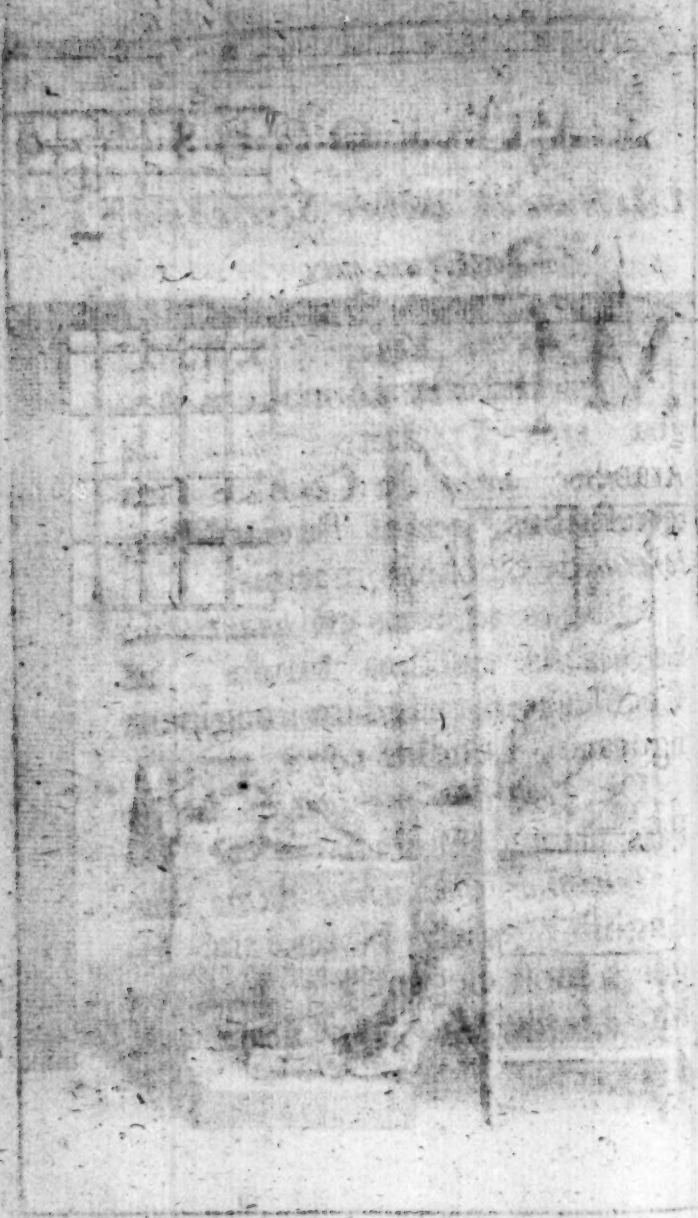
Secundum, in hac Sella sedendo, facile inter comedendum animadvertimus, quando pervenimus ad debitam cibi & potus quantitatem, ultra vel citra quam lædimur.

Sella accommodatur sicuti in hac figura apparet, in qua Statera ad tigna supra coenaculum in loco abdito est appensa, propter proceres, quia cubiculi gratiam tollit; ac propter indoctos, quibus omnia insolita videntur ridicula: Sella vero digiti interstitio à pavimento elevata, manet stabilis, ne facile quassari possit.

Dum igitur ob cibum ingestum ad debitum pondus & mensuram antea præscriptam devenimus, tunc Stateræ extrema pars paululum attollitur; ac una Sella illico paululum descendit: Hic descensus est ille qui statim admonet sedentem ad debitam ciborum quantitatem pervenisse.

Quænam vero ciborum salubrium quantitas seu pondus unicuique conveniat, & quanta in singulis corporibus debeat esse perspiratio insensibilis, quæ per Sellam commodè perpenditur, ex lib. nostro de Statica Medicina quisque facile intelliget.

CATALOGUS

*Librorum ab auctore Scriptorum,
editorumque.*

Martini Lister & S. R. L.
Historiæ animalium Angliæ tres Tractatus: *Unus* de Araneis, *alter* de Cochleis tam terrestribus, quàm fluviatilibus, *tertium* de Cochleis marinis.

Quibus adjectus est *quartus* de Lapidibus ejusdem Insulæ, ad Cochlearum quandam imaginem figuratis, Londini 1678. 4to.

De Fontibus medicatis Angliæ Pars prima, Eboraci 1682. 8vo.

Johannes Goedartius done into English, with Notes, the Figures most elegantly etched, by Mr. Francis Place, York 1682. 4to.

II.

J. Goedartius de Insectis in methodum redactus, cum Notulis. Item Appendix quædam ad Historiam animalium Angliæ. Item Scarabæorum Anglicanorum quædam *Tabula mnta*, Londini 1685. 8vo.

Ad has verò Tabulas spectat liber quidam M. S. de Scarabæis Anglicanis, in Museo Oxoniensi servatus.

Appendix ad Historiam Piscium Francisci Willoughbæi, Oxonii, 1687. Fol.

De Fontibus medicatis Angliæ exercitationes duæ, Londini 1684. 8vo.

N. B. is liber sæpius jam editus est transmarinis regionibus.

Exercitatio Anatomica, in qua de Cochleis maximè terrestribus & Limacibus agitur. Omnium dissectiones Tabulis æneis, ad ipsas

III.

fas res affabrè incisis illustrantur
Londini, 1694. 8vo.

Sex exercitationes medicinales
de quibusdam morbis chronicis,
Londini 1694. 8vo.

Exercitatio Anatomica altera,
in qua maximè agitur de Buccinis
fluvialibus & Marinis, Londini
1695. 8vo.

Exercitatio anatomica Tertia
Conchyliorum Bivalvium utrius-
que aquæ, Londini, 1696. 4to.

Index Tabularum, sive nova
explicatio omnium figurarum A-
natomicarum de Conchyliis, præ-
dictis tribus libris exhibitarum;
hæ scilicet figuræ 22 Tabulis con-
tinentur, Londini 1698. Fol.

Historiæ sive Synopsis Methodi-
cæ Conchyliorum Libri plures:
quorum omnium picturæ, ad vi-
vum delineatæ, cum titulis cha-
racteristicis exhibentur, Londini,
1685. Fol. Octo

IV.

Octo exercitationes Medicinales: quarum *prima* de Hydrope: *secunda* de Diabete: *tertia* de Hydrophobia: *quarta* de Lue Venerea: *quinta* de Scorbuto: *sexta* de Arthritide: *septima* de Calculo: *Octava* de Variolis.

Altera Editio ab Authore recognita, Londini 1697. 12mo.

Iter Parisiense Anglicè, Londini, *tertia* editio. 1698.

Item hæc mea, fere Anglicè scripta, in Actis Philosophicis Londinensibus, sparsim edita sunt.

Act. Philos. Lond. *Numero* 65. modus, quo Araneæ fila sua projiciant, perque summas nubes, in aëre suspensæ, vehantur.

Num. 68. De quodam alterius generis insecto præter formicam, quod acidum quendam humorem daturum est.

Ibi.

V.

Ibidem de stillicidio ex *Acere* majore vulnerato.

Num. 70. de motu cujusdam humoris in arboribus, & quatenus circulari dici potest.

Ibidem alia nonnulla experimenta de iisdem rebus.

Ibidem de coloribus.

Num. 71. de folliculo cujusdam insecti *Kermes* congeneris.

Num. 72. De *Musca* quadam vivi-para. Vide plura. n. 160.

Ibidem, *Aranearum* *Tabulae* *Synopticae* exhibentur.

Ibidem, de quodam *Scarabæo* rubro, in *Hyoscyami* foliis nidulante, cujus ova coccum tingunt.

Num. 73. Plura de isto insecto *Kermes* æmulo.

Num. 75. De *Tuberculis* quibusdam in plerisque herbis natis : quorum authores insecta esse creduntur.

VI.

Num. 76. de Insectis quibusdam odoriferis, &c.

Ibidem plura de Tuberculis herbarum & de Vesparum quarundam Ichneumenon Vermiculis.

Num. 77. plura de iisdem rebus.

Num. 79. de plantarum Venis plurium generum, Animalium æmulis.

Num. 83. de calculo è ranulis sub linguâ exciso.

Num. 87. de pilis quibusdam Animalis, vulgò, at falso equinis existimatis, è Scarabæo quodam excisis.

Ibidem, plura de Kermes.

Num. 89. de Fungo quodam piperato.

Num. 90. de Venis plantarum, deque succo iisdem Venis contento, ipsius sanguinis in Animalibus æmulo, &c.

Num.

VII.

Num. 95. De chylo inficiendo
in Cane diu famelico.

Item de glandulis in intestinis
canum. Item de vermiculorum
Speciebus in canum intestinis in-
ventorum.

Num. 115. Experimentum de
salibus germinantibus è quibus-
dam metallis.

De fluore quodam Cristallino.

De glosso petra quadam tricuf-
pide non serrata.

De quibusdam lapidibus *ju-
daicis* nostris lapidicinis inven-
tis.

De vi electricâ lapidum, ad
serefinam liquidam, tota sub-
stantia volatilem, attrahentium.

De Vitrificando Antimonio
cum quodam metallo nostro *Cam-
ke* dicto.

Num. 112. De Astroite.

Num. 143. Experimentum, quo
chylus

VIII.

chylus coloratus venas lacteas subire demonstratur.

Num. 145. de quodam Altari Romano, Caracallæ inscripto, ad fluvium *Tine* invento.

Item de aliis nonnullis inscriptionibus veterum Romanorum.

Num. 147. Historia singularis cujusdam Hydrophobici.

Num. 149. de parietinis quibusdam Romanis, Turrique multangulari Eboraci visendis.

Ibidem, albedinis chyli ratio, & quid fit sanguini *mistus*.

Num. 155. De usu intestini cæci, ad excrementa figuranda.

Num. 156. de quibusdam fontibus salinis Anglicanis, quomodo Sal marinus à fossili sale differat. Distillatio aquæ dulcis ex aqua marina ope plantarum marinarum.

Hi

IX.

Hi spiritus quoque è plantis
marinis ad ventos fortasse intra
tropicos aliquid faciant.

Num. 157. causa materialis
terræ motuum è solis pyritis ger-
minantibus deducitur.

Ibidem. de Spontaneâ accen-
sione Pyritarum.

Ibidem. Tonitrua ac Fulgura
ab iisdem Pyritis.

Num. 160. De quibusdam val-
dè senibus.

Num. 164. ad Locorum pictu-
ras sive regionum *cartas* dictas di-
stinguendas ex superficiei terræ
natura.

Num. 165. ascensus & descen-
sus ratio Mercurii in Barometro :
item quid faciat ad salubritatem
magnus iste ascensus in gelu.

Num. 167. Experimenta de
gelu ; & ut differant glacies dul-
cis & marinæ aquæ. Item con-
jectura de origine nitri Ægyptiaci.

Num. 168. de calculo pyræformi & pæro quodam exfecto, ferreum stylum, in vesicam immisum, circumcrescente.

Num. 169. de temporibus anni notandis.

Num. 175. ad Ornithologiam D. Willoughbæi addenda.

Num. 178. ad Piscium historiam addenda.

Num. 197. responsa quædam ad tres quæstiones D. Dale de rebus quibusdam ad materiam medicam pertinentibus.

Ibidem, purpuræ antiquorum figura exhibetur.

Num. 198. De Piscatione Margaritarum in lacubus Hiberniæ aquæ dulcis.

Ibidem, Epistolæ à Virginia Dr. Barnister.

Num. 199. De Hæmatite, optimoferri metallo.

Ibi-

Ibidem, quæstiones à me propositæ cum responsis de quibusdam admirandis *Columnis astrois formibus* in Hibernia visendis.

Num. 200. Responsa ad quæstiones quasdam à me propositas de Cupri metallo.

Num. 201. de quibusdam lapidibus admodum duris, lævibus, & pellucidis instar adimantum: at Ombriis, Brontiisque congeneribus.

Num. 203. Aciem sive Calybem conficiendi modus, ejusque temperatura exponitur: quibus adjecta est conjectura de artificio, quo veteres *Ægyptii* usi sunt in Malleorum rostris indurandis, ad lapidem quemvis durissimum, Porphyriten putà, sive porphoreticum marmor dictum, Bassaltemve dolendum, atq; expoliendum.

Ibidem, Quædam Conchyliæ à D. Witzen. *Num.*

Num. 224. Succorum plantarum, maximè indigenarum Angliæ natura ac differentiæ.

Num. 225. Herbarum quædam nostræ ad fœnum selectæ, maximèq; accommodatæ, quod perenni radice sint.

Num. 229. Pectinis Anatomia.

Num. 233. rasura Venenata a dente Phocæ, ejus Symptomata & remedia.

Num. 241. de Columnis quibusdam fossilibus admirandæ magnitudinis compositionisq; Hiberniâ inventis.

Num. 244. Animalcula, in semine masculino inventa, prolifica non sunt eorum animalium, ad quæ spectant.

Num. 259. de perforanda terra ad inveniendos carbones fossiles.

Num... Origo Vitrioli albi ignota est: neque adhuc, quod scio, cristallorum ejus figura descripta est.